

ДЕВ'ЯТА ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
З ПИТАНЬ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ
м. Рівне, 17-18 листопада 2014 року

УЧАСТЬ ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ГРОМАД

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення»
Одеський суспільний інститут соціальних технологій

**ІХ ВСЕУКРАЇНЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
З ПИТАНЬ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ**

Рівне, 17-18 жовтня 2014 року

**УЧАСТЬ ОРГАНІВ
САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ
У СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ
РОЗВИТКУ ГРОМАД**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

**Всеукраїнська громадська
організація «Асоціація
сприяння самоорганізації
населення»**

**Одеський суспільний
інститут соціальних
технологій**

Дев'ята всеукраїнська науково-практична конференція з питань самоорганізації населення «Участь органів самоорганізації населення у соціально-економічному розвитку громад. Збірник матеріалів». Рівне, 17-18 жовтня 2014 року / Під редакцією А.С. Крупника, В.В. Кіщенко. – Одеса: ПП «Євродрук», 2014. – 108 с.

В брошурі містяться матеріали ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції з питань самоорганізації населення «Участь органів самоорганізації населення у соціально-економічному розвитку громад», яка проходила у місті Рівному 17-18 жовтня 2014 року.

На конференції було розглянуто нормативні умови та судову практику регулювання фінансової діяльності органів самоорганізації населення (далі – ОСНів), а також практичні аспекти їх участі у вирішенні питань соціально-економічного розвитку територіальних громад.

В збірнику представлені тези виступів учасників конференції, тексти підсумкових документів, а також аналітичні матеріали, напрацьовані організаторами конференції у співпраці із експертами партнерської Громадської організації «Інформаційно-правовий центр «Наше право».

Збірник може бути корисним законодавцям, посадовим особам органів виконавчої влади, керівникам та службовцям органів місцевого самоврядування, депутатам місцевих рад, науковцям, викладачам, аспірантам і студентам – усім, хто займається питаннями локальної демократії та розвитку територіальних громад.

Автори – укладачі збірника:

КРУПНИК Андрій Семенович, голова Всеукраїнської громадської організації «Асоціація сприяння самоорганізації населення», доцент кафедри державного управління і місцевого самоврядування Одеського регіонального інституту державного управління НАДУ при Президентові України, кандидат політичних наук.

КІЩЕНКО В'ячеслав Валентинович, юрист Всеукраїнської громадської організації «Асоціація сприяння самоорганізації населення», заступник директора Одеського суспільного інституту соціальних технологій.

Брошура видана за фінансової підтримки Міжнародного фонду «Відродження» в межах проекту «Участь органів самоорганізації населення у соціально-економічному розвитку громад».

Зміст брошури є винятковою відповідальністю авторів відповідних виступів, які в ній наводяться, та не обов'язково відображає погляди Міжнародного фонду «Відродження» та організаторів Конференції

- © Крупник А.С., Кіщенко В.В., 2014
- © ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення», 2014
- © Одеський суспільний інститут соціальних технологій, 2014

З М І С Т

ВІДКРИТТЯ КОНФЕРЕНЦІЇ	7
Андрій КРУПНИК, голова Всеукраїнської громадської організації «Асоціація сприяння самоорганізації населення», член Координаційної ради з питань розвитку громадянського суспільства, доцент ОРІДУ НАДУ при Президентові України: <i>Привітання учасників конференції від імені Всеукраїнської громадської організації «Асоціація сприяння самоорганізації населення»</i>	7
Олексій ОРЛОВСЬКИЙ, директор Програмної ініціативи «Демократична практика» Міжнародного фонду «Відродження»: <i>Привітання учасників конференції від імені Міжнародного фонду «Відродження»</i>	8
Степан ПАВЛЮК, заступник голови Рівненської обласної ради: <i>Привітання учасників конференції від імені Рівненської обласної ради</i>	9
Тарас ПУСТОВІТ, заступник голови Рівненської обласної державної адміністрації: <i>Привітання учасників конференції від імені Рівненської обласної державної адміністрації</i>	10
Інна ГАЙВОРОНСЬКА, директор Громадської організації «Інститут аналізу державної та регіональної політики»: <i>Привітання учасників конференції від імені Громадської організації «Інститут аналізу державної та регіональної політики»</i>	11
ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ «СТВОРЕННЯ НОРМАТИВНИХ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНИХ УМОВ ДЛЯ РОЗВИТКУ РУХУ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ»	12
Андрій КРУПНИК, голова Всеукраїнської громадської організації «Асоціація сприяння самоорганізації населення», член Координаційної ради з питань розвитку громадянського суспільства, доцент ОРІДУ НАДУ при Президентові України: <i>«Про виконання рішень VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції з питань самоорганізації населення»</i>	12
Олексій ОРЛОВСЬКИЙ, директор Програмної ініціативи «Демократична практика» Міжнародного фонду «Відродження»: <i>«Перспективи удосконалення законодавства для органів самоорганізації населення: позиція громадськості»</i>	16
ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ «СТВОРЕННЯ УМОВ ДЛЯ ЗАЛУЧЕННЯ ОРГАНАМИ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ РЕСУРСІВ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ЗАВДАНЬ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД»	20
Марія ДЗЮПИН, експерт Громадської організації «Інформаційно-правовий центр „Наше право“»: <i>«Стан та перспективи удосконалення законодавства та місцевих нормативно-правових актів щодо регулювання фінансової та господарської діяльності органів самоорганізації населення»</i>	20

Ярослав ЖУКРОВСЬКИЙ, помічник судді Конституційного Суду України: «Проблеми відновлення та судового захисту прав і законних інтересів органів самоорганізації населення».....	23
Ірина ДРОБУШ, доцент кафедри теорії та історії держави і права Націо- нального університету водного господарства і природокористування: «Участь органів самоорганізації населення в соціально-економічному розвитку громад: актуальні питання правового забезпечення».....	26
Андрій КРУПНИК, голова Всеукраїнської громадської організації «Асоціація сприяння самоорганізації населення», член Координаційної ради з питань розвитку громадянського суспільства, доцент ОРІДУ НАДУ при Президентові України: «Огляд кращих практик залучення органами самоорганізації населення ресурсів для вирішення завдань соціально-економічного розвитку громад».....	28
ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ «ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНАЛЬНИХ РЕСУРСНИХ ЦЕНТРІВ ДЛЯ ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ У ВИРІШЕННІ ПИТАНЬ УЧАСТІ У СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ГРОМАД».....	32
Петро ЛАВРИНЮК, експерт Ресурсного центру для органів самоорганізації населення у м. Луцьку: «Досвід діяльності органів самоорганізації населення м. Луцька з вирішення питань соціально-економічного розвитку території».....	32
Андрій НЕСТЕРКОВ, голова Київського міського осередка Всеукраїнської громадської організації «Асоціація сприяння самоорганізації населення»: «Досвід діяльності органів самоорганізації населення м. Києва з вирішення питань соціально-економічного розвитку території».....	35
Інна ГАЙВОРОНСЬКА, директор Громадської організації «Інститут аналізу державної та регіональної політики»: «Досвід діяльності органів самоорганізації населення Рівненщини з вирішення питань соціально-економічного розвитку території»	38
Олександр МОШНЯГУЛ, голова Херсонської обласної громадської організації «Причорноморський центр соціальних та політичних досліджень»: «Досвід діяльності органів самоорганізації населення Херсонщини з вирішення питань соціально-економічного розвитку території»	40
Тетяна КАРЕЛЬСЬКА, президент Центру підтримки громадських і культурних ініціатив «Тамариск»: «Досвід діяльності органів самоорганізації населення м. Дніпропетровська з вирішення питань соціально-економічного розвитку території»	42
Михайло ЗОЛОТУХІН, заступник голови Всеукраїнської громадської організації «Асоціація сприяння самоорганізації населення», голова правління Фонду розвитку м. Миколаєва: «Досвід діяльності органів самоорганізації населення Миколаївщини з вирішення питань соціально-економічного розвитку території»	44

Андрій ЛЕПАК, президент Громадської організації «Інформаційно-правовий центр "Наше право": «Досвід діяльності органів самоорганізації населення Львівщини з вирішення питань соціально-економічного розвитку території»	46
ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ «ВИРІШЕННЯ МІСЦЕВИХ ПРОБЛЕМ ЗА УЧАСТІ САМООРГАНІЗОВАНОЇ ГРОМАДСЬКОСТІ: ДОСВІД РЕГІОНІВ ТА МІСТ УКРАЇНИ».....	
50	
Валентина АЛФЬОРОВА, завідувач сектору по роботі з органами самоорганізації населення відділу організаційної роботи та внутрішньої політики виконавчого комітету Бердянської міської ради: «Практика органів самоорганізації населення щодо реалізації проектів та ініціатив, спрямованих на поліпшення соціально-економічного розвитку м. Бердянська».....	50
Наталія КЛЮЧНИК, заступник голови з питань внутрішньої політики Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад: «Проблеми визначення статусу сільського старости в контексті реформи місцевого самоврядування».....	53
Андрій РЕВА, заступник Вінницького міського голови: «Що може зробити міська влада за допомогою самоорганізованої громадськості?».....	56
Олег САВЧУК, заступник голови Ради Громадської організації «Інститут аналізу державної та регіональної політики»: «Реформа місцевого самоврядування – шлях до розквіту місцевих громад».....	58
Тетяна ЗЕЛІНСЬКА, начальник відділу забезпечення депутатської діяльності та зв'язків з громадськістю апарату Виконавчого комітету Вознесенської міської ради: «Органи самоорганізації населення – найдієвіша ланка між владою і населенням у вирішенні місцевих проблем».....	59
Ольга БАЧИНСЬКА, голова Ради голів будинкових комітетів та об'єднання співвласників багатоквартирних будинків при міському голові м. Івано-Франківська: «Досвід Івано-Франківщини щодо участі будинкових комітетів у здійсненні ремонтів житлових будинків на конкурсній основі».....	61
Борис КОНДРАТЮК, консультант Органу самоорганізації населення «Самоорганізація Оріховиці»: «Стан, перспективи на механізм створення органів самоорганізації населення на Закарпатті».....	64
Олена ПОТОКА, заступник голови Органу самоорганізації населення «ТРИАДА-21»: «Залучення органів самоорганізації населення до вирішення місцевих проблем: досвід м. Комсомольська Полтавської області»	66

Олександр ПІДГОРНИЙ, голова Громадської організації «Центр «Доброчин»: «Розвиток самоорганізації в умовах європейської інтеграції України».....	69
Тетяна ЖУРБА, член Сумської обласної громадської організації ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення», депутат Сумської міської ради: «Депутати та органи самоорганізації населення: конкуренти чи партнери?».....	71
ПАНЕЛЬНА ДИСКУСІЯ ЩОДО ФОРМ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ НА ТЕРИТОРІЯХ, ЗВІЛЬНЕНИХ ВІД ТЕРОРИСТІВ, І ТЕРИТОРІЯХ, ДЕ ПЕРЕБУВАЮТЬ ТИМЧАСОВІ ПЕРЕСЕЛЕНЦІ	73
ПІДСУМКОВІ ДОКУМЕНТИ КОНФЕРЕНЦІЇ	75
Додаток 1. Резолюція конференції.....	75
Додаток 2. Аналіз нормативних умов та судової практики регулювання фінансової діяльності органів самоорганізації населення.....	80
Додаток 3. Аналіз місцевої нормативної бази, що регулює залучення органів самоорганізації населення до вирішення питань соціально- економічного розвитку громад.....	96
Додаток 4. Пропозиції конференції з питань самоорганізації населення щодо діяльності ОСНів на територіях Сходу України, які були звільнені від терористів, а також на територіях України, де знаходяться тимчасові переселенці.....	103
Додаток 5. Інформація про Одеський суспільний інститут соціальних технологій.....	105
Додаток 6. Інформація про Всеукраїнську громадську організацію «Асоціація сприяння самоорганізації населення».....	107

ВІДКРИТТЯ КОНФЕРЕНЦІЇ

Андрій КРУПНИК,

голова Всеукраїнської громадської організації «Асоціація сприяння самоорганізації населення», член Координаційної ради з питань розвитку громадянського суспільства, доцент ОРІДУ НАДУ при Президентові України, канд. політ. наук (м. Одеса)

ПРИВІТАННЯ УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ ВІД ІМЕНІ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «АСОЦІАЦІЯ СПРИЯННЯ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ»

Шановні учасники конференції!

Ми раді вітати Вас на черговій конференції, яка проходить у славетному місті Рівному! Так, це не Крим, де ми планували провести нашу конференцію. Але тут нам ніхто і ніщо не зможе завадити здійснити наші плани. І тому ми зараз тут – на гостинній українській землі.

Сьогодні тут зібрались представники 22 регіонів України, які охоплює діяльність Асоціації сприяння самоорганізації населення. Наші шановні колеги і партнери тут представлені ресурсними центрами з питань розвитку органів самоорганізації населення, громадськими організаціями, що опікуються розвитком ОСНів, а також, що дуже важливо для нас, – це представники місцевої влади. Влади, з якою тісно співпрацюють органи самоорганізації населення, спільно вирішуючи проблеми мешканців.

Ми раді вітати тут представників Рівненської обласної ради і Рівненської обласної державної адміністрації. Дуже вдячні, що влада Рівненщини на такому рівні і в такому представництві серйозно і з глибоким розумінням ставиться до того, чим займається сьогодні громадськість.

Хотілося б висловити слова подяки і нашим громадським партнерам у Рівному – Інституту аналізу державної та регіональної політики. Ця організація вже другий рік поспіль здійснює тут функції регіонального ресурсного центру з підтримки розвитку самоорганізації та інших форм місцевої демократії.

Маємо зазначити, що ця конференція є вже дев'ятою. Її організаторами є: Одеський суспільний інститут соціальних технологій спільно із Всеукраїнською Асоціацією сприяння самоорганізації населення за підтримки Міжнародного фонду «Відродження».

У кожного на руках є Програма конференції, де можна побачити, що вона достатньо насичена панельними та пленарними засіданнями.

Отже, ми розпочинаємо!

Олексій ОРЛОВСЬКИЙ,
директор Програмної ініціативи
«Демократична практика»
Міжнародного
фонду «Відродження»,
канд. юрид. наук (м. Київ)

ПРИВІТАННЯ УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ ВІД ІМЕНІ МІЖНАРОДНОГО ФОНДУ «ВІДРОДЖЕННЯ»

Доброго дня, шановні друзі!

Я дуже радий, що, незважаючи на всі складнощі сучасного періоду, ми все ж змогли зібратися для розгляду та вирішення тих важливих питань, які є на порядку денному, особливо в контексті сьогодення.

Як дехто з вас пам'ятає, наша попередня конференція проходила в місті Горлівці Донецької області. Що зараз відбувається на цій території – не мені Вам розповідати, які події розпочалися там ледь не відразу після нашої конференції. Але, очевидно, що ці події не пов'язані з нашою конференцією. Чому я починаю свій виступ саме з цього? Бо саме нові виклики, які постали перед рухом органів самоорганізації населення (ОСНів), мають бути одними з головних в контексті нашої конференції. Адже рік тому ми не мали того величезного комплексу проблем, які ми маємо сьогодні. Це проблеми із нашим територіальним устроєм, функціонуванням місцевого самоврядування, фінансовим забезпеченням діяльності ОСНів і т.д.

Тому саме ця конференція (ми, навіть, вгадали тематику ще на попередній конференції) повинна бути присвячена, зокрема, фінансовому забезпеченню діяльності ОСНів. Адже саме цей аспект найближчим часом буде для нас визначальним і найбільш важливим, з точки зору розвитку ОСНів. Хоч із темою ми тоді вгадали, але ситуація є значно і значно складнішою, ніж це ми передбачали рік тому. Очевидно, що сьогодні говорити про якесь бюджетне фінансування ОСНів надзвичайно складно. При сьогоденішньому стані держави – це більше з області фантастики.

Також, надзвичайно важливими є питання, які ми будемо розглядати завтра. Чи можуть функціонувати ОСНи на захоплених територіях, і, якщо можуть, то як? Як вони можуть та мають працювати на звільнених територіях? Як вони можуть працювати із тимчасово переміщеними особами, які сьогодні опиняються на інших територіях України?

Як на мене, ця конференція є визначальною. Тому Всеукраїнська Асоціація сприяння самоорганізації населення повинна перебудуватись і визначатись із пріоритетами своєї роботи.

Я ще раз вітаю усіх від імені Міжнародного фонду «Відродження» із початком роботи конференції! Сподіваюсь, що зазначені мною питання будуть розглянуті по-діловому та достатньо ефективно. Щоб на наступній, десятій конференції ми всі могли поділитись своїми досягненнями.

Степан ПАВЛЮК,
заступник голови
Рівненської обласної ради
(м. Рівне)

**ПРИВІТАННЯ УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ
ВІД ІМЕНІ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ**

Доброго дня, шановні колеги!

Ми раді вітати вас на Рівненщині! Традиції місцевого самоврядування у нас досить глибокі, а наша зустріч в плані реформування місцевого самоврядування є унікальною ще й тому, що виходить з основ самоорганізації населення.

Я більш ніж переконаний, що такі зустрічі і такі заходи з глибокого вивчення і аналізу складових системи місцевого самоврядування – як в позитивному, так і в негативному плані, зокрема, судової практики, – сприятиме тому, що ми реально започаткуємо реформу.

Ми внесемо зміни до законодавства і Конституції України. Ми запрацюємо на рівні обласних рад з виконкомом, з потужними громадами, з наявними в них правами.

Друге питання – про відповідальність органів місцевого самоврядування, їхню підконтрольність громаді. Таким чином, ми зрушимо великий пласт реформи місцевого самоврядування, а також адміністративно-територіального устрою України.

Я бажаю всім великої праці, глибокого аналізу і серйозних політичних та юридичних висновків.

Тарас ПУСТОВІТ,

заступник голови
Рівненської обласної
державної адміністрації
(м. Рівне)

ПРИВІТАННЯ УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ ВІД ІМЕНІ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

Шановні друзі!

Я радий Вас вітати на рівненській землі! Скажу відверто: обласні адміністрації здебільшого ігнорують такі заходи, бо вони думають, що добре, коли влада сконцентрована в одних руках і неділима з громадою.

Я два скликання обирався міським головою, тому в душі їм і залишаюсь. Саме тому питання самоврядування, самоорганізації, усі питання, які пов'язані з життям простих українців, завжди мене турбували. І сьогодні також турбують.

Що таке самоорганізація? Я взагалі вважаю, що найкращого устрою, ніж демократичний світ, немає. Але демократія тоді буде сильною, коли буде сильним громадянське суспільство. А громадянське суспільство тоді буде сильним, коли буде сильним місцеве самоврядування, і коли будуть сильними організації, які самі можуть приймати рішення, які самі можуть відстоювати ті чи інші питання.

Тобто, це саме те питання, яке ми з вами будемо обговорювати – це - самоорганізація населення. Тому що рівень свідомості відіграє визначальну роль у кожній країні. Суспільство буде цивілізованим, коли громадяни будуть активними і навчатися мислити. Але, на жаль, в нашій країні більшість піддається рекламі, зовнішньому впливу, а ось провести аналіз, зробити висновки можуть поки не всі.

І я глибоко переконаний, що органи самоорганізації населення змусять людей мобілізуватися і навчать думати свідомо.

Інна ГАЙВОРОНСЬКА,

директор Громадської організації
«Інститут аналізу державної та
регіональної політики» (м. Луцьк)

**ПРИВІТАННЯ УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ
ВІД ІМЕНІ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ
«ІНСТИТУТ АНАЛІЗУ ДЕРЖАВНОЇ ТА РЕГІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ»**

Доброго дня, шановні колеги!

Наша організація сама не з Рівненщини, а з Волині. Але ми були тут родоначальниками руху самоорганізації. У січні 2013 року на Рівненщині було створено перший ОСН. Він був створений у сільській місцевості, обрано першого сільського старосту. Потім цю практику сприйняли інші райони, але це сьогодні є більше винятком, ніж правилом.

Дуже приємно, що Всеукраїнська Асоціація сприяння самоорганізації населення звернула увагу саме на Рівненщину, оскільки тут дуже великий потенціал, хороші та активні люди. Ви знаєте, в цей період часу, коли ми побачили крах псевдодемократії в нашій державі, зараз ми хочемо жити по-новому. І ці заяви лунають з телебачення, з усіх ЗМІ.

Ви бачите, що люди згуртувались і хочуть працювати. І зараз нам треба шукати ті механізми, як б нам дали цю роботу направити в хороше русло, – як для людей, так і для місцевої влади.

Ми вважаємо, що демократія неможлива без участі мас. Це не якісь поодинокі організації, які включені в комісії, ради. Люди хочуть бачити роботу на місцях та відчуті її результати. Бо коли людина бере участь в управлінні, вона починає розуміти і результат, і сам процес. А якщо запитати людину зі сторони, то вона буде мати про управління якусь суб'єктивну думку, яка дуже далека від життя.

Сьогодні, я вважаю, прозора влада неможлива без налагодження партнерської взаємодопомоги і взаємопідтримки, тому, що відкрита влада – це та, яка бачить партнера в ОСНі, який є найближчим до людей, їх потреб та інтересів. Він насправді може допомогти сформуванню стратегічного плану розвитку територій, який потрібен людям. Не той, який відірваний від реальності, що ми часто бачимо, а той, який справді потрібен людям.

Як показує досвід, ОСНі сприяють владі порозумітися з людьми, поговорити з людьми, щоб вирішити питання соціально-економічного характеру.

Дякую Вам за те, що завітали до Рівненщини! Це стане своєрідним поштовхом до подальшого розвитку руху самоорганізації на рівні області. Сподіваюсь, що ці два дні будуть корисними, і ви отримаєте тут великий багаж знань та інформації для подальшого використання у ваших громадах.

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ: «СТВОРЕННЯ НОРМАТИВНИХ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНИХ УМОВ ДЛЯ РОЗВИТКУ РУХУ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ»

Андрій КРУПНИК,

голова Всеукраїнської громадської організації «Асоціація сприяння самоорганізації населення», член Координаційної ради з питань розвитку громадянського суспільства, доцент ОРІДУ НАДУ при Президентові України, канд. політ. наук (м. Одеса)

ПРО ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ VIII ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ З ПИТАНЬ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ

Шановні колеги!

Я хотів би коротко поінформувати поважне зібрання про підсумки діяльності керівництва та активу Асоціації протягом року, що минув з попередньої конференції (яка, нагадаю, відбулась в Горлівці у листопаді 2013 року, прямо напередодні Революції Гідності). Зокрема, про стан виконання Резолюції минулої конференції.

І хоча, як вірно відмітив Олексій Орловський, за цей період ситуація кардинально змінилася, ми маємо, все ж таки, проаналізувати, що вдалося зробити, а що ні, і за яких причин.

По-перше, ми узагальнили усі наші з вами спільні напрацювання, зроблені напередодні та під час тієї конференції, і видали дві збірки.

В першій збірці **«Організація ефективної соціальної роботи на базі органів самоорганізації населення»** зібрано кращий в Україні досвід участі громадськості у наданні соціальної допомоги. Тут же містяться напрацьовані учасниками конференції методом динамічної мережі рекомендації щодо підвищення ефективності соціальної допомоги на місцевому рівні на базі співпраці органів самоорганізації населення із місцевою владою.

Друга збірка матеріалів конференції **«Участь органів самоорганізації населення та інших об'єднань громадськості у соціально-захисній діяльності»** містить усі виступи учасників VIII Конференції, її Резолюцію, а також Заяву учасників Конференції до Прем'єр-міністра України про необхідність перегляду позиції уряду відносно підтримки підготовленого Мінрегіоном в обхід громадськості нового законопроекту «Про органи самоорганізації населення», який суперечить державній політиці сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні.

Справа в тому (кажу про це тим, хто вперше присутній на наших конференціях), що кожна наша всеукраїнська науково-практична

конференція присвячена якійсь головній темі. Плюс розглядаються декілька інших поточних питань – організаційні, правові, кадрові.

Якщо на позаминулій конференції у Львові предметно розглядалась участь громадськості, зокрема, самоорганізованої громадськості у підвищенні якості житлово-комунальних послуг, то на минулій конференції в Горлівці основним питанням була участь громадськості у підвищенні ефективності соціальної допомоги. Що виявилось, як бачите, вкрай актуальним на даний момент.

Відповідно до Резолюції Конференції, ми підготували і направили офіційно на ім'я керівництва Міністерства соціальної політики України, місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування напрацьовані пропозиції, спрямовані на підвищення ефективності системи соціальної допомоги на основі залучення громадськості на усіх стадіях виявлення нужденних, призначення допомоги та її адресного надання. Крім того, ми особисто вручили наші матеріали і пропозиції помічникам та заступникам міністра соцполітики. На жаль, реакції на ці звернення ми так і не отримали. А потім хвилюю Майдану «змило» і саме керівництво Міністерства.

Ми не розгубились і спробували імплементувати наші напрацювання у діяльність місцевих органів влади, зокрема, в місті Одесі. Треба визнати, що одеська влада, зокрема, Департамент соціальної політики і праці Одеської міської ради на чолі з О.П. Китайською, дуже швидко і зацікавлено відреагував на ці пропозиції і максимально використав їх у своїй діяльності.

Зокрема, було доопрацьовано дві місці програми соціальної допомоги та підтримки ветеранських й інвалідних організацій, майже на 20 млн грн збільшено їхнє фінансування. З'явився додатково окремий розділ «Сприяння активному довголіттю людей похилого віку», удосконалено процедури залучення громадськості на усіх етапах формування та реалізації соціально-захисної політики в місті. З'явилась навіть нова громадська організація «ІТ-бабушки».

До речі, ми маємо звернути особливу увагу на те, щоб наповнити не тільки тарілки та кишені людей похилого віку. Ми маємо сприяти наповненню їхнього життя новим змістом і активною діяльністю.

Ми звернулись до Координаційної ради з питань розвитку громадянського суспільства при Президентові України з пропозицією підтримати підготовлені Асоціацією та схвалені попередніми конференціями документи: Концепцію модернізації системи організаційно-правового забезпечення місцевої демократії в Україні, законопроектів «Про органи самоорганізації населення» і «Про загальні збори (конференції) членів територіальних громад за місцем проживання». Але ці питання не отримали подальшого розвитку через розпуск Парламенту і гальмування роботи Координаційної ради.

Разом із регіональними ресурсними центрами в Києві, Львові, Рівному, Луцьку, Дніпропетровську, Макіївці, Луганську, Миколаєві та Херсоні і нашими партнерськими організаціями в інших регіонах ми проводили цілеспря-

мовану інформаційну кампанію з поширення кращого досвіду участі громадськості в удосконаленні місцевих систем соціальної допомоги.

Було продовжено розбудову всеукраїнської мережі інформаційно-ресурсних центрів сприяння розвитку самоорганізації населення як основи для подальшого розвитку і посилення консолідації громадянського суспільства, організації спільного вирішення на місцях соціальних проблем мешканців. Зараз ці центри узяли на себе й інші функції з розвитку місцевої демократії.

Минула конференція підтримала включення ОСНів до складу учасників конкурсу проектів, що проводиться Державним Фондом сприяння місцевому самоврядуванню в Україні, і запропонувала ініціатору цієї інновації директору ГО «Інститут місцевої демократії» В.П. Рубцову організувати роботу у напрямку виділення ОСНів додатково в окрему категорію учасників конкурсу, які можуть подавати проекти самостійно – без участі органів місцевого самоврядування. Але через певне скорочення можливостей Фонду цю пропозицію поки що не вдалось реалізувати.

Разом із тим, ми сподіваємось, що в умовах реформування місцевого самоврядування, зокрема, децентралізації влади та укрупнення територіальних громад, значення участі ОСНів у цих конкурсах набуватиме більшої ваги, і нашу ідею щодо окремої номінації конкурсу для ОСНів таки вдасться реалізувати.

Протягом звітного періоду продовжувались періодичні зустрічі керівників ресурсних центрів і партнерських організації для навчання й обміну досвідом. Виконуючи доручення попередньої конференції, під час цих зустрічей львівський Інформаційно-правовий центр «Наше право» провів окремий цикл занять, присвячених використанню судової практики для захисту прав і законних інтересів ОСНів, а також прав громадян України на участь в управлінні через створення та діяльність ОСНів.

Ми дуже вдячні усім нашим партнерам – володарям власних інформаційних Інтернет-ресурсів – за співпрацю в інформаційному просторі і популяризацію руху самоорганізації населення та інших форм місцевої демократії. Завжди з радістю чекаємо на матеріали від усіх наших партнерів про цікаві події та корисні новації, які розміщуємо на сайті Асоціації **«Самоорганізація в громаді»**.

До речі, цей ресурс часто виступає не просто інформаційним, а навіть мобілізаційним для тих членів руху, хто стежить за подіями. Останній приклад: коли Мінрегіон в обхід Асоціації намагався вкотре просунути свій варіант законопроекту «Про органи самоорганізації населення» на розгляд Верховної Ради, вдалося оперативно і дуже переконливо змобілізувати чимало громадських лідерів і структур, хто прямо виступив на захист справедливості і буквально закидав Мінрегіон своїми листами. Це дало свій результат.

Нарешті, ми виконали ще одне важливе доручення минулої конференції. Ми присвятили цю конференцію темі, яка найбільш широко охоплює усі напрямки діяльності і можливості ОСНів. Вона звучить так: **«Участь органів самоорганізації населення у соціально-економічному розвитку громад»**.

Тобто, ми зараз вже маємо брати на себе відповідальність за усе, що відбувається на наших територіях. І цю відповідальність ми маємо гідно реалізувати. Бо кажуть, що «**влада – це відповідальність, а не привілей**». І якщо ми намагаємось бути першоджерелом влади, то маємо бути і першоджерелом відповідальності.

І, коли завтра ми будемо формувати чергові завдання у вигляді резолюції конференції, ми маємо ретельно проаналізувати і спробувати реально відчувати, якою може бути і стати наша країна протягом наступного року. Аби бути адекватними у своїх планах.

Отже, якщо спробувати оцінити у відсотках ступінь виконання рекомендацій попередньої конференції, то можна зазначити, що десь на відсотків **80-85** нам таки вдалося виконати заплановане, зважаючи і на об'єктивні обставини, і на стрес, в якому перебуває зараз українське суспільство.

Олексій ОРЛОВСЬКИЙ,
директор Програмної ініціативи
«Демократична практика»
Міжнародного
фонду «Відродження»,
канд. юрид. наук (м. Київ)

ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ДЛЯ ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ: ПОЗИЦІЯ ГРОМАДСЬКОСТІ

Шановні друзі!

У своєму виступі я хочу зупинитись на ще одній частині «заповітів» попередньої конференції. Це питання пов'язано із удосконаленням законодавства щодо розвитку ОСНів. Ця тематика для нас є основною протягом 7 останніх конференцій. На відміну від інших рішень конференції, з яких виконано більше 80% поставлених завдань, тут ситуація є значно гіршою та песимістичнішою.

Хочу нагадати, що попередня конференція відбулась 15-16 листопада 2013 року. А вже 19 листопада ми із Андрієм Семеновичем Крупником брали участь у круглому столі, організованому Комітетом державного будівництва та місцевого самоврядування Верховної Ради України, який був присвячений перспективам реформування місцевого самоврядування. Звичайно ж, ми не могли не висловити свої коментарі, пов'язані із розвитком форм місцевої демократії. На цьому круглому столі, де були присутні народні депутати України, представники Адміністрації Президента України, ми не могли не передати їм резолюцію горлівської конференції з надією, що Секретаріат Кабміну та Мінрегіон відреагують на неї та не буде вносити на розгляд Верховної Ради урядовий законопроект про ОСНі до його узгодження із позицією профільної громадськості.

Але реакція з боку профільного Міністерства виявилася дуже цікавою. Замість того, щоб реагувати на звернення, Секретаріат Кабміну буквально протягом тижня зареєстрував у Верховній Раді України ... той законопроект, проти якого ми всі виступали! Реєстрація законопроекту співпала з днем розгону Майдану, після чого почалися всім відомі події. Ми опинились у вкрай складній ситуації. В нас не було інших варіантів крім того, як в цих складних умовах активно просувати наш законопроект як альтернативний урядовому. Нам довелося збирати підписи народних депутатів під нашими законопроектами на барикадах, в оточеній силовими структурами будівлі Адміністрації Президента, у будівлі Верховної Ради тощо, в які потрапити було практично неможливо. У кінцевому рахунку нам все вдалося, і ми 11 грудня зареєстрували два законопроекти: нову редакцію Закону України «Про органи самоорганізації населення» (реєстр. номер 3704-1) та новий законопроект «Про загальні збори (конференції) членів територіальних громад за місцем проживання» (реєстр. номер 3747).

Реєстрація цих законопроектів відбувалася тоді, коли силові структури в перший раз спробували витіснити мітингувальників з Майдану Незалежності. Цікаво, що нам в цих складних умовах під альтернативним законопроектом вдалося отримати підписи навіть представників фракції «Партії регіонів», зокрема, представника Президента України у Верховній Раді України Юрія Мірошниченка. Тобто, нам вдалось переконати представників провладної на той момент більшості в необхідності подання законопроекту, альтернативного урядовому. Це показало, що представники різних політичних сил готові об'єднатися навколо нашого законопроекту навіть у критичні періоди історії України.

Як ви пам'ятаєте, на попередніх конференціях ми також неодноразово говорили про необхідність внесення змін до Конституції України, і я як тодішній член Конституційної Асамблеї наполегливо просував наші ідеї на рівні цього консультативно-дорадчого органу. На 6 грудня 2013 року було заплановано засідання Конституційної Асамблеї, на якому мали бути затверджені наші пропозиції щодо змін до Конституції. Але, на жаль, не сталося, як гадалося.

На сьогоднішній день є щонайменше три варіанти змін до Конституції України. Це законопроект, який було зареєстровано у Верховній Раді Президентом. Це варіант Тимчасової спеціальної комісії Верховної Ради, яка напружувала свою версію. І, нарешті, третій варіант, який було підготовлено окремими громадськими діячами – І.Б. Коліушко, А.Ф. Ткачуком та іншими. Усі ці документи є у публічному просторі, з ними можна ознайомитися. Але те, що стосується ОСНів, пропозиції в цих законопроектах є однаковими. Стан ОСНів відповідно до них різко погіршується щонайменше по двох позиціях.

По-перше, якщо сьогодні за Конституцією ОСНІ можуть створюватись виключно за ініціативою членів територіальних громад, то відповідне положення у пропонуваніх змінах губиться. Як результат, за таким підходом ініціювати створення ОСНів зможуть якісь інші суб'єкти, а не члени громад.

Друга позиція є теж вкрай негативною. Якщо сьогодні Конституція гарантує надання ОСНам певних фінансів та матеріально-технічних засобів для виконання ними делегованих ним відповідною місцевою радою повноважень, то у змінах про це вже не йдеться – відповідні положення пропонується вилучити. Але, на щастя, ці зміни поки що нікуди не просунулись. Більш того, у Стратегії 2020, яку пропонує Президент України, конституційна реформа значиться серед 62, але серед 10 найактуальніших її немає. І це дуже цікаво. Цікаво, як можна проводити реформу місцевого самоврядування, як можна проводити реформу місцевих державних адміністрацій, адміністративно-територіального устрою, судової системи і т.п. без внесення змін до Конституції?

Тепер, що стосується законодавства про загальні збори. Ви знаєте, що у нас був досить вдалий період, пов'язаний із просуванням проекту Закону «Про загальні збори (конференції) членів територіальних громад за місцем

проживання» (реєстр. номер 3747). Нам вдалося заручитися підтримкою всіх комітетів, які були відповідальні за попередній розгляд цього законопроекту. Але посилались листи, зокрема від Головного науково-експертного управління Верховної Ради, від Асоціації міст України, від деяких наукових установ стосовно того, що такий законопроект взагалі не потрібен. Тобто, на їх думку достатньо того законодавства України, яке існує сьогодні. Але ж ми знаємо, що в цій частині законодавство зовсім застаріло і його неможливо використовувати. Тим не менше, нам вдалося заручитися підтримкою профільного підкомітету Верховної Ради з питань місцевого самоврядування, а потім і профільного Комітету з питань державного будівництва та місцевого самоврядування, які одногосно проголосували за те, щоб винести наш законопроект на розгляд Верховної Ради. Було підготовлено проект відповідної постанови. Але, оскільки за тиждень відбудуться позачергові парламентські вибори, весь процес необхідно буде розпочинати з початку. Фактично рік наполегливої та складної роботи був знівельований.

Ще гірша ситуація із новою редакцією Закону «Про органи самоорганізації населення» (реєстр. номер 3704-1). Профільний Комітет Верховної Ради не захотів розглядати наш законопроект до жовтня 2014 року, мотивуючи це тим, що йому необхідно зібрати та розглянути різні підходи та бачення щодо його змісту. Разом із тим, Комітет запропонував у грудні 2014 р. розглянути відповідний законопроект на круглому столі та узгодити на ньому позиції всіх зацікавлених суб'єктів.

Зараз Мінрегіон активно лобіює нашу ідею щодо сільських старост, але дещо у спотвореному вигляді. У нас тут є представники Асоціації селищних та сільських рад, і завтра пані Наталія Ключник виступить також із цієї тематики. Але ідея, закладена в законопроекті «Про добровільне об'єднання територіальних громад» не відповідає тому, про що ми говорили під час наших попередніх конференцій. Крім того, починаючи з кінця червня, Мінрегіон почав вести активну діяльність із підготовки нової редакції Закону «Про органи самоорганізації населення». Я переконаний, що затягування розгляду нашого законопроекту на Комітеті, якій очолює Д.В. Жванія, було напругою пов'язано із тими діями, що були розпочаті Мінрегіоном.

Громадська організація «Інститут міста», яку очолює Олександр Сергієнко, на замовлення Мінрегіону підготувала власну версію проекту закону про ОСНІ. Цей документ по багатьох позиціях нагадує кращі радянські традиції (аналіз змістовного наповнення цього законопроекту є на сайті www.samoorg.com.ua). Дуже цікаво, що одним із засновників і членів цієї Громадської організації є колишній народний депутат України Володимир Бондаренко, який був одним із співавторів ... нашого законопроекту № 3704-1!

Свою роль у цьому процесі відіграють і Всеукраїнські асоціації органів місцевого самоврядування. Наприклад, Асоціація районних та обласних рад у певний період виступила ініціатором проведення круглих столів щодо

законопроектів, і запросила, зокрема, мене на один з них. У запрошенні пропонувалось узяти участь в обговоренні нашого законопроекту, а також законопроекту уряду Азарова, який на той момент вже 8 місяців як був відкликаний! В кінцевому рахунку ця Асоціація запропонувала Мінрегіону звернутись до Кабміну з пропозицією про перегляд терміну виконання завдання до прийняття Верховною Радою рішення щодо нашого законопроекту, а також рекомендувала профільному Комітету Верховної Ради пришвидшити розгляд нашого законопроекту.

Паралельно на сайті Асоціації міст України, яка, нагадаю, була нашим опонентом, з'явилося інше повідомлення, в якому ця Асоціація запропонувала розглядати «удосконалену версію» нашого законопроекту. При цьому Асоціація міст зазначила, що її фахівці є одними із співавторів ... нашого законопроекту! Гадаю, що коментарі тут зайві.

На завершення свого виступу хочу підкреслити, що у законотворчому процесі вже зроблено чимало, але вся боротьба у нас ще попереду.

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ «СТВОРЕННЯ УМОВ ДЛЯ ЗАЛУЧЕННЯ ОРГАНАМИ САМО-ОРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ РЕСУРСІВ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ЗАВДАНЬ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД»

Марія ДЗЮПИН,

експерт Громадської організації
«Інформаційно-правовий
центр „Наше право“
(м. Львів)

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА ТА МІСЦЕВИХ НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ ЩОДО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ТА ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ

На конституційному рівні питання утворення та діяльності ОСНів регулюються статтею 140 Конституції України. Розширюються положення Основного закону держави у Законах України «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про органи самоорганізації населення». Ряд інших нормативно-правових актів також визначають окремі питання функціонування ОСНів, зокрема регулювання фінансової та господарської діяльності цих органів.

Разом із цим, правове регулювання фінансової та господарської діяльності у законодавстві є фрагментарним, містить правові колізії та неоднозначності застосування на практиці. Із аналізу масиву законодавчих актів можна побачити тенденцію щодо певної нечіткості у термінології: «наділення фінансами», «надання коштів», «фінансові ресурси», «фінансова діяльність», «кошти», «майно», «матеріально-технічні ресурси», «інші ресурси», «інші надходження».

Частина 6 статті 140 Конституції України передбачає, що сільські, селищні, міські ради можуть дозволяти за ініціативою жителів створювати будинкові, вуличні, квартальні та інші органи самоорганізації населення і наділяти їх частиною власної компетенції, фінансів, майна.

Неоднозначність відповідного конституційного положення полягає у тому, чи є наділення органу самоорганізації населення «компетенцією, фінансами, майном» правом чи обов'язком органу місцевого самоврядування?

З одного боку, можна зробити висновок про те, що із даної норми безпосередньо випливає право місцевої ради «дозволяти» або «не дозволяти» створювати та право «наділяти» або «не наділяти» відповідними повноваженнями чи ресурсами.

І тут виникає запитання: якщо рада не делегує власні повноваження ОСНу, то він позбавлений гарантії фінансування його з місцевого бюджету? Це питання певною мірою може урегулюватися на рівні локальних нормативно-правових актів.

На практиці органи місцевого самоврядування переважно приймають Програми сприяння розвитку ОСНів, Положення про їх діяльність, приймають рішення про проведення конкурсів, у яких можуть брати участь ОСНи, наприклад, у сферах розвитку місцевого самоврядування, покращення благоустрою, визначення кращих ОСНів.

Однак, зазначена практика не є однаковою, сталою, і питання, чи передбачати у місцевому бюджетні кошти для фінансування ОСНів, чи ні, залишається правом вибору місцевих чиновників, депутатів.

Виходячи із положень статей 14-16 Закону «Про органи самоорганізації населення», розрізняють наступні умови фінансування діяльності ОСНів: 1) надання сільською, селищною, міською, районною у місті (у разі її створення) радою коштів місцевого бюджету для здійснення цих повноважень (на підставі місцевих цільових програм); 2) добровільні внески фізичних і юридичних осіб; 3) інші надходження, не заборонені законодавством.

А що таке інші надходження? Чинне законодавство прямо не врегулює це питання. На практиці - це надання можливості ОСНам брати участь у конкурсах, що передбачені Програмами, які приймаються органами місцевого самоврядування. Однак, ця практика, знову ж таки, не є однозначною, оскільки, на законодавчому рівні такої можливості не передбачено, і таке залучення здійснюється лише за ініціативи обласної ради чи державної адміністрації.

У положеннях Господарського, Бюджетного, Цивільного, Земельного та Податкового кодексів відсутні взагалі згадки про органи самоорганізації населення. Але це зовсім не означає, що ці кодекси не поширюють свою дію на правовідносини, які виникають за участі ОСНів. Ми можемо говорити про застосування аналогії закону чи аналогії права до тих чи інших правовідносин.

Що стосується господарської діяльності ОСНів, то у Господарському кодексі також чітко не регламентована їх діяльність, що має наслідком безліч перешкод в участі ОСНів у господарських відносинах. Водночас, у відповідності до чинного законодавства можна говорити, що ОСНи є не господарюючими суб'єктами, хоча виступають учасниками відносин у сфері господарювання і можуть мати на балансі комунальні підприємства, бути учасником господарських товариств, а саме, акціонерного та з обмеженою відповідальністю, також ОСНи можуть бути учасниками майново-господарських зобов'язань. Однак, через те, що законодавець не передбачив у Господарському кодексі України такий інститут, як «органи самоорганізації населення», виникає безліч колізій, неточностей, а на практиці, і проблем.

У Податковому кодексі та Законі України «Про органи самоорганізації населення» чітко не визначений статус неприбутковості ОСНів, що на практиці створює питання, до яких організацій їх відносити (прибуткові чи неприбуткові), а це створює різну практику під час їх реєстрації як

юридичних осіб, впливає на види господарської діяльності, питання щодо сплати податків.

Часто ОСНам присвоюється статус неприбутковості за ознакою неприбутковості 0004 – установи, організації, створені органами місцевого самоврядування, що утримуються за рахунок коштів відповідних бюджетів, що виключає мету отримання прибутку у своїй діяльності. На жаль, положення Податкового кодексу України, зокрема статті 157, безпосередньо не містять у переліку органів самоорганізації, але вони вважаються неприбутковими організаціями, доходи яких звільняються від сплати податку на прибуток.

Отже, аналіз стану правового регулювання фінансової та господарської діяльності органів самоорганізації населення свідчить про те, що воно потребує подальшого удосконалення.

Першим і основним кроком має стати прийняття у новій редакції Закону України «Про органи самоорганізації населення». Також необхідно внести зміни у низку кодексів, тим самим належним чином регламентувати діяльність ОСНів у правовідносинах, що врегульовані цими кодексами. Оскільки, ОСНи це «квазі-органи» і ні до органів місцевого самоврядування ні до об'єднань громадян ми їх віднести не можемо.

Що стосується підзаконних нормативно-правових актів, то немає єдиної практики їх формуванні та застосування, трапляються випадки, коли органи державної влади та місцевого самоврядування не розуміють чи не хочуть розуміти природу, завдання, повноваження органів самоорганізації населення. Тому, для узагальнення цієї практики потрібно усі прогалини усунути на законодавчому рівні. Тоді рівень та якість підзаконних нормативно-правових актів значно зросте.

Отже, для покращення регулювання фінансової та господарської діяльності органів самоорганізації населення, необхідно внести зміни до Бюджетного, Господарського, Цивільного, Податкового та Земельного кодексів в частині регламентування відповідної діяльності ОСНів; удосконалити практику правозастосування стосовно питань фінансового забезпечення діяльності та судового захисту і відновлення порушених прав органів самоорганізації населення.

Ярослав ЖУКРОВСЬКИЙ,

помічник судді Конституційного
Суду України (м. Київ – м. Львів)

ПРОБЛЕМИ ВІДНОВЛЕННЯ ТА СУДОВОГО ЗАХИСТУ ПРАВ І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ

Судовий захист прав і свобод людини та громадянина є одним із основоположних конституційних принципів. Гарантоване статтею 55 Конституції України право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування чи їх посадових та службових осіб передбачає безпосереднє відновлення порушених прав, свобод і законних інтересів. Процесуальне законодавство визначає особливості і порядок здійснення судочинства щодо захисту прав і законних інтересів громадян та юридичних осіб.

Участь членів територіальних громад у вирішенні питань місцевого значення відповідно до встановленого порядку та процедур, діяльність і функціонування органів самоорганізації населення, а також, реалізація ними власних чи делегованих повноважень у разі виникнення спору може захищатись/відновлюватись судами – як у порядку загального, так і конституційного судочинства.

Використання механізмів судового захисту і відновлення порушених прав, свобод і законних інтересів здійснюється у всіх видах судочинства. Це залежить від характеру правовідносин, що виникають під час реалізації органами самоорганізації населення своїх повноважень. Захисту також підлягають права і свободи, які можуть бути порушені у майбутньому певною дією або бездіяльністю.

Розглядаючи можливості будь-якої юридичної особи чи громадянина звернутись до органу **конституційного судочинства** з клопотанням про офіційне тлумачення положень Конституції та законів України – право на конституційне звернення, – у разі наявності неоднозначного застосування даних положень варто звернути увагу на наступні моменти.

Відповідно до статті 94 Закону України «Про Конституційний Суд України», суб'єкту звернення достатньо вважати, що неоднозначне застосування може призвести або призвело до порушення його конституційних прав і свобод. Правові позиції органу конституційно юстиції чітко визначають, що таке неоднозначне застосування та у чому має полягати порушення конституційних прав і свобод. Дискусійним видається питання наявності таких «конституційних» прав, наприклад, у юридичних осіб загалом і органів самоорганізації населення зокрема. На жаль, у практиці Конституційного Суду відсутні приклади розгляду справ за зверненнями органів самоорганізації населення або щодо тлумачення положень Закону України «Про органи самоорганізації населення».

Основним завданням **цивільного судочинства** є захист порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави (стаття 1 ЦПК України). Право на звернення до суду за захистом цих прав, свобод чи інтересів має кожна особа.

Йдеться як про фізичних, так і юридичних осіб. У порядку цивільного судочинства, де стороною у судовому процесі виступають органи самоорганізації населення, вирішуються здебільшого спори щодо стягнення заборгованості за послуги з утримання будинку, якості житлово-комунальних послуг; визнання протиправними дій з відключення від водопостачання, відшкодування матеріальної та моральної шкоди; визнання права власності на новостворений об'єкт; визнання осіб такими, що втратили право на користування житловим приміщенням; витребування майна з чужого незаконного володіння; усунення перешкод у використанні майна; зобов'язання особи, яка здійснює самочинне будівництво, знести самочинну забудову; визнання договору оренди недійсним; стягнення заробітної плати та моральної шкоди; визнання звітно-виборних зборів ОСНУ такими, що не відбулись; встановлення факту ухилення від виконання обов'язку щодо утримання спадкодавця тощо.

Захист прав, свобод та інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових та службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними владних управлінських функцій є завданням **адміністративного судочинства** (стаття 2 КАС України).

До адміністративних судів можуть бути оскаржені будь-які рішення, дії чи бездіяльність суб'єктів владних повноважень, крім випадків, коли щодо таких рішень, дій чи бездіяльності встановлено інший порядок судового провадження. У порядку адміністративного судочинства, де стороною у процесі виступали органи самоорганізації населення, вирішувались спори стосовно видачі документів на проведення будівництва на території, на яку поширює свою дію орган самоорганізації населення; оспорювання рішення міської ради щодо передачі земельної ділянки; визнання незаконним висновку екологічної експертизи; визнання незаконним рішення державної податкової інспекції стосовно протоколів зборів (конференцій) щодо створення ОСНів; відмови органом самоорганізації населення фізичній особі проводити реєстрацію за місцем її проживання; визнання незаконними рішень, дій або бездіяльності, що перешкоджають створенню, реєстрації ОСНів; стягнення заборгованості; визнання незаконним функціонування на одній і тій же території декількох органів самоорганізації населення; дострокове припинення повноважень ОСНУ у зв'язку з його відсутністю за вказаним ним місцезнаходженням, або неподання протягом року органам державної податкової служби податкових декларацій, документів фінансової звітності тощо.

Право звертатися до **господарського суду** згідно з визначеною підвідомчістю за захистом своїх порушених або оспорюваних прав і охоронюваних законом інтересів, а також для вжиття заходів, спрямованих на запобігання правопорушенням мають юридичні та фізичні особи, що здійснюють підприємницьку діяльність, а також державні та інші органи, фізичні особи, що не є суб'єктами підприємницької діяльності (стаття 1 ГПК України). Це право належить органам самоорганізації населення, які беруть участь у господарському процесі, зокрема щодо спонукання до вчинення дій; зобов'язання повернути орендоване майно, укласти договір, звільнити приміщення; питання газопостачання та водопостачання; усунення перешкод у користуванні майном шляхом звільнення орендованого нерухомого майна; стягнення коштів, заборгованості та виселення; припинення повноважень органу самоорганізації населення тощо.

Щодо **кримінального судочинства**, завданням якого є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорона прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження і судового розгляду з тим, щоб кожен, хто вчинив кримінальне правопорушення, був притягнутий до відповідальності в міру своєї вини, а жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений, і жодна особа не була піддана необґрунтованому процесуальному примусу і, щоб до кожного учасника кримінального провадження була застосована належна правова процедура (стаття 2 КПК України). Здебільшого мова йде про притягнення посадових осіб органів самоорганізації населення до кримінальної відповідальності або пошкодження майна цих органів.

Під час здійснення різних видів судочинства часто виникають питання юрисдикції судів, а також підвідомчості справ, де стороною виступав орган самоорганізації населення. У більшій мірі це пов'язано із особливим статусом цих органів, а також різним розумінням судами правової природи цих органів, внаслідок чого допускаються помилки при юридичній оцінці тих чи інших правовідносин і юридичних фактів.

Загалом, ОСНи мають достатньо великий арсенал механізмів судового захисту прав і законних інтересів. І ці механізми захисту відповідно до аналізу судової практики достатньо позитивно застосовуються ними.

Разом із цим, практика захисту та відновлення прав і законних інтересів органів самоорганізації населення потребує подальшого узагальнення, з метою однакового застосування законодавства та справедливого вирішення судових спорів.

Ірина ДРОБУШ,

доцент кафедри теорії та історії держави і права Національного університету водного господарства і природокористування, канд. юрид. наук, доцент (м. Рівне)

УЧАСТЬ ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ГРОМАД: АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Значну роль в реалізації соціальної функції місцевого самоврядування мають відігравати не лише представницькі органи місцевого самоврядування, а й ОСНи, які є виразниками та індикаторами першочергових нагальних потреб відповідних територіальних громад. Однак, як свідчить практика діяльності ОСНів, вони досі не сприймаються державою та самими представницькими органами місцевого самоврядування як рівноправні партнери у процесах соціально-економічного розвитку громад.

ОСНи здатні контролювати якість муніципальних послуг, найбільш ефективно реалізувати соціальну політику держави на місцевому рівні та наблизити людей до влади. Особливо це актуально в контексті децентралізації влади, укрупнення територіальних громад. Саме діяльність органів самоорганізації дозволить враховувати потреби та інтереси усіх місцевих спільнот, які будуть об'єднані під юрисдикцією спільного органу місцевого самоврядування, тобто сільської, селищної, міської ради.

Таким чином, для нас сьогодні першочерговим завданням є розробка дієвого механізму функціонування ОСНів, основою якого мають бути правова, територіальна, організаційна та матеріально-фінансова складові. Існуючий стан правової регламентації діяльності ОСНів є вкрай незадовільним. Більш того, він навпаки є стримуючим фактором розвитку місцевої ініціативи жителів відповідних територій.

Так, нині діючий Закон України «Про органи самоорганізації населення» не передбачає визначення у рішенні ради про надання дозволу на створення ОСНу матеріально-фінансової складової його діяльності. Тому вважаємо першочергово внести відповідні зміни до нині діючого Закону або врахувати при розробці та прийнятті нової редакції такого Закону та передбачити, що «у рішенні ради про надання дозволу на створення органу самоорганізації населення мають бути обов'язково визначені його назва, основні напрями діяльності, повноваження та умови їх здійснення, в також територія, в межах якої має діяти орган самоорганізації населення та його матеріально-фінансова основа».

Крім того, в Законі не передбачена будь-яка відповідальність посадових осіб місцевого самоврядування (мова йде, насамперед, про сільських, селищних, міських голів) у разі ненадання ОСНу коштів, необхідних для реалізації його власних повноважень. Щодо делегованих повноважень, якими сільська, селищна, міська рада може додатково наділяти ОСН, то у випадку, якщо таке рішення ради не забезпечене фінансами і майном, збори (конференція) жителів за місцем проживання можуть звернутися до відповідної ради про виключення такого повноваження з числа делегованих ОСНу. При цьому такі повноваження можуть залишитися нереалізованими навіть за наявності відповідних коштів місцевих бюджетів.

Неоднозначною є і норма Конституції, яка передбачає можливість створення будинкових, вуличних, квартальних та інших ОСНів та наділення їх частиною власної компетенції, фінансів, майна. Тобто, це право, а не обов'язок представницьких органів базового рівня. Саме так трактують для себе цю конституційну норму органи місцевого самоврядування, які досить скептично ставляться до створення та функціонування на їх території ОСНів, сприймаючи їх як конкурентів та не бажаючи ділитися коштами місцевого бюджету. Зокрема, свідченням такого ставлення до ініціативи мешканців та створених ними органів самоорганізації є той факт, що в деяких актах локальної нормотворчості, зокрема в статутах територіальних громад, програмах соціально-економічного, культурного розвитку відповідних територій ці органи взагалі не згадуються.

Якість надання соціальних послуг теж напряму залежить від активної діяльності ОСНів, яким відомі конкретні особи та їх життєві проблеми, спричинені інвалідністю, віком, станом здоров'я, соціальним становищем та, що найважливіше, – здатні контролювати процес їх надання. Однак, Закон України «Про соціальні послуги» не передбачає участі ОСНів в організації, координації роботи та контролю за наданням соціальних послуг. Тому вважаємо за необхідне внести відповідні доповнення до цього закону.

Потребують свого доопрацювання і законопроекти, внесені Урядом до Верховної Ради України, зокрема законопроект «Про співробітництво територіальних громад» та законопроект «Про добровільне об'єднання територіальних громад». Так, необхідно розширити перелік ініціаторів такого співробітництва (стаття 5 проекту Закону «Про співробітництво територіальних громад»), такого об'єднання (стаття 5 проекту Закону «Про добровільне об'єднання територіальних громад») та передбачити окрім сільських, селищних, міських голів, депутатів сільських, селищних, міських рад, членів територіальних громад ще й ОСНи.

Потребують внесення відповідних змін й інші законодавчі акти, які визначають засади місцевої демократії, гарантують право територіальних громад на управління відповідною територією та вирішення проблем соціально-економічного характеру. Мова йде про зміни до Бюджетного, Податкового, Господарського, Земельного Кодексів саме в частині регламентації правового статусу ОСНів, які мають стати дієвим інститутом у процесі формування громадянського суспільства та соціальної державності в Україні.

Андрій КРУПНИК,

голова Всеукраїнської громадської організації «Асоціація сприяння самоорганізації населення», член Координаційної ради з питань розвитку громадянського суспільства, доцент ОРІДУ НАДУ при Президентіві України, канд. політ. наук (м. Одеса)

ОГЛЯД КРАЩИХ ПРАКТИК ЗАЛУЧЕННЯ ОРГАНАМИ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ РЕСУРСІВ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ЗАВДАНЬ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ГРОМАД

Прежде всего, я благодарю представителей Общественной организации «Информационно-правовой центр «Наше право» из Львова, которые по просьбе Ассоциации провели глубокий анализ существующих местных программ, в которых принимают (или пока не принимают) участие ОСНы.

Хочу обратить ваше внимание на статью 3 Закона Украины «Об органах самоорганизации населения», где говорится о задачах ОСНов. Одной из ключевых задач является их участие в социально-экономическом развитии и, в частности, реализации соответствующих местных программ.

Но как можно участвовать в программах, когда ОСНы не всегда привлекаются к формированию, а еще реже к реализации этих программ? Забегая наперед отмечу, что учитывая комплексный характер проблемы, отдельным пунктом резолюции нашей конференции должно стать поручение аналитической группе Ассоциации провести глубокий анализ состояния участия ОСНов в формировании местных программ, а также в их выполнении.

Несколько слов о том, что в нашей стране делается для решения этой типовой проблемы. Во Львове, например, в программе социально-экономического развития города вообще отсутствует упоминание об ОСНах как о субъектах, которые могут принимать участие в этих процессах. Такая же проблема в программе социально-экономического и культурного развития Львовской области. С другой стороны, есть ряд областных программ, в которых ОСНы активно упоминаются. Например, в Днепропетровской области ОСНы занимают достаточно важное место в системе местного самоуправления.

Что касается других программ, в частности города Львова, то у них есть программа усовершенствования социального управления обслуживания жилого фонда. Да, кто-то пытается свести работу ОСНов только к этой тематике, что происходит во многих городах. Мне недавно жаловался один из председателей активного ОСНа в Одессе: «Нас превратили буквально в крепостных или даже рабов. Местные власти как феодалы, почувствовали, что есть на кого переложить работу по благоустройству, по покосу травы у

дорог и другим вопросам, и спрашивают теперь с нас за выполнение всего этого. При том что практически не дают никаких ресурсов на выполнение даже наших собственных полномочий».

Не во всех городах сегодня есть программы, которые предусматривают предоставление финансовой поддержки общественным структурам на реализацию социальных и культурных проектов. А еще реже среди субъектов, которым по таким программам может предоставляться финансирование, оказываются ОСНЫ.

Во Львове, например, такой программы нет. Мы с Львовским городским головой Андреем Садовым встречались в мае 2014 года. Он искренне говорил, что является приверженцем всех наших идей. Но пока как-то на практике это не пошло. В целом анализ показывает, что и во Львове, и во Львовской области, и в ряде других областей власть пока не спешит налаживать сотрудничество с ОСНами. Об этом надо говорить открыто – пусть потом объясняют избирателям, почему такой низкий уровень доверия к власти.

Несколько слов об Одессе. Хотел бы напомнить (и это подтверждают наши коллеги), что в Одессе в этом плане в свое время процесс был запущен настолько глубоко и мощно, что система до сих пор работает. В Программе социально-экономического развития города есть специальный раздел, посвященный ОСНам. Работает специальная Программа по поддержке ОСНов, рассчитанная на 4 года, в бюджет которой заложено 5 млн гривен. Уже на протяжении 14 лет действует «Программа решения приоритетных социальных проблем г. Одессы с использованием механизма социального заказа». В ней предусмотрена номинация, посвященная поддержке развития ОСНов, которые постоянно участвуют в конкурсах и постоянно выигрывают. Причем, ОСНЫ выигрывают и в других номинациях.

Мы провели анализ, в результате которого выяснили, что за все время проведения конкурсов социального заказа в Одессе ОСНЫ выиграли и успешно реализовали 35 проектов в различных номинациях, получив на эти цели из городского бюджета 1 млн 800 тысяч гривен, при этом привлекли из других источников около 6 млн. Так работает система привлечения силами ОСНов дополнительных ресурсов, которая помогает решать наиболее важные социально-экономические вопросы территориальной громады.

Очень важно, что через действие такого механизма межсекторного взаимодействия активные люди начинают лучше понимать общие проблемы, и кроме привлечения дополнительных ресурсов, повышают свой уровень ответственности за то, что происходит на их территории.

Изучение опыта участия активной общественности – через ОСНЫ и другие общественные структуры – в решении местных социальных и экономических проблем показал, что на данный момент такого опыта в нашей стране, к сожалению, мало.

Причин несколько. Во-первых, экономика как и политика все больше монополизирована. В этих условиях частная инициатива с огромным трудом

прокладывает себе дорогу через препятствия бюрократов и олигархов. Монополисты ведь не любят, когда кто-то пытается посягнуть на их добычу.

Характерные примеры мы наблюдали на Западной Украине, когда попытки ОСНов наладить свое кооперативное производство продуктов питания натолкнулось на противодействие монопольных производителей.

Странно, что даже в такой наиболее приближенной к Европе Закарпатской области в областной Программе СЭР отсутствует какое-либо упоминание об ОСНах. Как и в самом областном центре – Ужгороде, который когда-то славился своими разнообразными формами самоорганизации.

Программа экономического и социального развития Винницкой области тоже не предусматривает механизмов привлечения ОСНов. В то же время мы знаем, что аналогичная программа города Винницы направлена на поддержку ОСНов. Там на территории частного сектора действует 24 ОСНа. Мы всегда приводим Винницу как действующий пример решения местных проблем на основе сотрудничества городской власти с ОСНами.

Анализ всех областных программ СЭР показал, что в большинстве из них практически отсутствует какое-либо упоминание об общественных структурах как участниках процесса, не используются дополнительные ресурсные возможности ОСНов, других общественных объединений да и самих граждан, которые больше других заинтересованы в получении качественного продукта этих программ.

Сегодня мы привезли на конференцию сигнальный экземпляр брошюры с результатами анализа деятельности органов власти в Одесской области на предмет наличия у них механизмов участия ОСНов, других общественных структур и просто активистов в процессах подготовки, принятия и реализации решений областной государственной администрации и областного совета. Эти материалы, думаю, будут полезны всем.

Эксперты Ассоциации провели экспертизу около 20 нормативных и организационно-распорядительных документов, включая областные программы, регламенты, положения и т.п., на предмет того, в какой степени власть открыта и готова к реальному участию общественности.

Вывод такой: уровень взаимодействия жителей Одесщины с областной властью не соответствует ни новым государственным приоритетам, ни общественным ожиданиям. А условия, созданные на областном уровне для участия общественности в процессах подготовки, принятия и реализации общественно значимых решений, малопригодны для такого участия.

Одной из основных причин такого положения дел можно назвать несовершенство общегосударственной и местной нормативной базы, которая регулирует процессы подготовки, принятия, выполнения и в значительной степени – содержание местных программ СЭР.

Так, действующий в каждой области Порядок разработки региональных программ, мониторинга и отчетности об их выполнении, как оказалось, часто не отвечает действующим в этой сфере нормативным актам. В

частности, постановлению КМУ от 31.01.2007 № 106 «Об утверждении Порядка разработки и выполнения государственных целевых программ».

В данном акте правительства прямо указывается, что при разработке и выполнении местных программ необходимо использовать не только бюджетные, а и привлекать дополнительные небюджетные ресурсы. Некоторые же региональные руководители предпочитают распределять лишь бюджетные средства, не слишком озабочиваясь привлечением небюджетных.

В большинстве региональных программ СЭР не предусмотрено участие общественности в подготовке проектов программ, не заложен общественный контроль за их выполнением, не предусмотрено проведение консультаций с общественностью, не используется экспертный потенциал ОСНов и НГО.

Открытость и прозрачность процесса подготовки проектов программ с самого начала – с выявления проблем и формирования концепции их решения – ограничена и дана на откуп управлениям администраций.

В нарушение правительственных норм, местные нормотворцы часто выбрасывают из региональных правил разработку и публичное обсуждение концепции проекта Программы, не предусматривают создание рабочих групп из представителей органов власти, бизнес-структур, научных и общественных организаций для разработки проектов самих программ.

Создается впечатление, что закон для наших региональных властей не писан. Правда, несколько обнадеживают первые шаги нашего правительства, а также обязательства парламентской коалиции по созданию благоприятных условий для развития малого и среднего бизнеса, за чем пристально следят международные инстанции. Проследим и мы.

Уважаемые коллеги!

Опыт нашей с вами совместной многолетней деятельности по развитию самоорганизации в реальных условиях Украины показывает, что для успешного развития самоорганизации на любой территории должно быть соблюдено как минимум три условия, создано три точки опоры, которые дают возможность развивать самоорганизацию системно. Это:

- 1) местное положение об ОСНах, детализирующее все процедуры реализации полномочий власти и ОСНов в развитие норм законодательства;
- 2) наличие специальной городской программы развития ОСНов и их включение в другие городские программы как соисполнителей;
- 3) создание местных ассоциаций самоорганизации для координации деятельности ОСНов, помощи им грамотно выстроить отношения с местной властью и помощи тем инициативным группам, которые стремятся создать ОСНы.

Стремясь влиять на систему власти, мы должны действовать системно. Нам необходимо освоить и внедрять именно такой, комплексный подход к развитию наших громад и самих ОСНов. Именно они сегодня могут и должны стать двигателями реформ и инструментами налаживания жизни на всех территориях Украины, в том числе на освобожденных от оккупации.

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ «ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ РЕГІОНАЛЬНИХ РЕСУРСНИХ ЦЕНТРІВ ДЛЯ ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ У ВИРІШЕННІ ПИТАНЬ УЧАСТІ У СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ГРОМАД»

Петро ЛАВРИНЮК,

експерт Ресурсного центру
для органів самоорганізації
населення у м. Луцьку

**ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ
М. ЛУЦЬКА З ВИРІШЕННЯ ПИТАНЬ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО
РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ**

Я представляю Ресурсний центр для органів самоорганізації населення на Волині, що розпочинав свою діяльність у 2013 році за підтримки програми «Демократична практика» МФ «Відродження».

Наша діяльність розпочиналась із створення Ресурсного центру для обласного центру – м. Луцька. Ситуація була така: якщо про самоорганізацію населення у нас в місті щось і чули, то явно трішки призабули. Пізніше ми розширили свою діяльність на всю Волинську область. Не тому, що на рівні обласного центру вже все зробили, а тому, що побачили необхідність залучення якомога більшої частини населення до самоорганізації та вироблення успішних практик, які б стимулювали владу робити людей «частиною влади» і підтримувати їх починання.

Ті, хто розпочинав діяльність з нуля, розуміють, що труднощів на шляху до виконання найелементарніших бажань та цілей – дуже багато. Проте вже є декілька перемог, якими можемо ділитись у процесі подальшої діяльності.

З приводу практик залучення додаткових ресурсів на вирішення ОСНами завдань соціально-економічного розвитку території приведемо приклад створеного у 2013 році квартального комітету «Малоомелянівський».

У Малоомелянівському житловому масиві Луцька – постійні підтоплення через переповнені каналізаційні ями. У підвалах тамтешніх будинків – до півметра води. Люди щоденно відкачують її власними силами та виводять грибок зі стін. У результаті підтоплень тріщать стіни будинків, осідають фасади і не сходять вода у підвалах. Через вологість у будинках перебої з подачею електроенергії та газу. Дуже довгий час люди намагались самостійно боротись із бідю – зі шлангів виготовили спеціальні механізми, якими зменшують кількість води у приміщеннях, адже скільки б не звертались до міської влади – відповідь була: «немає на це передбачених коштів». Замовляти спеціальні машини для відкачування води – дорого. А відкачувати воду доводиться по 7-8 разів на місяць, адже вона не сходить, навіть за сухої погоди. За ствердженням міської влади, щоб побороти підтоплення у житловому масиві, потрібно 15 мільйонів гривень.

Для того, щоб вивести все з рівня «обіцянка» на рівень «дії», жителі вирішили створити ОСН «Квартальний комітет «Малоомелянівський» та взяти управління ситуації у свої руки. З труднощами отримали дозвіл на реєстрацію та розпочали активну фазу боротьби за збереження своїх будинків. Запрошували керівництво міста на загальні збори кварталу: проігнорувати таке запрошення було неможливим. Адже представницький орган – це вже не купка скаржників.

Наразі, ОСН добився виготовлення та затвердження проекту господарсько-побутової каналізації, яка мала б допомогти вирішити проблему підтоплення. Проте, як показує практика, виготовлення документації – це лише маленький і непевний крок з боку влади. Вже після проведення масштабної адвокасі кампанії у вересні жителям вдалось активізувати роботу місцевої влади. Департаменту житлово-комунального господарства доручено розробити та втілити у цьому році проект пониження рівня ґрунтових вод на Малоомелянівському масиві. Крім того, готується проект на залучення кредитних коштів за Постановою Кабінету Міністрів № 404. По цій темі готується проект на конкурс Фонду сприяння місцевому самоврядуванню в Україні, до якого фінансово також долучаться мешканці. Отже, за ті 7 років, що існує ця проблема, лише через самоорганізацію громади вдалось її здвинути з мертвої точки.

Одним із прикладів є також діяльність ОСНУ «Будинковий комітет «Віра», який має на меті реалізувати право на приватизацію житлових площ гуртожитку мешканцями, які уже більше 20 років там проживають. Історія надзвичайно складна, адже гуртожиток передано у статутний фонд одного із Луцьких підприємств, яке уже більше 20 років отримуючи кошти від мешканців, довело будинок до аварійного стану, не вклавши туди ані копійки. Мешканці не знають чого чекати завтра і не можуть вкладати кошти в будинок, з якого їх можуть виселити, залишивши на вулиці.

Після неодноразових звернень до депутатів та до власників гуртожитку відповіді так і не було. Тому мешканці, самоорганізувавшись і залучившись підтримкою небайдужих депутатів, вирішили боротись за свій будинок. Протягом 2014 року проводиться ряд акцій, які уже привели до перших результатів. Неодноразово ініціативна група запрошувала телебачення, приходили практично усім складом мешканців на сесійне засідання народних обранців з проханням про допомогу. Проте після виступу керівництва, яке наголосило: «раніше скарг від мешканців гуртожитку не надходило» – депутати відмовились допомагати мешканцям, мовляв: «подавайте до суду і все у вас буде добре».

Наразі за підтримки Ресурсного центру та ініціативних мешканців вдалось домогтись створення постійної комісії із забезпечення реалізації житлових прав мешканців гуртожитків у м. Луцьку, яка проведе інвентаризацію усіх гуртожитків, розташованих на території м. Луцька, – незалежно від форм власності та визначить заходи для відновлення або створення необхідної документації на гуртожитки. Це створить умови для

самоорганізації мешканців з метою покращення умов свого проживання. До слова: створення такої комісії двічі виносилося на голосування впродовж двох сесій, адже проблеми і доцільності створення такої комісії народні обранці розгледіли не одразу. Важливо, що до складу такої комісії увійшли не лише відповідальні працівники міської та обласної ради, депутати, а й представники самих гуртожитків міста та ОСНів.

Проте, мешканці вирішили не зупинятись, а й надалі спонукати депутатський сектор підтримувати людей, які їх обрали. Було зареєстровано більше 400 скарг до депутатів та керівництва міста. Наразі, механізм вирішення ситуації уже запущено, і ми надалі супроводжуємо мікроромаду ОСН «Віра» на шляху до омріяного власного житла.

Крім того, наша діяльність має позитивні результати і на рівні області. «Започаткування дієвого механізму взаємодії та співпраці влади та населення – один із пріоритетів діяльності влади на Волині» – такий пріоритет діяльності було підтримано головою Волинської обласної державної адміністрації відповідним Дорученням від 10 липня 2014 року.

Після проведеної у травні 2014 року робочої зустрічі-навчання для голів районних державних адміністрацій та міських голів Волинської області на тему «Розширення участі населення у вирішенні завдань соціально-економічного і культурного розвитку території», що відбувалась за участю Голови Всеукраїнської Асоціації сприяння самоорганізації населення Андрія Крупника та заступника Вінницького міського голови Андрія Реви, представники обласної влади розпочали процес активної підтримки діяльності Ресурсного центру для ОСН.

У процесі зустрічі учасниками були напрацьовані пропозиції до представників органів місцевого самоврядування та органів виконавчої влади щодо створення необхідних умов для сталого та ефективного розвитку самоорганізації у Волинській області. Саме ці напрацьовані пропозиції і лягли в основу доручення, реалізація якого активно супроводжуватиметься Ресурсним центром для органів самоорганізації населення на Волині.

Ми постійно проводимо роботу із населенням Волині і розповідаємо їм про ті перемоги та результати, яких вдалось досягнути шляхом активної участі громадськості в управлінні та самоорганізації на рівні будинку, вулиці, кварталу, міста, села чи селища по всій Україні.

Ці перемоги є Вашими, шановні колеги, проте саме вони надихають волинян створювати власні позитивні практики, якими уже сьогодні маємо можливість ділитись і ми.

Ми дякуємо Міжнародному фонду «Відродження» та Всеукраїнській асоціації сприяння самоорганізації населення за підтримку діяльності нашого Ресурсного центру і надалі працюватимемо для того, щоб показати населенню Волині, як за допомогою ініціативи, бажання та власної участі розширювати власний комфортний простір проживання та ставати ефективною частиною влади.

Андрій НЕСТЕРКОВ,

голова Київського міського
осередка Всеукраїнської
громадської організації
«Асоціація сприяння
самоорганізації населення»
(м. Київ)

ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ М. КИЄВА З ВИРІШЕННЯ ПИТАНЬ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ

Київський міський осередок Всеукраїнської громадської організації «Асоціація сприяння самоорганізації населення» (далі – КМО Асоціації) створив у жовтні 2011 року Ресурсний центр (РЦ) для ОСНів столиці «Лівобережжя». В рамках його діяльності постійно надається різна допомога ОСНам у їх діяльності та членам ініціативних груп зі створення ОСНів. Тому для подальшого розгортання діяльності Центру було важливо взяти участь у конкурсі МФВ «Розвиток системи ресурсних центрів для органів самоорганізації населення», оголошеного у вересні 2012 року. З 1 лютого 2013 року розпочалася реалізація проекту, який тривав до кінця року.

Метою проекту було надання всебічної допомоги столичним ОСНам та членам ініціативних груп в їх діяльності, сприяння створенню нових ОСНів в межах територій 5 районів міста Києва (Дніпровського, Дарницького, Деснянського, Подільського та Оболонського), створення умов через сферу самоорганізації населення до запровадження ефективного діалогу киян з міською владою і прийняття за його результатами владою виважених рішень.

Реалізація цього проекту стала новим етапом в роботі КМО Асоціації у сфері самоорганізації населення і дозволила отримати певні результати. Силами цієї громадської організації з травня по листопад 2013 року було проведено низку навчань з членами ОСНів, ініціативними групами з їх створення та активістами руху самоорганізації і було отримано відповідний досвід для продовження такої діяльності у майбутньому.

Протягом реалізації проекту представники КМО Асоціації взяли участь у низці заходів, організованих МФВ та Асоціацією. Під час цих заходів ми ознайомились із діяльністю колег з 8 регіональних ресурсних центрів щодо реалізації їх проектів в рамках зазначеного конкурсу МФ «Відродження» та станом самоорганізації населення в інших регіонах. Зазначене спілкування дозволило отримати цінний досвід для його поширення в Києві та творчого опрацювання з урахуванням особливостей локальної демократії столиці.

Стратегія розвитку РЦ «Лівобережжя» на 2014-2016 роки включає такі напрями діяльності та відповідні дії:

- 1) надання допомоги ініціативним групам киян у створенні ОСНів;
- 2) надання допомоги керівникам ОСНів, які отримали дозвіл Київради на їх створення, у здійсненні їхньої легалізації;

3) надання інформаційних, консультаційних, правових, методичних та інших послуг активістам руху самоорганізації, членам ініціативних груп та активу ОСНів;

4) запровадження системи комунікації, поширення кращого досвіду серед представників ОСНів через Інтернет, із використанням новітніх медіа;

5) акумулювання історій успіху у сфері самоорганізації населення та їх поширення в столиці;

6) започаткування роботи Школи самоорганізації киян «Вчимося демократії» і проведення в її рамках навчальних заходів щодо розвитку локальної демократії у столиці. У 2014 році в рамках реалізації проекту «Ресурсний центр як шлях подальшого розвитку локальної демократії столиці» вже проведено та передбачається проведення орієнтовно 12 навчань з вказаною цільовою аудиторією. На навчаннях розглядаються питання створення, легалізації, організації поточної діяльності, фінансування ОСНів та реалізації їх власних і додатково делегованих повноважень, зокрема у сферах житлово-комунального господарства, благоустрою, соціального захисту та соціальної підтримки населення;

7) розробка та лобювання проектів нормативно-правових актів з питань розвитку локальної демократії у столиці. Одним з напрямків нормотворення може стати розроблення усталених процедур делегування Київрадою ОСНам окремих управлінських повноважень та визначення оптимальних обсягів делегованих повноважень. Адже, з 2001 року Київрадою до цього часу не було прийнято жодного такого рішення, як це мало місце в інших регіонах України.

Стратегія розвитку нашого Ресурсного центру спрямована на виявлення активістів руху самоорганізації, налагодження співпраці з ними та активом ОСНів, зростання кількості нових ОСНів, підвищення професіоналізму працівників та активу ОСНів, зростання їх впливу на прийняття столичною владою відповідних рішень, сприяння зміні громадської свідомості киян від спостереження за діями міської влади до бажання приймати участь у вирішенні відповідних питань місцевого значення та розвитку громадянського суспільства столиці в цілому.

Продовжується робота з відділами з питань внутрішньої політики та зв'язків з громадськістю райдержадміністрацій м. Києва щодо узгодження відповідних зустрічей та участі їх представників у цих заходах.

КМО Асоціації продовжує спільно з міською та районними органами влади підготовку до проведення Загальноміської конференції з питань самоорганізації населення.

Суспільно-політична ситуація у столиці України призвела до появи нових форм самоорганізації громадян, а її звичні форми стали дещо неактуальними. Адже, волонтерський рух на підтримку територіальної цілісності та суверенітету України став визначальним.

За результатами міських виборів 25 травня 2014 року депутатами Київської міської ради стали нові люди, змінилися дещо підходи депутатського корпусу до взаємовідносин з ОСНами – новообрані депутати працюють самостійно, співпраця з ними тільки налагоджується. Крім того, профільна постійна комісія Київради з питань дотримання законності, правопорядку та боротьби з корупцією є однією з самих нечисельних у структурі комісій Київради – до її складу входять лише три депутати.

На підготовку та проведення заходів КМО Асоціації вплинуло те, що протягом звітного періоду відбувалися кадрові зміни керівництва райдержадміністрацій столиці. Так, 15 серпня 2014 року Дніпровську, Оболонську, Печерську, Солом'янську, Святошинську та Шевченківську райдержадміністрації м. Києва очолили нові керівники, більшість з яких не має чіткого уявлення про систему самоорганізації населення.

Але, не зважаючи на всі складнощі, завдяки діяльності Ресурсного центру вдається залучати до самоорганізації найбільш небайдужих киян. Адже під час останніх подій самоорганізація допомагала вирішувати чимало питань місцевого значення, зокрема, організувати самооборону в мікрорайонах, допомогу бійцям АТО, навчання всіх бажаючих прийомам надання першої медичної допомоги та первинним військовим навичкам, патрулювання та охорону правопорядку на своїх вулицях разом з такими громадськими організаціями, як «Асоціація власників зброї» та «Київський легіон».

Інна ГАЙВОРОНСЬКА,
директор Громадської
організації «Інститут аналізу
державної та регіональної
політики» (м. Луцьк – м. Рівне)

ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ РІВНЕНЩИНИ З ВИРІШЕННЯ ПИТАНЬ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ

Усі ми стали свідками кризи так званої «показової» демократії в нашій державі. Але істинна демократія немислима без участі мас – через діяльність суспільних структур (органів самоорганізації населення, громадських організацій), а також через такі форми громадської участі, як громадські слухання, збори громадян, місцеві ініціативи, громадський контроль, участь в роботі різних комісій, координаційних рад і робочих груп, через звернення громадян в різні владні інстанції і тому подібне.

Наше суспільство як ніколи побачило сьогодні те, що мало раз у п'ять років колективно вибирати своїх представників і віддавати їм в руки свою долю. Якщо ми хочемо гідно жити, нам і під час виборів і після них необхідно не знижувати своєї громадської активності і тримати руку на пульсі влади. У цій ситуації найбільш масовими і впливовими на життя територіальної громади є, на нашу думку, органи самоорганізації населення, які більше інших наближені до людей, до їх щоденних потреб і інтересів.

Рушійною силою місцевої самоврядності є потреби і інтереси жителів. Територіальна громада виступає саме тим соціальним організмом, в якому інтереси кожного конкретного жителя – члена такої громади узгоджуються з інтересами цієї громади, інтересами певної території і держави в цілому.

Коли мешканець певної території бере участь в управлінні, тільки тоді він починає розуміти його результати. Ця ідея залучення населення до управління є сьогодні однією з основ концепції розвитку місцевих громад у світлі адміністративно-територіальної реформи.

На мою думку, протягом цих двох днів роботи конференції ми повинні прийняти рішення, які б стверджували те, що ОСНи є реальними партнерами місцевої влади у виробленні стратегії розвитку території (реальної та справді необхідної громаді). Наступний момент: ОСНи як індикатори громадської думки повинні знати проблеми своїх жителів, пропонувати владі шляхи вирішення цих проблем і знаходити спільну мову з жителями. І останній момент: члени територіальної громади повинні чітко розуміти і, по можливості, підтримувати дії місцевої влади, у тому числі через ОСНи.

29 квітня 2014 року у приміщенні Рівненської обласної державної адміністрації відбулася презентація новоствореного Ресурсного центру для органів самоорганізації населення громад Рівненської області. Його

організовано в Рівному в рамках втілення проекту Інституту аналізу державної та регіональної політики за фінансової підтримки Міжнародного фонду «Відродження». Фахівці центру надають правову, методичну та інформаційну допомогу мешканцям краю, які вирішили створити органи самоорганізації населення.

Відкриття Ресурсного центру в Рівному стало результатом багаторічної наполегливої роботи Інституту аналізу державної та регіональної політики в партнерстві з міжнародними донорськими організаціями та Всеукраїнською Асоціацією сприяння самоорганізації населення.

У Ресурсному центрі всі послуги надаються безкоштовно. Його фахівці допомагають ініціативним групам у створенні органів самоорганізації населення, зокрема, забезпечують повний юридичний супровід реєстрації цього представницького органу.

Слід констатувати те, що дотепер можливості органів самоорганізації населення у вирішенні проблем громад використовуються недостатньо. На Рівненщині перші такі представницькі органи постали тільки в 2013 році. Їх створено, зокрема, лише в 6 населених пунктах Урвенської сільської ради Здолбунівського району, в містечку Млинів та селі Дитиничі Плосківської сільради Дубенського району. Також почали активну роботу ініціативні групи по створенню органів самоорганізації населення у місті Сарни та в Костопільському районі Рівненської області.

Об'єднавшись, мешканці територіальних громад Рівненщини змогли відчути свою силу і свою значимість у житті громади, можливість впливати на її рішення, змінювати своє життя на краще. Це стосується прибирання територій, встановлення дитячих майданчиків, впорядкування кладовищ і т.д. І головне – що люди повірили в себе.

Олександр МОШНЯГУЛ,
голова Херсонської обласної
громадської організації
«Причорноморський центр
соціальних та політичних
досліджень» (м. Херсон)

ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ ХЕРСОНЩИНИ З ВИРІШЕННЯ ПИТАНЬ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ

Ми живемо у важкі часи. Не дивлячись на те, що держава декларує свою соціальну спрямованість і прийнято безліч законів, які повинні захищати соціальні права громадян, на сьогоднішній день ці права дуже часто залишаються на папері.

Закон наділяє ОСНи певними повноваженнями у сфері забезпечення соціальних гарантій мешканців громад. Але держава сьогодні не в змозі виконати свої зобов'язання перед ОСНами. Навіть елементарні питання забезпечення їхньої діяльності. Так, в місті Херсоні згідно із рішенням міської ради керівники квартальних комітетів повинні отримувати матеріальне винагородження за свою роботу з міського бюджету. Але вже кілька років Державне казначейство фактично блокує ці виплати.

Що залишається робити комітетам? Вирішувати питання своєї діяльності шляхом самофінансування або займатись питаннями, які не потребують фінансування, хоча фактично є питаннями соціальними. Так, наприклад, в селі Висунці Музиківської сільської ради Білозерського району в наші складні часи виник перший в області зареєстрований сільський ОСН. Члени комітету взяли за земельні питання. Вони хочуть за допомогою юристів Херсонського ресурсного центру для ОСНів вирішити проблемні питання землекористування, які цікавлять всіх мешканців села.

А от в самому Херсоні депутати міської ради затвердили Порядок здійснення контролю з боку будинкових комітетів за обсягом та якістю надання послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій. Цей документ надав мешканцям будинкових комітетів міста механізм реального контролю за своєчасним і якісним наданням послуг з утримання будинків. В наш час, коли квартирна плата зростає, контроль за якістю цих послуг є питанням надзвичайної соціальної важливості. Документ поділив усі послуги на три види: постійні (вивіз сміття або прибирання прибудинкової території), періодичні (обстеження мереж, вентиляційних каналів), та такі, що накопичуються (наприклад, ремонт покрівель). По кожній з послуг розроблений механізм контролю за її наданням, та механізм оскарження в разі ненадання або неякісного надання послуги.

Все відбувається цивілізовано. Наприклад, уповноважена комітетом особа виявила, що комунальне підприємство несистематично вивозить сміття.

Складається акт – претензія, на підставі якої проводиться перерахунок за ненадану послугу.

Сьогодні якість комунальних послуг в місті є вкрай низькою, через що відбуваються постійні суперечки між мешканцями та працівниками ЖЕКів. Як правило, ці суперечки не на користь отримувачів послуг. І в першу чергу, через відсутність правових механізмів вирішення спірних питань. Наявність нового нормативного акту сприятиме згуртуванню людей навколо вирішення проблемних питань, призведе до створення нових комітетів та активізації діючих.

Даний нормативний документ відразу ж після прийняття був опрацьований на практичному семінарі, в якому прийняв участь Херсонський міський голова Володимир Миколаєнко, представники ресурсного центру для ОСНів та представники будинкових комітетів. Відразу ж було вказано на недоліки та сильні сторони даного документу. Окремі представники ОСНів вважають, що для повноцінного функціонування даний документ повинен мати певні додатки, форми та графіки, які б деталізували процедуру контролю. Але найголовніше те, що документ є, і тому вже сьогодні будинкові комітети мають широкий фронт робіт.

Найбільшою проблемою для ОСНів міста все ж таки залишається брак коштів. І над цим питанням працюють в Ресурсному центрі для ОСНів. Там розробили та очікують прийняття міськрадою на початку 2015 року Програми розвитку самоорганізації населення, яка би передбачила кошти на проведення конкурсів проектів, направлених на вирішення місцевих соціальних ініціатив.

Тетяна КАРЕЛЬСЬКА,
президент Центру підтримки
громадських і культурних
ініціатив «Тамариск»
(м. Дніпропетровськ)

ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ ДНІПРОПЕТРОВЩИНИ З ВИРІШЕННЯ ПИТАНЬ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ

Уважаемые коллеги!

Вот уже полтора года на базе Центра «Тамариск» работает Ресурсный центр для органов самоорганизации населения Днепропетровской области. За это время произошло немало событий, которые существенно изменили ситуацию в регионе в сфере ОСНов.

Начать свое выступление хочу с рассказа о том, что побудило нас взяться за создание Ресурсного центра. Факторов несколько. Осенью 2012 г. областным советом была предпринята попытка подготовить программу содействия самоорганизации населения, но во время круглого стола выяснилось, что и представители местной власти, и общественники не имеют четкого представления о различиях между объединениями совладельцев многоквартирных домов и органами самоорганизации населения, их роли в жизни местных сообществ.

Обсуждение данного вопроса с представителями власти показало, что ОСНы вызывают у них протест и неприятие. По их словам, ОСНы умеют только критиковать и не несут никакого позитива. В свою очередь, деятельность ОСНов была разрозненной, чаще эмоциональной, чем конструктивной, боязнь ответственности удерживала их от регистрации в качестве юридических лиц. И это происходило в то время, когда мы уже знали об успехах ОСНов в Одессе, Луганске и других городах страны.

Мы пришли к выводу, что именно Ресурсный центр может обеспечить системную поддержку ОСНам, которые должны стать реальными представительскими органами жителей на своих территориях. Эта идея объединила единомышленников, в проект пришли замечательные люди – Анжелика Пилипенко и Сергей Иванченко, настоящие специалисты в данной сфере. Мы заручились поддержкой Всеукраинской ассоциации содействия самоорганизации в лице ее руководителя А.С. Крупника. Проект был поддержан Международным фондом «Возрождение». Наш Ресурсный центр стал частью сети ресурсных центров для ОСНов Украины.

Деятельность Ресурсного центра начала менять ситуацию в регионе. Консультации, семинары, встречи, создание Общественного союза «Наш дом Днепропетровщина», подготовка проектов местных нормативно-правовых актов шаг за шагом вели к объединению ОСНов, повышению их

роли и влиянию в регионе. От конфронтации с властью ОСНы переходят к конструктивному сотрудничеству.

Сегодня ОСНы участвуют в программах областного совета, направленных на социально-экономическое развитие региона, а именно: в конкурсах проектов по энергосбережению и благоустройству («Красивый двор» и др.).

В июле 2014 г. активисты ОСНов не позволили передать весь жилой фонд Днепропетровска в управление одной компании – заблокировали сессию горсовета и добились снятия вопроса с повестки дня.

В сентябре 2014 г., несмотря на сильное противодействие заинтересованных сторон (два раза проект решения снимали с повестки дня сессии), было пролоббировано принятие депутатами Днепропетровского городского совета «Программы содействия деятельности и развитию органов самоорганизации населения города Днепропетровска на 2014-2017 годы» и «Положения об органах самоорганизации населения в г. Днепропетровске». Результат беспрецедентный – 100% голосов депутатов за принятие решения.

На очереди дня – принятие «Положения об осуществлении органами самоорганизации населения г. Днепропетровска контроля за качеством предоставленных гражданам, что проживают в жилых домах на территории их деятельности, жилищно-коммунальных услуг и проведенных ремонтных работ». Учитывая опыт предыдущей лоббистской компании, мы хотим достигнуть результата меньшими затратами, используя инструменты медиации и конфликтологии. Мы планируем также проведение тренингов для руководителей ОСНов по вопросам разрешения конфликтов, поскольку такие знания понадобятся не только в процессе лоббирования, но и для реализации принятого нормативно-правового акта.

Сегодня наши ОСНы получают возможность влиять на многие жизненно-важные вопросы в регионе. Их активисты входят в Рабочую группу по осуществлению контроля за деятельностью Днепропетровского областного совета и исполнению ее решений в режиме мониторинга, принимают участие в обсуждении таких жизненно важных для города вопросов, как проект решения Днепропетровского городского совета о ликвидации районов и районных советов в г. Днепропетровске и др.

Таким образом, системная работа Ресурсного центра реально влияет на ОСНы, повышается их роль и влияние в защите интересов жителей и социально-экономическом развитии региона.

Михайло ЗОЛУТУХІН,
Заступник голови
Всеукраїнської громадської
організації «Асоціація сприяння
самоорганізації населення»,
голова правління Фонду
розвитку міста Миколаєва
(м. Миколаїв)

ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ МИКОЛАЇВЩИНИ З ВИРІШЕННЯ ПИТАНЬ СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ

Часто, коли починаєш розмову про органи самоорганізації населення, люди не розуміють, що це таке. Найпоширеніші варіанти питань: «Це те ж саме, що й об'єднання співвласників багатоквартирного будинку (ОСББ), тільки у приватному секторі? Різновид громадської організації (ГО)?» і т.п.

ОСН, на відміну від ГО, благодійного фонду (БФ) чи ОСББ, – менш зрозуміла для середньостатистичного українця форма об'єднання. Якщо ГО та БФ створюють на основі спільності інтересів, ОСББ – за принципом спільності власників нерухомого майна, то ОСН – за територіальним принципом (реєстрація мешканця на певній території). І тільки ОСН має право вносити пропозиції до проектів місцевих програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць і проектів місцевих бюджетів. Це є у власних повноваженнях ОСНів, визначених п 3. ст. 14 Закону України «Про органи самоорганізації населення».

Наведу деякі приклади реалізації у Миколаївській області цього власного повноваження ОСНів:

1. Подання ОСНами протягом 2003-2010 рр. пропозицій до річних Програм соціально-економічного розвитку та формування, лобіювання прийняття та реалізації двох цільових програм розвитку територій, на яких здійснюють свою діяльність ОСН. Це «Програма розвитку селища Ялти на 2003-2010 рр.» (рішення Миколаївської міської ради від 17.06.03 №121/56) та «Програма розвитку мікрорайону «Сухий Фонтан» на 2004-09 роки» (рішення Миколаївської міської ради від 25.03.04 №19/31)¹.

2. Реалізація протягом 2007-2014 рр. адвокатів-проектів ОСНами - грантерами Фонду розвитку м. Миколаєва за коштів донорів, а саме:

- у м. Миколаїв: ОСН «Ялти» – з вирішення проблем доріг; ОСН «Залізничне селище» – з вирішення проблем каналізації; ОСН «Леванев-

¹ Докладніше із цим досвідом можна познайомитися у брошурі Фонду «Участие ОСН в социально-экономическом планировании развития г. Николаева» (<http://www.archives.org.ua/bitstream/123456789/667/1/text.pdf>).

ський» – з вирішення проблем благоустрою з лобіюванням відповідних рішень міськради та громадським моніторингом їх виконання тощо¹;

- у м. Вознесенську, Миколаївської області: ОСН «Перлина гаю» провів по-перше, компанію адвокати з вирішення у 2013 р. проблеми легалізації і благоустрою кладовища на території ОСНУ (питання передачі-прийняття від с. Надбузьке до м. Вознесенськ)²; по-друге, з вересня 2014 р. триває компанія громадського лобіювання рішень міськради, що дозволять вирішити проблему забезпечення пасажирського сполучення віддаленого району, де діє ОСН, з центром міста, а також проблем освітлення та благоустрою району;

- у м. Снігурівка, Миколаївської області: ОСН «Мікрорайон Кленове» з вересня 2014 р. проводить компанію громадського лобіювання рішень міськради, що дозволять вирішити проблему знесення на занедбаній території колишньої котельної та створення на її місці парку.

3. Реалізація щорічно з 2009 року 5-6 проектів ОСНами-грантерами муніципальних грантів в рамках цільових програм розвитку ОСНів у м. Миколаєві з вирішення проблем енергозбереження, водопостачання, благоустрою територій, капітальних ремонтів багатоквартирних будинків³.

Загалом у м. Миколаєві та м. Вознесенську вже є практика участі ОСНів у вирішенні питань соціально-економічного розвитку як шляхом участі у формуванні та реалізації місцевих цільових і бюджетних програм, так і мобілізації населення для безпосередньої участі у суботниках та збору коштів для вирішення нагальних проблем водопостачання, водовідведення, освітлення вулиць та благоустрою.

Що стосується сіл та селищ Миколаївщини, то нові реформи місцевого самоврядування та адміністративного устрою тільки актуалізують самозахист інтересів соціально-економічного розвитку громад малих сіл у складі нових територіальних громад за допомогою ОСНів.

Для подальшого ефективного виконання згаданих власних повноважень бракує відповідної компетенції сільських голів, депутатів, активістів ОСНів як захисників інтересів своїх локальних громад при формуванні місцевих програм соціально-економічного розвитку. Є потреба у ресурсній (грантовій, методичній, консультативній) підтримці адвокаційних ініціатив громад ОСНами. Саме це є основним сервісом Ресурсного центру для ОСНів Миколаївщини, що діє на базі ММГО «Фонд розвитку м. Миколаєва» та його партнерів у Вознесенську (Фонд громади Вознесенську та відділ забезпечення депутатської діяльності і громадських зв'язків Вознесенської міськради), у Баштанці (Ресурсний центр громад Баштанської районної ради) за підтримки МФВ, NED, Фонду підтримки ЗМІ Посольства США в Україні та інших донорів.

¹ Докладніше див. у брошурі (http://frgn.mk.ua/?page_id=2364) та у збірці кейсів (<http://www.frgn.mk.ua/wp-content/uploads/2012/04/keys.pdf>).

² Історія успіху на с. 8-10 брошури «Формула успіху громадянської дії - 2013». (<http://www.frgn.mk.ua/wp-content/uploads/2013/09/broshura.docx>).

³ Докладніше див. на с. 13-17 брошури «Розвиток ОСНів у селах та містах Миколаївщини» <http://www.frgn.mk.ua/wp-content/uploads/2014/02/broshura%20OSN.pdf>.

Андрій ЛЕПАК,
президент Громадської
організації «Інформаційно-
правовий центр
„Наше право“
(м. Львів)

ДОСВІД ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ ЛЬВІВЩИНИ З ВИРІШЕННЯ ПИТАНЬ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЇ

Загалом діяльність ОСНів Львівщини, попри сьогоднішню млявість їх функціонування, має добру практику. Йдеться про приклад утворення на базі комітету житлового мікрорайону нового району в місті Львові. Створені ОСНи Львівщини долучаються до участі у вирішенні питань соціально-економічного розвитку. Для цього є достатні правові механізми і локальні нормативні акти. Правда, активність такої діяльності є порівняно невеликою.

На рівні територіальної громади міста Львова ще 29 вересня 2011 року Львівською міською радою затверджено Положення щодо створення та діяльності органів самоорганізації населення. Дане рішення містить додатки: Положення про органи самоорганізації населення у м. Львові; Положення про порядок надання дозволу на створення органу самоорганізації населення у м. Львові; Положення про порядок легалізації органів самоорганізації населення у м. Львові (<http://bit.ly/1qZ1pf>).

Слід зазначити, що районні адміністрації Львівської міської ради, управління муніципальної дружини, управління «Секретаріат ради», управління капітального будівництва мають одним із своїх основних завдань взаємодію із органами самоорганізації населення. Це передбачено у відповідних Положеннях Львівської міської ради про ці адміністрації та управління. Але на практиці вони не ведуть жодної діяльності щодо розвитку самоорганізованих ініціатив у місті.

Депутати Львівської міської ради у своїх звітах вказують про необхідність розвитку у місті Львові ОСНів як механізмів місцевої демократії. Наприклад, депутат Львівської міської ради Любомир Мельничук, який є головою комісії депутатської діяльності та законності, у звіті про свою роботу, ще у 2011 році зазначав: «А зараз комісія активно працює над запровадженням у Львові такого інституту, як органи самоорганізації населення. Завдяки створенню таких органів у інших містах вдалося розв'язати чимало проблем. Зокрема, перевагами створення органів самоорганізації населення є те, що міська рада може делегувати низку своїх повноважень та виділяти кошти цій структурі з державного бюджету. Також голова такої організації може виступати на сесії ЛМР з приводу проблем і озвучувати пропозиції громади перед владою міста» (<http://bit.ly/1dTtqoi>).

Однак, протягом чотирьох останніх років суттєвих кроків щодо сприяння розвитку ОСНів ані з боку очільника міста, ані депутатів так і не було.

Для розвитку громадянського суспільства та місцевої демократії, розвитку нових форм співпраці між Львівською міською радою та львів'янами бажано, щоб у своїй нормотворчій, інформаційній, матеріально-забезпечувальній діяльності Львівська міська рада приділяла не менше уваги розвитку ОСНів, аніж ОСББ.

У Львові на сьогодні створено два ОСНи: Рада самоорганізації населення Сихівського житлового масиву та Орган самоорганізації населення – будинковий комітет «Майорівка».

22 березня 2012 року Львівська міська рада надала згоду на створення органу самоорганізації населення – будинкового комітету «Майорівка» (<http://bit.ly/1pgSUTx>). У липні 2013 року було відновлено роботу Ради самоорганізації населення Сихівського житлового масиву (<http://bit.ly/1hxv0eX>), що свідчить про позитивну практику діяльності даного органу, оскільки мешканці виявили бажання подальшого його функціонування.

Так, мешканці разом із народним депутатом Михайлом Хмільом під час зустрічі напрацювали основні напрямки діяльності Ради на 2013-2016 роки. До слова, дозвіл на створення цього ОСНу Львівська міська рада надала майже 14 років тому, а саме 04 червня 1998 року (<http://bit.ly/1gFSGEm>).

Утворенню нового Сихівського району у м. Львові із відповідно окресленою територією і владними повноваженнями передувала активна діяльність Ради самоорганізації населення Сихівського житлового масиву м. Львова. Це, мабуть, найвдаліший приклад насправді якісної та ефективної самоорганізації населення (в контексті реалізації права громадян на участь у вирішенні місцевих питань).

Спочатку мешканці Сихівського житлового масиву створили Раду самоорганізації населення, згодом, неодноразово на своїх сходах піднімали питання про утворення на базі житлового масиву нового району міста. 25 вересня 1997 року сесія міської ради прийняла ухвалу про створення Сихівського району в місті Львові, а 8 жовтня 1997 року це рішення підтримала сесія Львівської обласної ради і звернулася з відповідним поданням та обґрунтуванням до Верховної Ради України. Верховна Рада України прийняла відповідну постанову 10 лютого 2000 року («Про утворення в місті Львові Сихівського району» від 10 лютого 2000 року № 1454-III).

Для того, щоб ОСНи отримали реальну можливість брати участь у соціально-економічному розвитку, необхідним є їх залучення до програм соціально-економічного розвитку, фінансування із місцевих бюджетів, можливість подавати проектні пропозиції. На Львівщині в цьому існує наступний досвід.

У Програмі соціально-економічного та культурного розвитку м. Львова на 2014-2016 роки, затвердженої ухвалою Львівської міської ради від

10.04.2014 № 3199, взагалі відсутня найменша згадка про ОСНи. Така ж ситуація із Програмою соціально-економічного та культурного розвитку Львівської області на 2014 рік, затвердженої рішенням Львівської обласної ради від 03.06.2014 № 1093.

У Положенні щодо створення та діяльності органів самоорганізації населення, затвердженого ухвалою міської ради від 29.09.2011 № 764 щодо питань самостійного використання фінансових ресурсів, отриманих з міського бюджету м. Львова, йдеться про «статутні цілі» ОСНів. Одразу зазначаємо, що Львівська міська рада ще жодного разу не виділила кошти для фінансування діючих у Львові ОСНів (їх лише два) для здійснення ними своїх повноважень. На жаль, за три роки дії цього положення у Львові зареєстровано декілька ОСНів, які так і не стали активними учасниками та флагманами розвитку громади.

Серед усієї кількості місцевих програм, що приймались Львівською міською радою, про ОСНи йдеться лише у декількох з них.

Так, у Програмі висвітлення діяльності міської ради, її виконавчих органів, посадових осіб та депутатів у засобах масової інформації у 2014 році, затвердженої ухвалою від 20.03.2014 № 3057, йдеться про можливість висвітлення діяльності ОСНів.

У Програмі вдосконалення системи управління, ремонту та обслуговування житлового фонду м. Львова на період 2010-2012 років, затвердженої ухвалою від 25.03.2010 № 3420 «Про залучення власників житла (приватизованих квартир) до управління житловим фондом та контролю за якістю надання послуг через сприяння діяльності органів самоорганізації населення, а також здійснення моніторингу та громадського контролю, органами самоорганізації населення, у статуті яких передбачено діяльність у сфері житлово-комунального господарства». На жаль, посадовці міста не зовсім правильно вказали посилання на наявність статутних положень ОСНів, оскільки останні керуються відповідним Положенням про свою діяльність, а також мають визначене законодавством право контролю за якістю житлово-комунальних послуг.

Програма надання фінансової підтримки громадським організаціям на реалізацію соціально-культурних проектів, затверджена ухвалою міської ради від 19.03.2009 № 2521, має на меті залучення людських та матеріальних ресурсів громадських організацій і впровадження інноваційних підходів до реалізації соціально-економічної та культурної політики на муніципальному рівні. Вона, на жаль, не визначає ОСНів серед одержувачів бюджетних коштів.

Натомість, відповідно до Програми проведення обласного конкурсу мікропроектів місцевого розвитку на 2011-2015 роки, затвердженої рішенням обласної ради від 24.05.2011 № 170, у цьому конкурсі можуть брати участь ОСНи.

Позитивом зазначеної програми є те, що ОСНи на рівні області (з 2011 року) у разі подання ними проектної заявки можуть брати участь у вирішенні

важливих соціально-економічних питань своєї території. У цій програмі вже не встановлено мінімальний внесок, який має здійснити ОСН для участі у цьому конкурсі. Схожого роду програми дозволяють ОСНам залучати ресурси для вирішення важливих питань території, на яку вони поширюють свою дію. Також важливо тут відмітити, що не всі обласні ради та державні адміністрації залучають ОСНи до таких конкурсів, оскільки законодавством прямо не передбачено їх залучення, як громадських об'єднань.

Департамент освіти і науки Львівської ОДА проводить конкурс освітніх мікропроектів. У 2014 році у цьому конкурсі мали можливість брати участь ОСНи. Безумовно, це хороша практика залучення ОСНів до освітніх мікропроектів, однак, для ОСНів залучати 5% власних коштів не завжди є змога. Хіба що погоджувати подання такого роду проекту із мешканцями відповідної території, на яку вони поширюють свою дію, і збирати необхідну суму із їх внесків. ОСНи за своєю суттю – це неприбуткові організації, тому при залученні їх до таких конкурсів неправильно залучати їх власний внесок, навіть і в обсязі 5%.

Отже, практика залучення ОСНів Львівщини до вирішення питань соціально-економічного розвитку громад потребує суттєвого покращення та активізації. Ми вважаємо, що залучати ОСНи до вирішення питань соціально-економічного розвитку громади не тільки можливо, а й необхідно. Це повинно передбачатись як Програмами соціально-економічного та культурного розвитку, так і іншими місцевими програмами, зокрема Програмою розвитку ОСНів.

ОСНи, при цьому, повинні мати належні механізми внесення пропозицій до місцевих програм, брати участь у реалізації заходів цих програм та забезпеченні громадського контролю виконання як програм соціально-економічному розвитку громад, так і інших місцевих програм.

ПЛЕНАРНЕ ЗАСІДАННЯ: «ВИРІШЕННЯ МІСЦЕВИХ ПРОБЛЕМ ЗА УЧАСТІ САМООРГАНІЗОВАНОЇ ГРОМАДСЬКОСТІ: ДОСВІД РЕГІОНІВ ТА МІСТ УКРАЇНИ»

Валентина АЛФЬОРОВА,

завідувач сектору по роботі
з органами самоорганізації
населення відділу організаційної
роботи та внутрішньої політики
виконавчого комітету
Бердянської міської ради
(м. Бердянськ, Запорізька обл.)

ПРАКТИКА ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЕКТІВ ТА ІНІЦІАТИВ, СПРЯМОВАНИХ НА ПОЛІПШЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ М. БЕРДЯНСЬКА

Тема залучення та активізації громади на сьогодні є дуже актуальною в Україні, особливо у процесі реформи системи місцевого самоврядування. Органи самоорганізації населення Бердянська, а саме тринадцять комітетів мікрорайонів та тридцять п'ять вуличних комітетів, стають дедалі більшою вагомою і авторитетною силою в системі місцевого самоврядування, значущою ланкою в житті міста.

Головним у роботі ОСНів насамперед виступає ініціатива. Особливо, коли ініціативу підтримує ВСЯ територіальна громада і ініціатива має своє продовження в проектах, які з часом втілюються в життя. Саме таким кроком для наших ОСНів було проведення муніципального грантового Конкурсу міні-проектів місцевого розвитку «Мій внесок в улюблене місто!» серед комітетів мікрорайонів, які, вивчивши громадську думку, запропонували рішення важливих питань благоустрою території в окремо взятих мікрорайонах міста. Десять конкурсних міні-проектів захищалися авторами – головами комітетів мікрорайонів міста.

За підсумками Конкурсу були визначені переможці. Бюджетом розвитку міста на 2014 рік виділені 95 000 гривень на проектні роботи. Міською владою оголошено конкурс на виконання проектних робіт до проектів Переможців, а саме:

I місце – комітет мікрорайону «Нагірна частина міста» за міні-проект «Благоустрій території біля пам'ятника льотчикам-землякам, загиблим у роки Великої Вітчизняної війни» із використанням 35 000 гривень;

II місце – комітет мікрорайону «Військове містечко» за міні-проект «Створення міні-скверу «Зелене містечко» – на 30 000 гривень;

III місце – комітет мікрорайону «Центр міста» за міні-проект «Облаштування дитячого куточка відпочинку за мотивами казок О.С. Пушкіна у сквері О.С. Пушкіна – на 30 000 гривень.

Останні міні-проекти були передані Містобудівній раді при виконкомі. І вже за рахунок коштів міського бюджету виконуються проектні роботи, а саме:

- за двома проектами комітету мікрорайону «Нагірна частина міста»:

1) «Встановлення альтанки відпочинку для настільних спортивних ігор» біля міського Палацу спорту – у сумі 36 090 гривень;

2) «Реконструкція оглядового майданчика в місті Бердянську по вул. Правди» – у сумі 36 144 гривень;

- проект комітету мікрорайону «Округ № 32» з благоустрою скверу по вулиці Тищенко «Сонячний настрій» – у сумі 30 000 гривень;

- проект комітету мікрорайону «Скловолокно» «Облаштування тротуару по вулиці Кірова» – у сумі 15 690 гривень;

- проект комітету мікрорайону «РТС» з благоустрою та озеленення прилеглої території будинків по Мелітопольському шосе, 110-А, 112 «Алея зустрічей» – у сумі 46 600 гривень;

- проект комітету мікрорайону «АКЗ» «Зелене місто – моє місто!» з благоустрою та озелененням прилеглої території будинків по Мелітопольському шосе 91, 93 – у сумі 37 000 гривень.

Мешканці міста активно залучені до діалогу з місцевою владою на рівні двосторонньої домовленості. Оскільки спільною метою як громади, так і органів місцевого самоврядування є благоустрій мікрорайонів та міста в цілому. Завдяки налагодженому механізму співпраці ОСНів з міською владою здійснюється робота з благоустрою парку, який знаходиться на території курортної зони, – у сумі 150 000 гривень.

З великою любов'ю до свого рідного краю, свого міста та мікрорайонів-сусідів (АКЗ та РТС) була реалізована ідея ОСНів за допомогою активних мешканців мікрорайонів, підприємців, які працюють на територіях цих мікрорайонів, по виготовленню та встановленню вказівного знаку під назвою «Арка Дружби». Інший проект, запропонований комітетом мікрорайону «РТС», був реалізований громадою за участю депутатів міської ради. Реалізацією цього проекту стало встановлення «Пам'ятної дошки міліціонеру Матвееву О.С.», який загинув під час виконання свого службового завдання.

З ініціативи комітету мікрорайону «Нагірна частина міста» і за підтримки місцевої влади до 20-річчя аварії на Чорнобильській АЕС було виготовлено і встановлено пам'ятний знак «Жертвам Чорнобиля». Кожного року, 26 квітня, в День пам'яті жертв Чорнобиля і 14 грудня, в День ліквідатора аварії на ЧАЕС, комітет мікрорайону разом з радою «Союз-Чорнобиль» проводять мітинг-реквієм, на який запрошуються учні всіх навчальних закладів міста. Спочатку ця конструкція уявляла собою тимчасову споруду. Тому в 2013 році комітет мікрорайону разом із громадською організацією «Союз Чорнобиль» ініціювали акцію зі збору коштів на реконструкцію пам'ятника. Не залишилися байдужими навіть діти,

які прийняли активну участь. Було зібрано 37 000 гривень. Витрати з виготовлення пам'ятника з нержавіючої сталі взяла на себе міська влада разом з одним з підприємств міста. Урочисте відкриття планується на День ліквідатора аварії на ЧАЕС – 14 грудня 2014 року.

Завдяки ОСНам мобілізуються внутрішні ресурси для вирішення багатьох проблем і залучаються додаткові. Прикладом мобілізації громади для спільних дій з вирішення соціальних питань є мікрорайон «Ліски», який знаходиться в прибережній зоні Азовського моря. Для більшості мешканців рибалка є основним видом діяльності. Тому активними мешканцями спільно з комітетом мікрорайону було прийняте рішення встановити пам'ятник «Рибалкам – лісовцям, які не повернулися з моря». Громадська ініціатива була впроваджена за власні кошти мешканців. Біля встановленого пам'ятника щороку традиційно святкується лісовцями професійне свято «День рибалки».

Активізація діяльності ОСНів спрямована на поліпшення соціально-культурного середовища задля комфортного співіснування всіх громадян. Так, за багаторазовим проханням мешканців та з ініціативи активу комітету мікрорайону «Скловолокно» при підтримці міської влади у липні 2014 року була офіційно зареєстрована та обладнана автобусна зупинка по вул. Морозова. За ініціативою активу комітету мікрорайону «Центр міста» міською владою у поточному році були зроблені три сучасні автобусні зупинки.

Програми соціально-економічного розвитку мікрорайонів міста щорічно обговорюються і приймаються на розширених засіданнях комітетів разом з головами ОСББ, вуличних комітетів, депутатами-мажоритарниками, активними мешканцями мікрорайонів, приватними підприємцями. Завдяки чіткому плануванню і визначенню першочергових задач, а також контролю за їх виконанням з боку комітетів мікрорайонів у місті ремонтуються дороги, тротуари, прибудинкові території, встановлюються нові дитячі і спортивні майданчики.

Системна взаємодія ОСНів з органами місцевого самоврядування здійснюється на підставі укладених соціальних контрактів між міським головою і головами тринадцяти комітетів мікрорайонів про спільні дії і співробітництво, у яких відображаються взаємні зобов'язання двох сторін: міського голови і конкретного комітету мікрорайону. Активізація громадянського суспільства виступає як певний індикатор діяльності органів місцевої влади.

На практиці видно, що у ОСНів є не тільки права, а й спроможність самостійно вирішувати питання на благо громади.

Наталія КЛЮЧНИК,
заступник голови з питань
внутрішньої політики
Всеукраїнської асоціації
сільських та селищних рад
(м. Київ)

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ СТАТУСУ СІЛЬСЬКОГО СТАРОСТИ В КОНТЕКСТІ РЕФОРМИ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Доброго дня, шановні колеги!

Перш за все хочу подякувати, що запросили нас на цю конференцію. Я дуже здивована, що у вас вже 9 конференцій, і жодного разу представники Всеукраїнської асоціації сільських та селищних рад не були присутніми на таких заходах раніше. По-суті, ми робимо із вами одну справу, тільки наша Асоціація працює з сільськими громадами, а ви переважно із містами.

В Україні існує три Асоціації органів місцевого самоврядування. Це Асоціація міст, якої сьогодні тут немає, Асоціація районних і обласних рад, яка сьогодні тут теж відсутня, і наша Асоціація – Асоціація сільських та селищних рад, яка сьогодні з вами. Як зазначав у своєму виступі пан Олексій Орловський, життя розділило нас фактично на 2 половини. З одного боку – люди, які турбуються за громади і борються, щоб вони розвивались і жили. З іншої сторони – ті, хто ніби теж турбується, але по-своєму (я маю на увазі Асоціацію міст та Асоціацію районних і обласних рад). Без погодження хоча б однією Асоціацією всеукраїнського рівня жодний закон не проходить у Верховній Раді України. Уявляєте, який це є стимул для того, щоб нам із вами співпрацювати?

Асоціація сільських та селищних рад – це об'єднання, яке утворене в 2009 році. Воно об'єднує майже 8 500 сільських та селищних рад України. Якщо сільське населення України сьогодні складає 14 млн, то 10 млн із них є членами нашої Асоціації. Тобто йдеться про територіальні громади базового рівня. Саме не ради, а громади – по тій простій причині, що у статутних документах нашої Асоціації зазначено, що сільські ради представляють громади, але внески платять по 10 копійок з одного члена територіальної громади. Тобто, основним завданням Асоціації сьогодні є захист інтересів сільських територіальних громад.

Наша Асоціація почалась з Волині. Перший голова Асоціації був із Луцька. І на той час, насправді, сільські громади, органи місцевого самоврядування не знали як із цією Асоціацією можна працювати, як можна відстоювати свої інтереси. І тільки два роки тому, коли у нас змінилося Правління Асоціації, а її головою став Микола Іванович Фуренко, в нас ситуація суттєво покращилась. На жаль, він не зміг сьогодні бути присутнім на цьому заході, адже представляє зараз наші інтереси у Кабміні.

Я дякую Вам, що ви так активно включаєтесь у процес змін, які розпочалися в Україні. Мене дуже здивувала вчора влада Рівненщини, яка сказала таку фразу, що з 1 січня 2015 року ми будемо жити по-новому. Ви про це знали? Де є такий закон? Чи є якийсь обговорення про те, що з 1 січня ми маємо вступити в нові закони з новими правилами?

Реформа місцевого самоврядування насправді, якою ми як Асоціація активно займаємось останні 3 роки, на сьогоднішній день, на мій погляд, має дуже багато перекручених понять. Наприклад, поняття децентралізації і поняття федералізації. Ось в мене є карти адміністративно-територіального поділу, що планується, де написано, що у Рівненській області буде всього 3 райони, а кожен район буде розділено на громади. І параметри цієї громади мають бути біля 400 кв. км по території.

Тобто, приблизно 10 тисяч населення (а може й більше) по сільських територіях. Відстань від швидкої допомоги не повинна перевищувати 20 хвилин. Але я не знаю таких сільських територій. І це тільки базові поради і параметри, які я не хочу далі перелічувати. Нам кажуть, що тепер ми повинні об'єднатися і зробити те, як позначено на цих картах. І ці карти вже узгоджені з обласними радами. Але вже сьогодні це звучить зовсім по іншому. Ці карти не є догмою, і вони можуть бути змінені. І це наша маленька перша перемога. Я вам розкажу, як ми добували цю перемогу.

Те що реформа необхідна – це однозначно. Ми маємо таку ситуацію на сільській території із 14-мільйоним населенням, коли серед територіальних громад маємо мало активних громад. Активні – це ті, де більше 4 тисяч населення, які беруть участь у програмах, які співпрацюють з владою.

Якщо подивитись статистику, то побачимо, що 20-30 сіл кожного року зникають. А чому зникають? Бо люди їдуть із села, немає роботи тощо. А основою для нового розвитку сільських громад є земля. Із землею зараз вийшло дуже цікаво. Якщо пам'ятаєте, на початок 2014 року, коли у Верховній Раді України кинули «кістку» про мови і всі почали міркувати, якою мовою треба спілкуватись (як на мене, це абсолютно не має ніякого значення, оскільки ми говоримо завжди різними мовами, при цьому розуміємо один одного і будемо так робити).

Саме цього ж дня Верховною Радою було прийнято три поправки до Земельного кодексу України. Відповідно до цих правок, всі землі, що знаходились поза межами населених пунктів і якими розпоряджались сільські територіальні громади, передали до земельних банків. Відтак, у порушення конституційної норми про те, що земля належить народу України, вона була передана комерційній структурі. В кінці вийшло так, що цю структуру ліквідували, а землі вже немає. За останній рік після прийняття відповідних поправок у сіл відібрали землю, яка з споконвіку їм належала. Крупні компанії її забирають, але ніякого впливу села на них не мають. Виходить так, що юридично земля належить селянам, а фактично ні.

Що робити в такій ситуації? Ми в нашій Асоціації, коли збираємо Правління, вже, навіть, не обговорюємо проблеми. Бо їх перелік є досить

великий в кожному регіоні. Задля вирішення цієї ситуації ми пишемо в різноманітні інстанції листи, ходимо на всі круглі столи, обговорення. Але пробити цю стіну дуже складно. Тому 4 вересня цього року 1 200 сільських та селищних голів зібрались на загальні збори в Жовтневому Палаці у Києві та пішли публічно до Кабміну із своїми вимогами, які були спрямовані на вимогу налагодження діалогу між ними та центральною владою.

Відтак, на першому етапі я хочу вам запропонувати співпрацю, бо ми робимо одну спільну справу. Пропоную вам інформаційну підтримку для популяризації ваших кращих практик, для їх поширення. І ще. У нас є комунікаційна платформа, яка напрацьована для створення свого власного сайту на базі кожної сільської чи селищної ради. Де є дані про село, його паспорт, новини, візитівка тощо. Це для того, щоб можна було об'єднати усі практики. Є платформа, через яку можна навчати, і якщо тут є зацікавлені люди, то ви можете через нас поділитись своїми знаннями.

Я хочу, щоб ми об'єднали наші зусилля для лобювання інтересів ОСНів та сільських громад.

А на рахунок старост я Вам скажу таке. Коли у законі про об'єднання територіальних громад прозвучало питання старост, хоча його там спочатку не було, ми в цілому погодили той закон. Але таке об'єднання повинно бути на добровільній основі. Проте, коли ми на першому читанні законопроекту побачили, що староста є людиною, яка призначається, тоді ми сказали, що є противниками цього.

Тому позиція Асоціації така: староста повинен бути особою, обраною народом. Крім того, він повинен бути членом виконавчого комітету відповідної ради. Тому коли буде чітко визначено, хто такий староста і які його повноваження та функції, от тоді запрацює механізм, який почне відроджувати село.

Думаю, що коли ми всі згуртуємось, у нас все вийде.

Андрій РЕВА,

заступник Вінницького
міського голови (м. Вінниця)

ЩО МОЖЕ ЗРОБИТИ МІСЬКА ВЛАДА ЗА ДОПОМОГОЮ САМООРГАНІЗОВАНОЇ ГРОМАДСЬКОСТІ?

Доброго дня, шановні колеги!

Хотів би зробити репліку стосовно попереднього виступу. Ви знаєте, що робота, яка зараз ведеться відносно реформування місцевого самоврядування та децентралізації, представляє собою досить складний та суперечливий процес. Цією роботою займається на разі пан В.Б. Гройсман, який в минулому був міським головою нашого міста. І ми займаємось також допомогою у реформуванні.

Коли говорять про те, що потрібно укрупнювати громади та об'єднувати їх, то за цим стоїть просте рішення, що самоврядування – це не тільки право територіальних громад на реалізацію своїх владних повноважень, а і їхня спроможність. Коли ми говоримо про наявність сільських громад, то маємо зазначити, що не кожна із цих громад може забезпечити місцеве самоврядування і навіть елементарні потреби у фінансах і т.п.

Об'єднання фінансових та економічних можливостей дозволить людям здійснювати самоврядування. Тому механізм об'єднання громад передбачає отримання додаткового фінансового забезпечення для здійснення місцевого самоврядування. Ця ідея взята із польського досвіду реформування місцевого самоврядування.

Тепер щодо Вінниці. У процесі реформування з'являється одна дуже велика проблема: влада, як така, при будь-якому укрупненні зникає на певних територіях. Коли ми говоримо про Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», то виявляється, що у нас місцеве самоврядування здійснюється в межах населеного пункту. Все що відбувається за межами населених пунктів регулюється районними державними адміністраціями. Поза межами населених пунктів розпоряджається хто завгодно, але не територіальна громада.

Коли ми подивимось на проблему самого місцевого самоврядування, то навіть у великих містах, де є орган місцевого самоврядування, де є міська рада, подивившись на карту, ми побачимо території, на яких влади немає. Чому? Тому що це територія так званого приватного сектору. Для того, щоб зрозуміти, що там влади немає, достатньо подивитись, як там живуть люди. Проблема у тому, що на рівні однієї територіальної громади існує проблема у способі життя мешканців. І вирішити цю проблему можна за допомогою самоорганізації населення. Задача міської влади – допомогти людям самоорганізуватися.

У нас ця робота ведеться протягом останніх 7 років. У 2007 році у м. Вінниці було створено міську Асоціацію органів самоорганізації. Якщо

раніше у нас було 30 квартальних комітетів, які охоплювали певну територію від 1 000 до 8 000 населення, то зараз в нас створено 24 квартальні комітети, на території діяльності яких живе приблизно однакова кількість людей, що пов'язані певною історичною єдністю. Затверджена була програма, що передбачає фінансування самої Асоціації, де працює 48 штатних співробітників, яких вони самостійно призначають. Більше 2 мільйонів гривень виділяється з міського бюджету, але та робота, яку вони роблять, набагато перекриває ті фінансові затрати, що несе міська рада.

Основною функцією Асоціації є забезпечення належних умов для проживання жителів приватного сектору. Які проблеми їх хвилюють? В першу чергу – це проблема благоустрою, зокрема асфальтування. У нас всі програми, які діють на території м. Вінниці, працюють на умовах співфінансування. Якщо у мешканців є бажання, то вони проводять вуличні збори, визначається кошторисна вартість робіт, а далі робота виконується, але частку фінансів сплачує сама територіальна громада. На цей рік заплановано зібрати майже 800 тисяч гривень на благоустрій територій. А станом на жовтень зібрано вже більше мільйона. Якість робіт проведених за кошти громади, набагато вища, бо люди виходять і проводять контроль якості роботи. Цей процес йде вже декілька років. І дивлячись на це, люди гуртуються, продовжують благоустрій. Така робота ведеться по асфальтуванню, освітленню вулиць, вивезенню твердих побутових відходів.

І саме головне. Чому я кажу, що сьогодні історичний момент для самоорганізації населення? Є ряд моментів, які без прийняття закону про самоорганізацію вирішити неможливо. Ми вже знаємо, що у великих містах розвивається інститут старших по будинках. Міська влада стикнулася із тим, що немає зараз інструменту, як вести діалог. Компанія по створенню ОСББ не знаходить великого відгуку у наших громадян по певних економічних, фінансових та ментальних причинах. І тому пішли по шляху створення старших по будинках. І виникло питання щодо відсутності юридичної бази. А вирішити це питання можна шляхом розгляду керівника ОСНУ як старшого по будинку. Якщо нормально прописати в законі функції та повноваження будинкового комітету – все у нас вийде. Моя пропозиція полягає у тому, що треба дуже чітко прописати повноваження різних форм самоорганізації таких як: будинковий комітет, квартальний, вуличний тощо. Бо якщо є ініціатива і є згода міської ради, не повинно бути ситуації, що «ми подумаємо, які Вам повноваження надати». Такий набір повноважень повинен бути виписаний по кожному із видів ОСНів. І саме головне – ми чітко розмежуємо компетенцію цих органів, і вони зможуть діяти на одній території – щоб вони потім проблем між собою не мали.

І друге. В зв'язку із укрупненням територіальних громад. Сільська рада, буде тепер на 5-6 населених пунктів. Єдиний вихід звідси – це створювати органи самоорганізації в тих територіальних громадах, які добровільно об'єднуються. Я думаю, що якщо піти по такому шляху, то всі проблеми і конфлікти зникнуть. А саме головне – повинен бути діалог.

Дякую за увагу!

Олег САВЧУК,
заступник голови Ради
Громадської організації
«Інститут аналізу державної
та регіональної політики»
(м. Луцьк)

РЕФОРМА МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ - ШЛЯХ ДО РОЗКВІТУ МІСЦЕВИХ ГРОМАД

Я хотів би висловити деякі свої позиції щодо реформ. По-перше, коли ми говоримо про адміністративно-територіальну реформу, то бачимо, що в результаті її проведення анахронізм радянського часу – сільські ради повинні бути ліквідовані як пережиток радянського режиму.

Звісно, що Асоціація сільських та селищних рад буде не згодна, бо тоді посади багатьох сільських голів будуть ліквідовані. Однозначно, що у такому вигляді сільська громада, яка нараховує 200 чи 1 000 осіб, не може існувати. Звісно, що сільський голова буде проти об'єднання, якщо він отримує заробітну плату, якщо він має якісь важелі.

Тому сільські ради, як пережиток, будуть завжди гальмувати адмінтерреформу. А цим завжди користуються партії: чим більше буде розділених сіл, тим буде більше можливостей для використання адмінресурсу. Цим завжди користувались і «Партія Регіонів», і інші партії. Так, принцип добровільності щодо меж об'єднання громад має бути однозначно закріпленим. Виборність посади, якщо ми говоримо про простоту, – однозначно має бути.

Те, що у Рівненщині буде 3 райони – достатньо. Волинська область на 4 райони – достатньо. Межі можна змінити, обговорювати, але, завдяки реформі, вивільняється адміністративний апарат, який абсолютно непотрібний. Для чого на 200 людей сільській раді голова, бухгалтер, землевпорядник і тому подібне? Для чого ці апарати, якщо вони не знають що робити? Тому підходи повинні бути не за принципом індивідуальних інтересів, а з позиції інтересів України в цілому.

Тому, самоорганізація – це вихід, про який ми говоримо із самої першої нашої конференції. Самоорганізація на нижньому рівні – це задача і нинішніх сільських голів, і Асоціації. От на цьому нам треба концентрувати наше з вами спільне бачення.

Тетяна ЗЕЛІНСЬКА,

начальник відділу забезпечення
депутатської діяльності та
зв'язків з громадськістю
апарату Виконавчого комітету
Вознесенської міської ради
(м. Вознесенськ,
Миколаївська обл.)

ОРГАНИ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ – НАЙДІЄВИША ЛАНКА МІЖ ВЛАДОЮ І НАСЕЛЕННЯМ У ВИРІШЕННІ МІСЦЕВИХ ПРОБЛЕМ

Шановні колеги!

Я представляю місто Вознесенськ Миколаївської області, перлину степової України, місто, яке знають не тільки в Миколаївській області та в інших областях, а й за кордоном. В нашому місті починалися всі перші проекти в Україні: сімейна медицина, лікарняна каса, індивідуальне опалення (встановлено в 99% приватних будинках та квартирах), сонячні батареї, роздільний збір твердих побутових відходів тощо.

У нас в місті був єдиний на всю Україну «5-зірковий» мер, який проробив в нашому місті 25 років міським головою. Це – Гершов Юрій Іванович. Зараз він народний депутат України.

З 2008 року в нашому місті запроваджена Система управління якості ISO 9001, з 2011 року розроблена програма «Електронне урядування – ефективна влада для мешканців Вознесенська». Третій рік працює електронний документообіг у всіх управліннях та відділах міської ради. Наші депутати вже 2 роки отримують всі документи для розгляду на сесіях в електронному вигляді, під час засідання постійних комісій та пленарних засідань всі документи висвічуються на екрані. Три роки працює Центр надання адміністративних послуг.

В листопаді минулого року розроблена перша в Україні Комплексна програма розвитку місцевого самоврядування, громадянського та інформаційного суспільства, яка об'єднала три важливі програми в одну. Саме в ній і передбачено створення і розвиток ОСНів як основи співпраці громади і влади.

З 2007 року в місті були затверджені Методичні рекомендації порядку здійснення легалізації ОСНів в місті Вознесенську, а в травні 2013 року рішенням міської ради № 22 був затверджений новий Порядок створення та легалізації (продовження повноважень) органів самоорганізації населення в місті Вознесенську з усіма зразками документів, які необхідно заповнити під час процесу створення та легалізації ОСНУ.

Наш відділ – відділ забезпечення депутатської діяльності та зв'язків з громадськістю – сприяє і допомагає ініціативним групам в оформленні

документів на отримання дозволів міської ради на створення ОСНу. Вважаю, що міська рада повинна бути партнером ОСНів, наділяти їх повноваженнями та допомагати в реалізації проектів, пошуку донорів, вирішенні проблемних питань громад.

В минулому році в нашому місті було створено 3 ОСНі різного рівня. Один вуличний, який об'єднав жителів однієї вулиці, один квартальний, який об'єднав 4 вулиці та 7 провулків, та ОСН мікрорайону, до якого увійшли жителі близько 20 вулиць та провулків в межах одного виборчого округу. Я живу на території квартального комітету «Янтарний», створеного за моєю ініціативою. Але він був створений після того, як ми об'єдналися заради спільної справи – спорудження дитячого майданчика на лісовій галявині. Спочатку були суботники по прибиранню сміття, потім написання проекту «Чарівна галявина», збір коштів – 20 % свого внеску. Потім перемога у конкурсі – перше місце, 100% фінансування і встановлення дитячого майданчику. І тільки після урочистого відкриття нашого майданчику, після того, як всі члени нашої громади зрозуміли, чого ми варті всі разом, і було прийнято рішення про створення ОСНу.

ОСН «Перлина Гаю» конкретно займається проблемами свого району. Два роки поспіль цей ОСН брав участь у міському конкурсі «Граймо разом» та встановив дитячий (у 2012 році) і спортивний (у 2013 році) майданчики. Також члени ОСНу серйозно займаються розширенням кладовища, прибиранням сміття, оформленням землі під кладовище. В цьому році ми підготували свою програму соціально-економічного розвитку мікрорайону «Пряме». Необхідно зазначити, що за радянських часів цей мікрорайон був звичайним селом зі своєю сільською радою, а відстань до міста Вознесенська складала 15 кілометрів. Потім його приєднали до міста, сільську раду, як орган влади скоротили, і за вирішенням своїх проблем жителям необхідно було їхати до міста. Сьогодні проблеми Прямого намагаються вирішувати члени ОСН «Перлина Гаю».

ОСН мікрорайону «Лідер» активно займається екологічним та санітарним станом своєї території. Неодноразово проводилися акції по прибиранню сміття та з висадження зелених насаджень. Розробляється проект розвитку цієї території, є пропозиції по встановленню спортивного майданчику, нової схеми вивезення сміття тощо.

За ОСНами майбутнє. Але є брак лідерів та брак бажання вчитися самоорганізовуватися з боку значної частини населення. Друга причина – це складний для виконання порядок створення ОСНів згідно Закону України «Про органи самоорганізації населення». Як казав один із наших лідерів місцевого самоврядування, «простіше стати народним депутатом України, чим пройти процедуру створення ОСНу з його 50% явкою, таємним голосування, реєстрацією присутніх з паспортними даними...».

На закінчення свого виступу хочу подякувати за можливість прийняти участь у конференції та наголосити на тому, що майбутня доля ОСНів – в наших руках, в новому Законі України «Про органи самоорганізації населення» у редакції Асоціації, в нашій єдності та спільних діях.

Ольга БАЧИНСЬКА,

голова Ради голів будинкових комітетів та об'єднання співвласників багатоквартирних будинків при міському голові м. Івано-Франківська (м. Івано-Франківськ)

ДОСВІД ІВАНО-ФРАНКІВЩИНИ ЩОДО УЧАСТІ БУДИНКОВИХ КОМІТЕТІВ У ЗДІЙСНЕННІ РЕМОНТІВ ЖИТЛОВИХ БУДИНКІВ НА КОНКУРСНІЙ ОСНОВІ

Прийняття в 2010 році урядового рішення щодо фінансової та іншої підтримки розвитку об'єднань співвласників багатоквартирних будинків (ОСББ) не сприяло збереженню житлового фонду, особливо старої забудови в Україні та в нашому місті зокрема. На тлі прийняття низки непопулярних рішень виникла потреба пошуків фінансових джерел щодо ремонту та збереженню будинків, які були побудовані 35-45 років тому назад. На жаль, таких будинків в місті залишається чимало. Необхідно було знайти шляхи покращення умов проживання мешканців в цих будинках шляхом здійснення поточних ремонтів та продовження терміну їх експлуатації.

Слід зауважити, що в тарифах на відшкодування витрат на утримання будинків, затверджених постановою Кабінету Міністрів від 01.06.2011 № 869, не враховано проведення поточних ремонтів під'їздів та інших споруд. З цього приводу Рада голів будинкових комітетів та об'єднання співвласників багатоквартирних будинків при міському голові м. Івано-Франківська (Рада голів), керуючись законом України «Про місцеве самоврядування в Україні», зокрема ст. 5, звернулась до керівництва та депутатів Івано-Франківської міської ради з пропозицією підтримати ініціативи ОСНів в частині фінансування робіт на ремонт житлового фонду.

В листопаді 2011 року XVII сесія Івано-Франківської міської ради затвердила Програму розвитку місцевого самоврядування та громадського суспільства в м. Івано-Франківську на 2012-2015 роки (Програму), а також Положення про міській конкурс проектів та програм розвитку місцевого самоврядування та громадянського суспільства (Положення).

Основною метою Програми є розвиток демократії, місцевого самоврядування та інститутів громадського суспільства і зміцнення їх матеріально-фінансової основи. Джерелом фінансування Програми є місцевий бюджет, з якого на період виконання програмного завдання передбачено виділити 18 150 тис. грн.

Для забезпечення участі громадянського суспільства в реалізації Програми та згідно з Положенням про конкурс проектів (Конкурс) визначено три номінації:

- проекти громадських організацій;

- проекти органів самоорганізації населення (ОСН);

- проекти сільських рад сіл Крихівці, Вовчинець, Микитинці, Угорники, Хриплин.

Для організації Конкурсу утворено відповідну комісію та робочий орган – експертно-аналітичній відділ виконавчого комітету Івано-Франківської міської ради.

Однією з умов участі у Конкурсі є те, що Будинковий комітет повинен мати статус юридичної особи і мати відкритий рахунок в одному з банків.

В лютому 2012 року в газеті «Західний кур'єр» та на веб-сторінці міської ради було офіційно повідомлено про початок та умови проведення Конкурсу. Згідно з Положенням кожний з учасників конкурсу самостійно розробляє проект та подає його до робочого органу.

Учасник Конкурсу самостійно готує заявку; заповнює реєстраційну картку; сам проект, який містить мету та завдання, технології досягнення цілей, план-графік реалізації передбачених заходів, опис проблеми, на розв'язання якої спрямовано проект, очікуванні результати; анотація та бюджет проекту з обов'язковим визначенням частки, що вносять самі мешканці, яка згідно з умовами Конкурсу становить не менше 15% від суми коштів для одного конкурсанта. В 2012 році ця сума становила 15 тис. грн.

В 2012 році в Конкурсі взяли участь 15 ОСНів та отримали з місцевого бюджету на поточний та капітальний ремонт житлового фонду 225 тис. грн. з виділених 440 тис. грн, або більше половини. До підготовки та написанню проектів, що подають ОСНи існують відповідні конкурсні вимоги, основним з яких є реалізація заходів, спрямованих на покращення спільних умов проживання, зокрема косметичний ремонт під'їздів, частковий капітальний ремонт дахів та систем постачання холодної та гарячої води, облаштування дитячих ігрових та спортивних майданчиків, прибудинкової території, ремонт приміщень теплових пунктів, тощо.

В 2013 році з місцевого бюджету було виділено 1 115 тис. грн, з яких для ОСНів 623.0 тис. грн., або 55,9%. В Конкурсі проектів участь взяли 36 ОСНів. Дольова участь мешканців учасників становила від 18-35% від кошторисної вартості виконаних робіт.

З метою забезпечення енергозбереження в багатьох будинках проведено заміну старих дерев'яних віконних рам на енергозберігаючі та утеплення стін.

В 2014 році 32 ОСНи взяли участь у Конкурсі, на що було виділено 551 тис. грн. Чисельність учасників Конкурсу проектів в номінації «ОСНи» в цьому році порівняно з минулим зменшилась, оскільки несвоєчасно була проведена оплата виконаних робіт в частині коштів, передбачених місцевим бюджетом. Тобто, мешканці свою долю участь оплатили вчасно, а з бюджетними коштами виникла затримка. У зв'язку з обставинами, які виникли при затримці оплати виконаних робіт, голови ОСН дещо втратили бажання брати участь у Конкурсі проектів.

Рада голів постійно співпрацює з місцевими органами влади щодо пошуку матеріальної підтримки ОСНам. В Івано-Франківську започатковано проведення міського конкурсу на кращий Будинковий комітет та ОСББ. Конкурс проводиться в двох номінаціях - Будинкові комітети і ОСББ. В 2014 році сума коштів матеріального заохочення ОСНів становила 20 тис. грн. За перше місце ОСН «Будинковий комітет на вул. Надвірнянська, 32» отримав 10 тис. грн, з яких комітет вирішив 5 тис. грн направити на потреби в зоні АТО. Інші переможці з урахуванням заохочувальних премій отримали від 1 до 5 тис. грн.

В м. Івано-Франківську запроваджена програми участі ОСНів та ОСББ в облаштуванні прибудинкових територій. Зокрема, за кошти бюджету придбано і передано ОСНам зелені насадження. Вартість таких насаджень щорічно становить від 10 до 20 тис. грн.

Не залишається поза увагою і таке питання, як внесення ОСНами пропозицій при формуванні Титульних списків на виконання капітального ремонту міжбудинкових проїздів, тощо. Так, завдяки наполегливості голови одного з будинкових комітетів включено в ремонт міжбудинковий проїзд (доріжка) по якій ходить 15 тис. мешканців, в т.ч. діти до школи. Є надія, що 3-річні зусилля нарешті дадуть результат.

За останні два роки спостерігається зниження ефективності участі ОСНів у формування життєво необхідних потреб громади міста, оскільки на рівні держави затягується прийняття важливих законів щодо підтримки діяльності ОСНів та їх участі у формуванні громадської думки суспільства.

Прийняття ВРУ законів, розроблених і запропонованих ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення», дасть можливість залучити більшу чисельність мешканців до створення і суспільно-корисної діяльності ОСНів.

Борис КОНДРАТЮК,
консультант Органу
самоорганізації населення
«Самоорганізація Оріховиці»
(с. Оріховиця,
Закарпатська обл.)

СТАН, ПЕРСПЕКТИВИ НА МЕХАНІЗМ СТВОРЕННЯ ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ НА ЗАКАРПАТТІ

Цього року в Ужгородському районі, в селі Оріховиця був створений один з перших на Закарпатті Орган самоорганізації населення «Самоорганізація Оріховиці». Шлях до юридичної реєстрації був не з легких. Окрім нерозуміння сільської ради сутті ОСНів, ми ще «буксували» в державного реєстратора, який зустрів нас із здивуванням, так як подібної форми об'єднань вони ще не реєстрували. Але ми успішно пройшли усі стадії на шляху свого створення.

Першочергова робота, за яку ми взялись, стало налагодження комунікацій громади та сільської ради. Ця необхідність виникла через те, що в нашому селі немає власної сільської ради, та через небажання обраних раніше сільських депутатів бути «відкритими» і розповсюджувати інформацію про прийняті ними рішення. Адже багато рішень були незаконними і суперечили чинному законодавству. Ми частково змогли це вирішити. І зараз працюємо й в інших напрямках. Своїм досвідом ділимося із сусідніми громадами, які зацікавилися створеннями власного ОСНу.

Отже, процес самоорганізації населення на Закарпатті розпочався, і ми маємо надію, що він набере масовості.

Окремо хотів би зазначити, що у час військової агресії Російської Федерації проти України створення ОСНів має стати внутрішньою тактикою держави у відновленні контролю над звільненими населеними пунктами Донбасу. Участь громад у суспільно-політичному та соціально-економічному розвитку, в такому випадку, дозволить відновити контроль над містами і селами Донецької та Луганської областей. Таким чином, ми збережемо територіальну цілісність України. Тож потрібно вже на вищому рівні шукати точки дотику між Асоціаціями що представляють ОСНи на всеукраїнському рівні, та державними інститутами влади.

Для перспективного розвитку ОСНів на Закарпатті потрібно спочатку донести інформацію про те, що це за форма організації громад і які її переваги. На цьому потрібно робити вагомий наголос.

На Закарпатті зараз простежується ситуація коли громади масово реєструють громадські організації. Це, звісно, добре. Але постає питання: чи знають ці громади про їх можливість організовуватись в ОСНи та мати більші переваги. Отже, потрібно вибудувати модель донесення інформації на Закарпатті про ОСНи. Просвітницько-інформаційна робота тут не завадить.

Можливо, навіть, варто створити інформаційний центр, який би всіляко доносив інформацію до громад та допомагав їм, надаючи консультації. Не будемо зараз поглиблюватись у критику можливостей для ОСНів відносно чинного законодавства. Але відзначимо, що ОСНи у громаді мають набагато більше переваг, ніж громадські організації.

Що потрібно для перспективного розвитку ОСНів та які механізми потрібно застосувати на Закарпатті для набуття ними масовості?

По-перше. Необхідно створити інформаційний центр, до функцій якого буде належати допомога громадам в наданні консультацій та необхідної інформації для їхньої реєстрації. Це стане певним поштовхом. На цьому етапі потрібно буде налагодити співпрацю з ОСББ, громадсько-активними людьми, місцевими органами державної влади та органами місцевого самоврядування.

Слід буде також створити свій власний медіа-простір та налагодити співпрацю з регіональними ЗМІ. Політична заангажованість місцевих ЗМІ, намагання перешкодити громадським активістам висвітлювати наболілі проблеми області створює певні перешкоди для комунікації з ними. Але потрібно працювати в цьому напрямку.

По-друге. Для перспектив розвитку ОСНів на Закарпатті після реєстрації необхідно всіляко впливати на органи державної влади та органи місцевого самоврядування з метою прийняття ними положень про ОСНи та програм сприяння їхньому розвитку.

Цей механізм «розширення карти» ОСНів можна застосовувати для всіх областей, де ще цей процес не набув масовості. В кінцевому рахунку створення цілої мережі ОСНів на Закарпатті дасть змогу їм об'єднатись в обласну і районні Асоціації, дасть можливість громадам впливати на нормотворчу ініціативу органів місцевого самоврядування та вирішити багато проблем на користь закарпатців.

Олена ПОТОКА,
заступник голови
Органу самоорганізації
населення «ТРИАДА-21»
(м. Комсомольськ,
Полтавська обл.)

ЗАЛУЧЕННЯ ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ ДО ВИРІШЕННЯ МІСЦЕВИХ ПРОБЛЕМ: ДОСВІД М. КОМСОМОЛЬСЬКА ПОЛТАВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Шановна громадо!

Дозвольте всіх привітати та подякувати за можливість взяти участь у конференції саме в той час, коли у нас виникла гостра потреба у спілкуванні з колегами та вивчанні сучасного досвіду.

На початку 2000 років стан наших приміських мікрорайонів був жахливий. Осмислення того, що необхідно ситуацію змінювати було одночасно і у влади, і у населення. Тому, своєчасно в 2001 році вийшов Закон України «Про органи самоорганізації населення». І тодішній міський голова Олександр Попов запропонував надати можливість громадам безпосередньо прийняти участь у вирішенні питань розвитку та благоустрою мікрорайонів.

В період з 2004 до 2009 року в м. Комсомольську було створено два ОСН у двох мікрорайонах приватної забудови – Піддубне та Низи.

За цей час рівень розвитку мікрорайону Піддубне значно підвищився: з'явилося вуличне освітлення та тротуар, автобусна зупинка та облаштована ділянка за постом ДАІ, розпочались роботи по проведенню водогону та каналізації, впровадився систематичний вивіз сміття, організовано регулярне прибирання автобусних зупинок та узбіч.

В конкурсі територіальних громад Полтавської області на кращу роботу ОСН «Комітет мікрорайону Піддубне» посів третє місце.

У другому мікрорайоні таких зрушень не відбулось. Врахувавши це, та йдучи назустріч мешканцям двох мікрорайонів Низи та Золотнище, міський голова запропонував, а ми погодилися, створити об'єднаний ОСН трьох мікрорайонів приватної забудови «Триада-21». Мета була одна – розвивати інфраструктуру та соціально-економічний рівень всіх трьох мікрорайонів приватної забудови м. Комсомольська. Тому що всі розуміють: проблеми та потреби у мешканців приватної забудови однакові.

У своїй діяльності наш ОСН не замикався в рамках місцевої громади. Члени комітету брали участь в реалізації проектів «Голос громадськості». Успішно було реалізовано три проекти:

1) Проект «Підвищення ефективності виконання бюджетних програм благоустрою та соціально-економічного розвитку шляхом залучення громади за якістю їх виконання»;

2) Проект «Територія здорового дозвілля»;

3) Проект «Формування громади мікрорайону, як механізму вирішення екологічних проблем».

За ініціативи нашого комітету в рамках проекту в місті були проведені громадські слухання на тему: «Роль ОСНів у підвищенні рівня розвитку інфраструктури та благоустрою в мікрорайонах приватної забудови». Це була визначна подія, яка була хорошим каталізатором роботи.

На жаль, в 2011, 2012 та в 2013 році роботи по розвитку інфраструктури та благоустрою мікрорайонів приватної забудови, які повинні були фінансуватись з бюджету розвитку, майже не виконувались, бо грошей не було. В цей час доволі повільно проводились лише ті роботи, які фінансувались з екологічного фонду. Щоб рухатись далі та розвиватись, ОСН переключив свою увагу на наведення санітарного стану та благоустрою мікрорайону.

Ми звернулись до міської ради з проханням виділити кошти міського бюджету для забезпечення всіх жителів табличками з назвою вулиці та номером будинку. Члени комітету розносили людям аншлаги, додаючи кожному витяг з правил благоустрою – основного закону, який регламентує життя громади.

Основним надбанням громади в 2011 році було створення спортивно-ігрового майданчика, який до цього часу являється пристойним місцем, де постійно бувають дорослі, молодь та малеча.

В 2012 році відбулася також знакова подія в житті наших мікрорайонів – збудоване адміністративне приміщення, яке стало, по-перше, прикрасою мікрорайону, а по-друге, як ми і мріяли, центром отримання різних послуг для наших мешканців. Саме головне, що при появі приміщення якість надання багатьох послуг зросла. Припинився прийом громадян вдома у голови ОСНу Любові Козел, що було дуже незручно мешканцям і членам ОСНу.

Тепер можна говорити про систему співпраці Комітету з центром соціальних служб сім'ї та молоді. Один раз на тиждень в мікрорайоні працює методист, який опікується соціально-профілактичною роботою та соціальною підтримкою багатодітних, неблагополучних, прийомних та інших сімей із групи ризику.

Налагоджена робота з центром реабілітації «Калиною», об'єктом уваги якої є люди похилого віку, самотні, малозабезпечені пенсіонери: раз на тиждень працює методист, практикуються виїзди перукаря, швачки та майстра по ремонту взуття. Крім цього, заплановано та вже проводяться культурно-масові регулярні заходи для мешканців мікрорайону. В приміщенні ОСНу працює відділення банку та бібліотека, що дає можливість надавати певні послуги населенню за місцем проживання.

Впродовж багатьох років комітет співпрацює з колективом міського телеканалу. До речі, деякі вулиці вже мають можливість дивитись програми міського кабельного телебачення.

Мешканці мають можливість отримувати довідки, характеристики за місцем проживання. Заповнення анкет, оформлення заяв на матеріальну допомогу, отримання благодійної допомоги і багато інших послуг тепер наближено до кожного мешканця мікрорайонів. Це є дуже суттєво, тому що, більшість населення мікрорайонів – це люди похилого віку, які потребують особливого ставлення. Один із самих головних важелів при наданні послуг – це система і регулярність. Тільки за умови налагодження системи підвищується якість надання послуг і як результат – підвищення якості життя.

Зараз ми зрозуміли, що в роботі Комітету є недоліки і настав час переглянути кількість членів Комітету, порядок роботи, відповідальність, та багато інших питань, які виникли останнім часом. Переглянути організаційно-правову та організаційно-методичну роботу комітету, вивести на новий рівень функції виконавчих органів в місті, які керують процесом створення та реєстрації ОСНів.

Дуже сподіваюсь на подальшу плідну роботу з колегами та знайти відповіді на всі свої запитання.

Дякую за увагу! Слава Україні!

Олександр ПІДГОРНИЙ,
голова Громадської організації
«Центр «Доброчин»
(м. Чернігів)

РОЗВИТОК САМООРГАНІЗАЦІЇ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ УКРАЇНИ

Доброго дня, шановні колеги!

Ми з 2004 року працюємо з Республікою Естонією. Дуже цікаво, що представникам Міністерств та інших установ цієї країни приємно співпрацювати з Чернігівщиною. Чому? Бо і Естонія, і Чернігівщина мають однакову кількість жителів, таку ж саму територію. Тому, краще всі експерименти проводити у нас, ніж розпилюватись на всю Україну.

Дуже добре в Естонії працюють селищні та сільські голови, яких там наймають на роботу за конкурсом. Тому що тут прозвучала думка в законі прописати, щоб винаймати на посаду керівників. В Естонії такий механізм працює дуже вдало, на наш погляд. Але це може бути пов'язано із тим, що там і міста, і села досить маленькі. В Естонії це прижилось, там такий механізм досить гарно працює. Чи може такий механізм прижитись в Україні – це не очевидно.

Європейський досвід для імплементації у нас досить важкуватий. Пов'язано це із тим, що ми і досі живемо за принципами Радянського Союзу і не маємо, навіть тих європейських принципів. Менталітет мешканців Естонії відрізняється також від нашого. Люди цієї країни після виходу із складу Радянського Союзу зробили все, щоб зламати себе і змінитись ментально.

Сьогодні, я думаю, українці ще неповною мірою готові до цього. Але щось ми можемо у європейців брати і вносити в своє життя. Що ж у них сьогодні можна брати? Можна брати досвід. На сьогоднішній день в Польщі, наприклад, працюють (і дуже ефективно) старости.

Стосовно самоорганізації. Люди там дійсно самоорганізуються. Там є фонди і трасти, які фінансують самоорганізацію людей на нижньому рівні. У Великобританії, наприклад, люди гуртуються за різними уподобаннями, і вирішують свої проблеми через програму підтримки держави.

Що можна зробити у нас в Україні? В Естонії дуже розвинений аналог нашого ОСББ. Хоча він не зовсім ОСББ, але має певні елементи нашого ОСНУ. Ми робили з ними декілька проектів, і ці структури в них є досить ефективними. Там ситуація така, що коли будується новий будинок, то людина не зможе отримати квартиру поки не об'єднається з усіма і не буде створено це об'єднання. Люди збирають кошти, самоорганізуються, місто надає коштів, і все міняється.

Ми досить багато возили мерів Чернігівщини до Естонії. Вони були вражені тим, як працюють мери естонських міст. Але, якщо порівнювати економічну складову діяльності мера будь-якого маленького міста України і естонського мера, то можна зрозуміти, що вона досить сильно відрізняється. Приміром, мер міста Тарту отримує 5 000 євро, а мер будь-якого міста Чернігівщини приблизно 3 000 гривень. Так от, питання: що може робити міський голова за такі кошти? Після таких поїздок вони, звичайно, захотіли інтеграцію і вилилось це у те, що декілька міст прийняло положення про ОСНі. Чому? Тому, що ми їздили на сесії їх міськрад та пояснювали.

На сьогодні на Чернігівщині в м. Прилуки працює 12 ОСНів. Це було колись військове місто, і коли військові покинули його, владу взяли на себе ОСНі. Зараз вони досить добре працюють і міська влада зацікавлена в них. В Чернігові ж міський голова проти ОСНів, і гроші на це виділяти не хоче. Владі це просто нецікаво.

В Естонії є 15 союзів самоврядування. Очолюють ці союзи не мери, а представники громадськості. Ці союзи пишуть проекти і можуть отримати до 27 мільйонів у рік. За ці кошти вони модернізують школи і все, що пов'язано із місцевою громадою.

От такі зміни повинні з'явитись і в Україні. Тому ті мери, які їздили до Естонії, підписали угоди, і вже одне місто отримає у цьому році 400 000 євро на світло, світлозбираючі елементи та інше.

Дійсно, сьогодні є проблема з комунікацією між людьми та їх самоорганізацією. Нам треба йти в люди і пояснювати необхідність самоорганізації. Адже Майдан став яскравим прикладом самоорганізації.

Тетяна ЖУРБА,
член Сумської обласної
громадської організації ВГО
«Асоціація сприяння
самоорганізації населення»,
депутат Сумської міської ради
(м. Суми)

ДЕПУТАТИ ТА ОРГАНИ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ: КОНКУРЕНТИ ЧИ ПАРТНЕРИ

Наш бывший мер Геннадий Михайлович Минаев очень прогрессивно мыслит. И он был инициатором того, чтобы на уровне города принимались решения, которые бы закрепляли и расширяли права активных жителей. Именно Программа по развитию ОСНов у нас в городе была принята по его инициативе. Сейчас он активно работает в Интернете, поднимает проблемные вопросы, стал аналитиком.

А теперь, в отношении самоорганизации и взаимодействия с депутатским корпусом. Я являюсь уже 3 года депутатом-мажоритарщиком, разрываюсь между депутатскими полномочиями, являюсь руководителем 2 ОСМД, а еще помогаю тем инициативам, которые рождаются у людей.

На уровне города у нас работала Программа «Спільними зусиллями», которую мы приняли по инициативе нашего депутатского корпуса. Работал Благотворительный фонд «За чистый город». У нас при Г.М. Минаеве было софинансирование.

Домовые комитеты могли рассчитывать на финансовую помощь городской власти и благотворительного фонда в соотношении 50%, 25% и 25%, где 50% – были средства городского бюджета, 25% – деньги благотворительного фонда и еще 25% пытались собрать люди. Все оттакавались от суммы, которую собирали люди.

Сейчас при новом городском голове Программа эта не работает. В чем причина этого?

И теперь, наконец, о взаимодействии. У нас в городе на территории промышленного района возникла ситуация с землей. Было там где-то полгектара земли зеленой зоны. И вот умельцы из депутатского корпуса с помощью прокуроров решили ее забрать. Они несколькими сессиями протягивали этот вопрос тихо и мирно. В конечном счете растянули этот участок по 10 соток. Когда мы об этом узнали, моментально возник конфликт.

Пять лет длилась история, напоминающая блокбастер: с перекрытиями дорог, ночными боями с застройщиками, войной с прокурорами, которых за период конфликта было уволено немало. Закончилась история тем, что территория была отвоёвана. Прокуроры,

некоторые депутаты, предприниматели нас просто доставали, но активная громада при поддержке отдельных депутатов и городского головы отстаивали зеленую зону.

Сегодня там стоит прекрасная детская площадка, которая была установлена усилиями депутатов и людьми. Я хочу сказать, что пока люди не вышли – ничего не делалось. И теперь, прежде чем к нам приехать в «Вишневый сад», депутаты звонят и консультируются с жителями этого микрорайона. На сегодняшний день этот конфликт является примером того, как громаде нужно отстаивать свои интересы. Это яркий пример взаимодействия всех заинтересованных сторон.

ПАНЕЛЬНА ДИСКУСІЯ ЩОДО ФОРМ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ НА ТЕРИТОРІЯХ, ЗВІЛЬНЕНИХ ВІД ТЕРОРИСТІВ, І ТЕРИТОРІЯХ, ДЕ ПЕРЕБУВАЮТЬ ТИМЧАСОВІ ПЕРЕСЕЛЕНЦІ

На панельній дискусії, яка була присвячена формам самоорганізації на територіях, що зазнали впливу від окупації та бойових дій, спікерами виступали ті з учасників конференції, які були вимушені протягом останнього року покинути рідні міста в Криму та на Донбасі.

Вони поділилися своїми враженнями від подій останнього часу та думками щодо шляхів вирішення проблем, які повстали перед суспільством через ці події. На їхню думку, на Донбасі достатньо патріотів України, але одні й ті самі речі часто по-різному сприймаються на Сході та на Заході. Хоча менталітет людей і відрізняється, треба через діалог шукати точки дотику, адже добробуту в умовах продовження війни досягти неможливо.

Громадські активісти розповіли, що в деяких окупованих містах діють ОСНи, які займаються головним чином, наданням гуманітарної допомоги жителям, вирішенням житлово-комунальних проблем, організацією виїздів на вільні території. Адже далеко не всі мали змогу виїхати або чекали, що міста будуть визволяти, та стали, по суті, заложниками ситуації.

Учасники дискусії зголосилися, що саме самоорганізація людей та взаємодопомога можуть стати ефективними інструментами як для покращення якості життя в громадах, так і для наведення містків у процесі подолання прірви недовіри. Адже незалежно від політичних уподобань, всі згодні з тим, що об'єднання зусиль в громаді, взаємодопомога для підвищення добробуту людей є необхідною.

Щодо звільнених міст на Донбасі (Слов'янськ, Добропілля, Краматорськ та інші), жителі яких вже бачили, на жаль, що таке анархія та хаос, то і там зараз є великий попит на активізацію інструментів громадської участі. Жителі самостійно активно наводять порядок на територіях та займаються відновленням життя. Створюють загони самооборони, бо для них важливо не допустити знов подібного розвитку ситуації.

Доцільним є також участь представників самоорганізованого населення у процесах відновлення місцевого самоврядування у звільнених населених пунктах. У Слов'янську, наприклад, сама громада висунула кандидатуру секретаря міської ради, якого було нещодавно обрано. Багато важливих рішень там зараз виносяться саме на розгляд громади. Правда, мають місце і деякі крайнощі в перепадах настроїв жителів, зрозумілі для цього кризового періоду.

Тому лідери ресурсних центрів для ООНів Донеччини та Луганщини проводять в цих містах виїзні семінари, консультують органи влади, актив мешканців, навчають спільно виробляти та реалізовувати рішення з питань життєзабезпечення громад.

Під час дискусії лунали застереження до учасників дискусії не допускати в своїх регіонах політизації ООНів, коли партії використовують їхній актив у своїх міжпартійних змаганнях.

Щодо допомоги внутрішньо переміщеним особам, то тут потужна самоорганізація людей вже показала свою ефективність, особливо в умовах розгубленості органів влади, яка подекуди спостерігається.

Але на думку учасників дискусії, необхідна довгострокова стратегія щодо інтеграції тимчасово переміщених осіб у приймаючі громади, а також поширення ініціатив щодо взаємодопомоги переселенців один одному.

Крім того, є завдання подолання пропагування негативного образу переселенця зі Сходу, як такого собі «невдячного сепаратиста». Це вже викликає певну сегрегацію та напруженість в громадах, які посилюються в умовах зростання рівня безробіття та тривалого кризового стану.

Також актуальним є застосування громадського контролю витрат бюджетних коштів на допомогу переселенцям та на відновлення звільнених територій, а також моніторингу розгляду звернень до органів влади, пов'язаних з проблемами тимчасово переміщених осіб, чим як раз зараз займається Асоціація сприяння самоорганізації населення, перевіряючи «гарячі лінії» центральних органів виконавчої влади.

Учасники пригадали досвід Криму, коли в 1991 році до півострову масово повернулися кримські татари. По суті, вони опинилися у схожій складній ситуації, до того ж в країні були кризові часи. Але інтеграція кримських татар все ж відбулася.

Багато в чому цьому допомогло, на думку спікера з Криму, спільне вирішення місцевих проблем, робота всіх на благо громади. У підсумку, крім того, що села завдяки такій співпраці отримували водо- або газопостачання або утеплену школу, ще й відбувалося зближення та згуртування місцевих жителів з новоприбулими.

Організація спільних свят – це також добре, але нові жителі повинні відчувати себе потрібними громаді, її часткою у процесі виконання спільного діла. Закордонний досвід вирішення проблеми біженців свідчить саме про це. Можливо, з їхнього числа в громаді з'являться нові лідери, які здатні згуртувати громаду.

Ці підходи треба роз'яснювати і місцевій владі. Адже міжнародна та державна допомога прийде, а ось, чи корисними стануть ці кошти для вирішення проблем тимчасово переміщених осіб, – це поки що питання.

Учасник дискусії, який представляв місцеве самоврядування, зазначив, що серед тих переселенців, з якими йому трапилося говорити, більшість – висококваліфіковані люди, бізнесмени. І більшість з них кажуть про те, що не повернуться назад. Тому органи влади мають активніше опікуватись питанням надання їм саме постійного житла, залучаючи допомогу як від міжнародних інституцій, так і від місцевих жителів, бізнесу.

У підсумку учасники сесії прийняли окремі пропозиції конференції з питань самоорганізації населення щодо діяльності ОСНів на територіях Сходу України, які були звільнені від терористів, а також на територіях України, де знаходяться тимчасові переселенці (додаток 4).

ПІДСУМКОВІ ДОКУМЕНТИ КОНФЕРЕНЦІЇ

Додаток 1

IX Всеукраїнська науково-практична конференція
з питань самоорганізації населення

“УЧАСТЬ ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ В СОЦІАЛЬНО- ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ГРОМАД”

17-18 жовтня 2014 року, м. Рівне

Одеський
суспільний
інститут
соціальних
технологій

РЕЗОЛЮЦІЯ

Учасники Дев'ятої Всеукраїнської науково-практичної конференції, що відбулась **17-18 жовтня 2014 року** в місті Рівному та була присвячена участі органів самоорганізації населення (далі – ОСНів) в соціально-економічному розвитку громад, констатують кардинальні зміни, які сталися в Україні за період з попередньої Всеукраїнської конференції (листопад 2013 року, м. Горлівка Донецької області). У роботі рівненської конференції взяли участь представники ОСНів, органів виконавчої влади і місцевого самоврядування, громадських організацій з 22 регіонів України.

Відмічено, що протягом кількох років за підтримки Міжнародного фонду «Відродження» та організаційно-методичного супроводу ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення» (далі – Асоціації) в Україні діє мережа регіональних ресурсних центрів, створених у Волинській, Дніпропетровській, Донецькій, Луганській, Львівській, Миколаївській, Херсонській, Рівненській областях та у місті Києві, а також всеукраїнський ресурсний центр в місті Одесі.

Продовжують активно розвиватися на основі співпраці місцевої влади і громадськості ОСНи у Бердянську, Вінниці, Івано-Франківську, Сумах, малих містах Чернігівської області, інших містах та селах України.

Важливим інформаційним ресурсом руху самоорганізації залишається в Україні сайт Всеукраїнської асоціації <http://samoorg.com.ua>, який є найбільш відвідуваним за своєю тематичною спрямованістю. Не випадково за останній рік його читацька аудиторія збільшилася майже на 80%.

В умовах кардинальних змін, що відбуваються в Україні з лютого 2014 року внаслідок Революції Гідності, розвиток самоорганізації населення як форми реалізації громадянами свого конституційного права на участь в управлінні місцевими справами декларується як один із ключових пріоритетів сучасної державної політики.

Так, відповідно до затвердженої Урядом України у квітні 2014 року Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, з метою запровадження ефективних механізмів участі громадянськості у виробленні органами місцевого самоврядування важливих управлінських рішень, зокрема, з питань визначення стратегії розвитку територіальних громад, затвердження їх статутів, проектів містобудівної документації тощо планується удосконалити процедури утворення ОСНів, визначити чіткий порядок надання їм частини повноважень органів місцевого самоврядування та коштів для здійснення зазначених повноважень, поширити практику утворення ОСНів, зокрема, у територіальних громадах, до яких належать жителі більш як одного населеного пункту.

Разом із тим, учасники Конференції констатують, що досі так і не вдалося забезпечити ухвалення підготовлених експертами Асоціації законопроектів «Про загальні збори (конференції) членів територіальної громади за місцем проживання» (№ 3747) та «Про внесення змін до Закону України «Про органи самоорганізації населення» (№ 3704-1).

Крім того, глибоке занепокоєння викликають окремі положення законопроектів, розроблених Урядом в межах конституційної реформи, які передбачають внесення змін до Конституції України в частині регламентації правового статусу ОСНів. Адже, замість належного врегулювання існуючих в законодавстві недоліків, на що неодноразово вказували експерти Асоціації та учасники попередніх конференцій, усі три згадані законопроекти внесення змін до Конституції України (законопроект № 4178а, внесений Президентом України, та законопроекти, напрацьовані Тимчасовою спеціальною комісією Верховної Ради України і групою громадських експертів (І. Коліушко, А. Ткачуком та ін.), спотворюють природу і статус ОСНів.

Зокрема, в усіх вказаних законопроектах передбачається відмовитись від норм чинної Конституції України щодо наділення виключно членів відповідної територіальної громади правом ініціювати створення ОСНів, а також відносно надання ОСНам фінансів та майна, необхідних для виконання делегованих повноважень.

Учасники конференції вітають підтримку з боку профільного Комітету ВРУ з питань державного будівництва та місцевого самоврядування законопроекту «Про загальні збори (конференції) членів територіальної громади за місцем проживання» (№ 3747), підготовленого ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення», а також внесення на розгляд ВРУ проекту відповідної постанови (№ 3747/П) щодо затвердження цього законопроекту у першому читанні.

Однак, через дострокове припинення повноважень ВРУ цілком очевидно, що цей законопроект не буде розглянуто поточним складом Ради, а, отже, потребуватиме повторного внесення та реєстрації у парламенті.

Тому учасники конференції звертаються до народних депутатів, яких буде обрано на позачергових виборах 26 жовтня 2014 року, із пропозицією виступити суб'єктами законодавчої ініціативи щодо цього законопроекту та

сприяти його скорішому та успішному просуванню у ВРУ за експертної підтримки Асоціації.

Але, найбільше занепокоєння викликає ситуація, пов'язана із ухваленням нової редакції Закону України «Про органи самоорганізації населення». На жаль, відповідний законопроект (№ 3704-1), розроблений експертами Асоціації, так і не було розглянуто бодай на рівні Комітету ВРУ з питань державного будівництва та місцевого самоврядування.

В той же час, за ініціативою Мінрегіону України із залученням Громадської організації «Інститут міста» розпочато розробку іншого законопроекту. Напрацьований в результаті законопроект, який було представлено Мінрегіоном на громадське обговорення, значною мірою відтворює вкрай негативні положення законопроекту № 3704, який вносився на розгляд ВРУ за часів попереднього уряду. Саме проти цих положень виступали учасники попередніх конференцій, а у ВРУ реєструвався альтернативний законопроект № 3704-1, підтриманий громадськістю.

Учасники конференції вважають неприпустимим подібне гальмування розвитку самоорганізації населення особливо зараз, коли ОСНі відіграють дедалі більшу роль у процесах вирішення місцевих проблем, покращенні стану територій, контролі якості житлово-комунальних послуг, відновленні життя на звільнених територіях Сходу України та наданні допомоги переселенцям. Крім того, розвиток ОСНів набуває особливого значення в умовах здійснення децентралізації управління, у процесі укрупнення громад та районів тощо.

Учасники Конференції, розглянувши кращі практики участі ОСНів у розвитку громад, механізми співпраці ОСНів з місцевою владою та іншими суб'єктами місцевого розвитку, шляхи залучення ОСНами додаткових ресурсів для покращення якості життя міських та сільських мешканців, удосконалення нормативної бази, що сприятиме розвитку громадської ініціативи,

РЕКОМЕНДУЮТЬ:

1. Організаторам конференції узагальнити, видати масовим тиражем та широко розповсюдити напрацювання учасників конференції у сфері розширення участі громадськості, зокрема ОСНів у вирішенні питань соціального і економічного розвитку територій, участі у підготовці, прийнятті та реалізації управлінських рішень на місцевому рівні.

2. Керівництву Всеукраїнської асоціації сприяння самоорганізації населення:

- організувати кампанію щодо повторного подання до ВРУ та лобювання законопроектів «Про внесення змін до Конституції України», «Про загальні збори (конференції) членів територіальної громади за місцем проживання» (№ 3747) та «Про внесення змін до Закону України «Про органи самоорганізації населення» (№ 3704-1), підготовлених експертами Асоціації та схвалених учасниками попередніх всеукраїнських конференцій;

- вжити заходів з недопущення внесенню Кабінетом Міністрів на розгляд та ухвалення ВРУ законопроєкту, який винесено зараз Мінрегіоном на громадське обговорення; адже цей законопроєкт, розроблений за дорученням Мінрегіону Громадською організацією «Інститут міста» на основі законопроєкту № 3704, зареєстрованого ВРУ за часів попереднього уряду, як такого, що суперечить природі ОСНів та інтересам територіальних громад;

- звернутись у встановленому порядку до Конституційного Суду України з проханням надати офіційне тлумачення окремих положень ч. 6 ст. 140 Конституції України, а також спірних норм Закону України «Про органи самоорганізації населення»;

- запропонувати уніфікацію понятійного апарату, що регламентує у законодавстві питання створення та діяльності ОСНів, через відсутність якої виникає чимало правових колізій та неналежного трактування основних понять;

- направити у встановленому порядку новообраному складу ВРУ пакет законопроєктів, розроблених експертами Асоціації та ухвалених учасниками VI науково-практичної конференції у м. Кіровограді (2011 рік), які передбачають внесення змін та доповнень до 25 законів України щодо регламентації питань розширення участі ОСНів у різних сферах господарювання;

- налагодити тісні контакти із Всеукраїнською асоціацією сільських та селищних рад у спільній розробці та лобіюванні законопроєктів, розвитку форм місцевої демократії, запровадженні інституту старост на рівні сіл та селищ і забезпечення ефективного обміну існуючими практиками та інформацією;

- за участю експертів регіональних ресурсних центрів проаналізувати чинні регіональні та міські програми соціально-економічного розвитку, цільові місцеві програми, а також чинні порядки їхньої підготовки та моніторингу виконання на предмет участі ОСНів у їх підготовці, прийнятті та реалізації; надати конкретні пропозиції щодо розширення цієї участі; провести аналіз фінансування діяльності ОСНів та запропонувати заходи щодо його збільшення відповідно до обсягу повноважень, які виконують ОСНи;

- підготувати модельні Методичні рекомендації для виконавчих органів міських, сільських, селищних рад щодо порядку створення ОСНів та їх легалізації, а також модельні Методичні рекомендації для обласних рад щодо створення ОСНів на території тих сільських рад, до складу яких входять два і більше населених пункти; запропонувати цим виконавчим органам і обласним радам ухвалити вказані Методичні рекомендації та сприяти утворенню ОСНів;

- експертам Асоціації разом з її регіональними осередками та партнерськими організаціями узяти активну участь у розробці та удосконаленні місцевих нормативних актів, пов'язаних із діяльністю ОСНів.

3. Міським, сільським, селищним радам прийняти місцеві програми підтримки та розвитку ОСНів на наступні роки; визначити відповідальних посадових осіб за роботу по наданню інформаційної та методичної підтримки

ініціативним групам при створенні нових ОСНів, їх легалізації та організації роботи у співпраці із органами місцевого самоврядування.

4. Ресурсним центрам з розвитку ОСНів, що діють на базі партнерських організацій Асоціації, включити до переліку своїх послуг функцію з надання консультативної та методичної допомоги ОСНам щодо розробки проектів та написання заявок на отримання грантової підтримки з боку донорів.

5. ОСНам на етапі підготовки до місцевих виборів, які заплановано провести у 2015 році, сформувані обґрунтовані пакети пропозицій щодо пріоритетних проблем територіальних громад, які потребують вирішення, і оформити їх як групові накази майбутнім кандидатам в депутати та сільським, селищним, міським головам; організувати публічне обговорення цих наказів та використати різні форми суспільних угод з кандидатами щодо їх виконання.

6. Підтримати комплекс пропозицій конференції (додаються) щодо діяльності ОСНів на територіях Сходу України, які були звільнені від терористів під час АТО, а також на територіях України, де перебувають зараз тимчасові переселенці з окупованих та захоплених територій.

7. Наступну десяту Всеукраїнську конференцію з питань самоорганізації населення присвятити механізмам участі ОСНів у сталому розвитку територіальних громад через належну регламентацію на місцевому рівні статусу та діяльності ОСНів, зокрема розмежування повноважень між ОСНами різних територіальних рівнів.

***Прийнято учасниками конференції
18 жовтня 2014 р., м. Рівне***

АНАЛІЗ НОРМАТИВНИХ УМОВ ТА СУДОВОЇ ПРАКТИКИ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ¹

Частина 6 статті 140 Конституції України передбачає, що сільські, селищні, міські ради можуть дозволяти за ініціативою жителів створювати будинкові, вуличні, квартальні та інші органи самоорганізації населення (далі – ОСНи) і наділяти їх частиною власної компетенції, фінансів, майна.

Отже, ключовою ідеєю у цьому конституційному положенні є наявність безпосередньої ініціативи жителів про створення ОСНу, яка легітимізується шляхом надання згоди відповідною радою, а також наділенням цих органів частиною власної компетенції, фінансів, майна.

Неоднозначність положення ч. 6 ст. 140 Конституції полягає у тому, чи є наділення ОСНу «компетенцією, фінансами, майном» правом чи обов'язком органу місцевого самоврядування.

З одного боку, можна зробити висновок, що із даної норми безпосередньо випливає право місцевої ради «дозволяти» або «не дозволяти» створювати та право «наділяти» або «не наділяти» ОСНи відповідними повноваженнями чи ресурсами.

З іншого боку, положення Конституції вживають словосполучення «дозволяти» із зазначенням сполучника «і» «наділяти». Тобто, в принципі факт дозволу тягне за собою обов'язкове наділення повноваженнями та ресурсами.

Інший висновок можна зробити із аналізу статті 9 Закону «Про органи самоорганізації», у якій серед обов'язкових елементів рішення про надання дозволу на створення ОСНу не зазначається обов'язковість врегулювання питання використання коштів та іншого майна. Законодавець говорить про можливість врегулювання цього питання у Положенні про орган самоорганізації населення.

Відсутність чіткості у конструкції «право – створення + право – наділення» чи «право – створення + обов'язок – наділення» впливає загалом на правозастосовну практику та на питання правової природи фінансової діяльності ОСНів.

Отже, ця конституційна норма має різне розуміння і неоднакове застосування. Дане питання може бути вирішено або уточненням у відповідних законодавчих положеннях, або шляхом офіційного тлумачення ч. 6 ст. 140 Конституції.

Стаття 15 Закону «Про органи самоорганізації населення» визначає, що сільська, селищна, міська, районна у місті (у разі її створення) рада може додатково наділяти частиною своїх повноважень орган самоорганізації

¹ Підготовлено експертами Громадської організації "Інформаційно-правовий центр «Наше право»".

населення з одночасною передачею йому додаткових коштів, а також матеріально-технічних та інших ресурсів, необхідних для здійснення цих повноважень.

Законодавець чітко говорить про момент «одночасності» передачі коштів і ресурсів для виконання повноважень. Що ми маємо на практиці? Маємо проблему у самому механізмі делегування, який у кожній громаді вирішується по-різному. Так само, як і сама передача фінансових та інших ресурсів. Органи місцевого самоврядування помилково вважають, що одночасна їх передача є зайвою і не завжди потрібною.

З іншого боку, цілком виправдано, що ОСН може звернутись до відповідної ради про виключення такого повноваження з числа делегованих, якщо це повноваження не забезпечене фінансами і майном.

Виходячи із положень статей 14-16 Закону «Про органи самоорганізації населення», розрізняють такі умови фінансування діяльності ОСНів:

1) надання сільською, селищною, міською, районною у місті (у разі її створення) радою коштів місцевого бюджету для здійснення цих повноважень (на підставі місцевих цільових програм);

2) добровільні внески фізичних і юридичних осіб;

3) інші надходження, не заборонені законодавством.

Отож, можна говорити як про окрему категорію надання сільською, селищною, міською радами одночасно із повноваженнями коштів місцевого бюджету, а також матеріально-технічних та інших ресурсів, необхідних для здійснення цих повноважень.

ОСН самостійно використовує фінансові ресурси, отримані з місцевого бюджету, на цілі та в межах, визначених відповідною радою.

Разом із цим, спостерігаємо певну нечіткість у термінології: «наділення фінансами», «надання коштів», «фінансові ресурси», «фінансова діяльність», «кошти», «майно», «матеріально-технічні ресурси», «інші ресурси», «інші надходження».

Для того, щоб визначити оптимальні умови для регулювання фінансової діяльності ОСН, варто вкотре вдатись до правової природи і до питання організаційно-правової форми ОСНів. Очевидно, що за ніяких умов не варто вважати ці органи різновидом громадських об'єднань чи структурними підрозділами сільської, селищної, міської ради.

Змішана публічно-правова і громадська природа та особливості ОСНів – своєрідна гібридність, говорить про їх унікальність у системі публічних та непідприємницьких утворень. З одного боку, їм частково притаманні риси як юридичних осіб публічного, так і юридичних осіб приватного права у розумінні статті 81 ЦК України. Але особливість створення ОСНУ та його публічна природа полягає у прийнятті розпорядчого акту органу місцевого самоврядування, а також непідприємницький характер діяльності – відсутність мети одержання прибутку для подальшого розподілу між

учасниками. Окрім цього, саме ОСН є найбільш ефективною формою участі членів територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення.

Так, фінансова та організаційна самостійність є одним із основних принципів організації та діяльності ОСНів (п. 8 ч. 1 ст. 5 Закону). Однак, у науково-практичному коментарі до цього Закону зазначено, що цей принцип на практиці поки що має здебільшого декларативний характер¹.

Зрештою, стаття 5 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні», визначивши, що ОСНи є складовою системи місцевого самоврядування, насправді ставить ще більше запитань стосовно статусу цих органів. В тому числі і стосовно фінансових аспектів.

Отож, ОСН – це інститут безпосередньої демократії, елемент громадянського суспільства, колективна форма реалізації права громадян на участь у місцевому самоврядуванні. ОСНи відрізняються від органів державної влади та органів місцевого самоврядування повноваженнями, відповідальністю, формами та територією діяльності.

Які існують механізми забезпечення фінансової діяльності ОСНів? Як уже зазначалось – це кошти місцевих бюджетів, внески та інші надходження.

Один із варіантів залучення ресурсів для ОСНів – надання соціальних послуг (соціальне замовлення) відповідно до Закону України «Про соціальні послуги». Правда, практика застосування цього закону ОСНами не є поширеною.

Або ж утворення соціальних підприємств на базі ОСНів. Наприклад, сільськогосподарський обслуговуючий кооператив «Воля Хололівська», споживчий кооператив здорового харчування «Віра», кооператив із заготівлі твердого палива у смт. Микулинці і т.д.

У положеннях Господарського, Бюджетного, Цивільного, Земельного та Податкового кодексів відсутні як такі згадки про ОСНи. Але це зовсім не означає, що ці кодекси не поширюють свою дію на правовідносини, які виникають за участі самих ОСНів. Ми можемо говорити про застосування аналогії закону чи аналогії права до тих чи інших правовідносин.

Бюджетним кодексом України регулюються відносини, що виникають у процесі складання, розгляду, затвердження, виконання бюджетів, звітування про їх виконання та контролю за дотриманням бюджетного законодавства, і питання відповідальності за порушення бюджетного законодавства.

Сьогодні одним із основних джерел фінансування ОСНів є кошти бюджетів сільських, селищних, міських рад – бюджетні кошти.

Бюджет – це план формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються відповідно органами державної влади, органами місцевого самоврядування протягом бюджетного періоду.

¹ Закон України «Про органи самоорганізації населення»: науково-практичний коментар / за заг. ред. О.С. Орловського, А.С. Крупника, Н.В. Мішиної, К.В. Терзіанової. – Одеса: ПП «Євродрук», 2012. – С. 49.

Бюджети місцевого самоврядування – це бюджети територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ, міст (у тому числі районів у містах).

Одержувач бюджетних коштів - суб'єкт господарювання, громадська чи інша організація, яка не має статусу бюджетної установи, уповноважена розпорядником бюджетних коштів на здійснення заходів, передбачених бюджетною програмою, та отримує на їх виконання кошти бюджету.

Бюджетна програма – сукупність заходів, спрямованих на досягнення єдиної мети, завдань та очікуваного результату, визначення та реалізацію яких здійснює розпорядник бюджетних коштів відповідно до покладених на нього функцій.

У Бюджетному кодексі України прямо не передбачено, що ОСНи є одержувачами бюджетних коштів. Однак, їх можна віднести до категорії «інша організація».

Так, пункт 20-1 частини 1 статті 87 Бюджетного кодексу України передбачає фінансову підтримку громадських об'єднань на конкурсних засадах для виконання завдань державної політики;

Варто до цього пункту включити також ОСНи, оскільки, як показує практика, органи публічної адміністрації надають можливість ОСНам брати участь в оголошених ними конкурсах.

Наприклад, п. 20-1 частини 1 статті 91 Бюджетного кодексу України передбачає фінансову підтримку громадських об'єднань на конкурсних засадах для виконання завдань регіональної політики.

На практиці ОСНи залучають кошти, як із бюджетів місцевого самоврядування (наприклад, фінансування за Програмою сприяння розвитку та діяльності ОСНів, місцеві конкурси, що оголошують міські ради у яких можуть брати участь ОСНи), так і з Державного бюджету (наприклад, участь у конкурсах, які організовує обласна державна адміністрація, і на які передбачене фінансування із Державного бюджету України).

Однак, ця практика притаманна не усім регіонам України і вона не є системною. Міські та обласні ради, державні адміністрації по різному розуміють суть, призначення та завдання ОСНів. З цього виникає багато питань та неточностей, що стосується їх фінансування.

Пропонується на рівні Бюджетного кодексу визначити місце ОСНів у бюджетних відносинах стосовно коштів місцевого і державного бюджетів.

Господарський кодекс України визначає основні засади господарювання в Україні і регулює господарські відносини, що виникають у процесі організації та здійснення господарської діяльності між суб'єктами господарювання, а також між цими суб'єктами та іншими учасниками відносин у сфері господарювання

ОСНи можуть виступати і часто виступають учасниками відносин у сфері господарювання.

Однак, через те, що законодавець не передбачив у Господарському кодексі України такий інститут як «органи самоорганізації населення», виникає безліч колізій, неточностей, а на практиці й проблем.

Хто виступає учасниками відносин у сфері господарювання? Учасниками відносин у сфері господарювання є суб'єкти господарювання, споживачі, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією, а також громадяни, громадські та інші організації, які виступають засновниками суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності (стаття 2 Господарського кодексу України).

Для чого визначати, до якого типу учасників відносин у сфері господарювання належать ОСН? Залежно від типу можна встановити, яку діяльність відповідно до Господарського кодексу України може здійснювати ОСН. Вочевидь, ОСН слід відносити до неприбуткових організацій, однак неприбуткові організації можуть отримувати прибуток для реалізації своїх цілей, завдань. А можливість участі у сфері господарювання для ОСНів може впливати на їх матеріальну та фінансову основу.

До яких суб'єктів (учасників відносин у сфері господарювання) відносять ОСН? Суб'єктами господарювання визнаються учасники господарських відносин, які здійснюють господарську діяльність, реалізуючи господарську компетенцію (сукупність господарських прав та обов'язків), мають відокремлене майно і несуть відповідальність за своїми зобов'язаннями в межах цього майна, крім випадків, передбачених законодавством (стаття 55 Господарського кодексу України).

Виходячи із цього положення, ОСН важко віднести до суб'єктів господарювання.

Визначення поняття «суб'єкт господарювання» містить також Закон України «Про захист економічної конкуренції»: *суб'єкт господарювання* – юридична особа незалежно від організаційно-правової форми та форми власності чи фізична особа, що здійснює діяльність з виробництва, реалізації, придбання товарів, іншу господарську діяльність, у тому числі яка здійснює контроль над іншою юридичною чи фізичною особою; група суб'єктів господарювання, якщо один або декілька з них здійснюють контроль над іншими.

Суб'єктами господарювання визнаються також органи державної влади, органи місцевого самоврядування, а також органи адміністративно-господарського управління та контролю в частині їх діяльності з виробництва, реалізації, придбання товарів чи іншої господарської діяльності.

ОСН мають право здійснювати контроль за якістю наданих житлово-комунальних послуг, та за якістю проведених у зазначених жилих будинках ремонтних робіт. Однак ця процедура на законодавчому рівні не визначена.

Для того, щоб ОСН виступав повноцінним суб'єктом господарювання, необхідно у Законі України «Про органи самоорганізації населення» закріпити положення, за яким наділяти його правом займатися господарською

діяльністю без мети одержання прибутку (некомерційна господарська діяльність).

Наступний учасник господарських відносин – це категорія «споживачі». Господарський кодекс України не містить чіткого визначення цього поняття. Основна ознака споживачів – це придбання та використання товарів, послуг, робіт. В принципі, ОСНи деяким чином підпадають під категорію споживачів разом із жителями, які проживають на території, на яку вони поширюють свою дію.

Наприклад, жителі зібрали кошти на встановлення дитячого майданчику на прибудинковій території, передали їх ОСНу, а він вже визначає, з яким підприємством укласти договір на його встановлення, здійснює відповідні розрахунки, тим самим застосовуючи своє власне повноваження щодо організації проведення робіт з благоустрою.

Вочевидь, ОСНи не підпадають під наступні категорії: *«органи державної влади та органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією», «громадяни та громадські організації, які виступають засновниками суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності».*

Остання категорія учасників відносин у сфері господарювання це *«інші організації, які виступають засновниками суб'єктів господарювання чи здійснюють щодо них організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності».* До цієї категорії можемо віднести ОСНи у випадках: ОСН засновник суб'єкта господарювання (наприклад, комунального підприємства); ОСН здійснює щодо суб'єкта господарювання організаційно-господарські повноваження на основі відносин власності (наприклад, місцева рада передала ОСНу комунальне підприємство для здійснення ним організаційно-господарських повноважень).

Наступну категорію, яку спробуємо визначити в розрізі ОСНів, – це *«господарська діяльність та господарські відносини».*

Якщо ОСНи наділити правом здійснювати господарську діяльність, то для її врегулювання у господарському законодавстві потрібно було б використовувати частину 2 статті 3 Господарського кодексу України «Господарська діяльність, що здійснюється для досягнення економічних і соціальних результатів та з метою одержання прибутку, є підприємництвом, а суб'єкти підприємництва – підприємцями. Господарська діяльність може здійснюватися і без мети одержання прибутку (*некомерційна господарська діяльність*)». Однак, у відповідності до чинного законодавства України про некомерційну господарську діяльність ОСНів говорити ще важко. Окрім цього, некомерційну господарську діяльність можуть здійснювати підприємства, а прирівнювати ОСНи з їх особливим статусом до підприємств неправильно.

Разом із тим, відповідно до частина 3 статті 52 Господарського кодексу України: «не можуть здійснювати некомерційну господарську діяльність органи державної влади, органи місцевого самоврядування, їх посадові особи», і хоча ОСНи не є органами місцевого самоврядування, їх «квазі-

статус» навряд чи надасть можливість їм займатися некомерційною господарською діяльністю.

До ОСНів ми можемо застосовувати частину 3 статті 3 Господарського Кодексу України «Діяльність негосподарюючих суб'єктів, спрямована на створення і підтримання необхідних матеріально-технічних умов їх функціонування, що здійснюється за участі або без участі суб'єктів господарювання, є господарчим забезпеченням діяльності негосподарюючих суб'єктів».

Тож, ОСНи здійснюють так звану «діяльність не господарюючих суб'єктів».

Ця діяльність не спрямована на забезпечення кругообігу товарів на ринку, не задовольняє інтереси споживачів, не створює фіскальні обов'язки щодо сплати податків за таку діяльність, тобто здійснюється скоріше для споживання. Така діяльність не створює процесу суспільного виробництва, вона спрямована на забезпечення внутрішніх потреб суб'єкта права¹.

ОСНи та підприємства. Підприємство – це самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науково-дослідної, торговельної, іншої господарської діяльності.

Підприємства можуть створюватись як для здійснення підприємництва, так і для некомерційної господарської діяльності (чч. 1, 2 ст. 62 Господарського кодексу України).

Отже, ОСН може самостійно створити підприємство (або його може передати на баланс місцева рада) і здійснювати щодо нього організаційно-господарські повноваження.

Які це можуть бути підприємства? Залежно від форм власності, передбачених законом (відповідно до ч. 1 ст. 63 Господарського кодексу України) утворюються підприємства таких видів, щодо яких ОСНи можуть бути засновниками, а також такі, що передаються на баланс ОСНам і щодо яких вони здійснюють організаційно-господарські повноваження. Це:

комунальне підприємство, що діє на основі комунальної власності територіальної громади (наприклад, комунальне унітарне підприємство, комунальне акціонерне товариство, комунальне товариство з обмеженою відповідальністю. До слова, органам місцевого самоврядування забороняється бути учасниками товариств із додатковою відповідальністю, повних товариств, а також командитних товариств (товариств на довірі), зазначена заборона фактично поширюється і на ОСНи;

підприємство, засноване на змішаній формі власності (на базі об'єднання майна різних форм власності);

¹ Гончаренко В.Г.: Булгакова І.В.: Буткевич О.В.: Безух О.В.: За заг. ред. Притики Д.М.: Булгакової І.В.: Науково-практичний коментар Господарського кодексу України, 2010. [Електронний ресурс]. – режим доступу: <http://legalexpert.in.ua/komkodeks/hku/85-hku/2552-avtorskey.html>

спільне комунальне підприємство, що діє на договірних засадах спільного фінансування (утримання) відповідними територіальними громадами – суб'єктами співробітництва. Залежно від способу утворення (заснування) та формування статутного капіталу це можуть бути підприємства унітарні та корпоративні.

Унітарне підприємство створюється одним засновником, який виділяє необхідне для того майно, формує відповідно до закону статутний капітал, не поділений на частки (паї), затверджує статут, розподіляє доходи, безпосередньо або через керівника, який ним призначається, керує підприємством і формує його трудовий колектив на засадах трудового найму, вирішує питання реорганізації та ліквідації підприємства. Унітарними є підприємства державні, комунальні, підприємства, засновані на власності об'єднання громадян, релігійної організації або на приватній власності засновника (стаття 63 Господарського кодексу України).

Стаття 78 Господарського кодексу України містить норми, що врегульовують діяльність комунальних унітарних підприємств. Так, комунальне унітарне підприємство утворюється компетентним органом місцевого самоврядування в розпорядчому порядку на базі відокремленої частини комунальної власності і входить до сфери його управління.

Корпоративне підприємство утворюється, як правило, двома або більше засновниками за їх спільним рішенням (договором), діє на основі об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників), їх спільного управління справами, на основі корпоративних прав, у тому числі через органи, що ними створюються, участі засновників (учасників) у розподілі доходів та ризиків підприємства. Корпоративними є кооперативні підприємства, підприємства, що створюються у формі господарського товариства, а також інші підприємства, в тому числі засновані на приватній власності двох або більше осіб (стаття 63 Господарського кодексу України).

Отже, ОСНи мають право бути учасниками, також і господарських товариств, а саме: акціонерного товариства; товариства з обмеженою відповідальністю.

Однак, вони не можуть бути учасниками: товариства з додатковою відповідальністю, оскільки товариством з додатковою відповідальністю є господарське товариство, статутний капітал якого поділений на частки визначених установчими документами розмірів і яке несе відповідальність за своїми зобов'язаннями власним майном, а в разі його недостатності учасники цього товариства несуть додаткову солідарну відповідальність у визначеному установчими документами однаково кратному розмірі до вкладу кожного з учасників; повного та командитного товариства, оскільки ними можуть бути лише особи, зареєстровані як суб'єкти підприємництва.

ОСНи можуть бути суб'єктами майново-господарських зобов'язань, якими визнаються цивільно-правові зобов'язання, що виникають між учасниками господарських відносин при здійсненні господарської

діяльності, в силу яких зобов'язана сторона повинна вчинити певну господарську дію на користь другої сторони або утриматися від певної дії, а управнена сторона має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку (стаття 175 Господарського кодексу України).

Суб'єктами майново-господарських зобов'язань можуть бути негосподарюючі суб'єкти – юридичні особи, а також органи державної влади, органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією. Якщо майново-господарське зобов'язання виникає між суб'єктами господарювання або між суб'єктами господарювання і негосподарюючими суб'єктами – юридичними особами, зобов'язаною та управненою сторонами зобов'язання є відповідно боржник і кредитор.

Зобов'язання майнового характеру, що виникають між суб'єктами господарювання та негосподарюючими суб'єктами – громадянами, не є господарськими і регулюються іншими актами законодавства.

Отже, ОСН може змінювати своє матеріальне та фінансове становище у разі створення комунальних підприємств, участі у господарських товариствах, бути учасником майново-господарських зобов'язань. Водночас, Господарський кодекс України містить неточності та прогалини, які стосуються можливості ефективної участі ОСНів у сфері господарювання.

Пропонується у Господарському кодексі внести зміни стосовно визначення місця і статус ОСНів у господарських правовідносинах.

Земельний кодекс України визначає суб'єктами земельних відносин громадян, юридичних осіб, органи місцевого самоврядування та органи державної влади (стаття 2). До принципів земельного законодавства відносять забезпечення рівності права власності на землю громадян, юридичних осіб, територіальних громад та держави (стаття 5).

Суб'єктами права власності на землю можуть бути громадяни та юридичні особи – на землі приватної власності; територіальні громади, які реалізують це право безпосередньо або через органи місцевого самоврядування, – на землі комунальної власності; держава, яка реалізує це право через відповідні органи державної влади, – на землі державної власності (стаття 80).

Отож, ОСН як юридична особа може реалізовувати на рівних умовах із іншими суб'єктами земельних відносин. Оскільки, кодекс у жодній статті не виділяє ОСН, але і не обмежує їх у можливостях брати участь у земельних правовідносинах у статусі юридичної особи. Хоча у ст. 82 йдеться про набуття юридичними особами у власність земельних ділянок «для здійснення підприємницької діяльності», але це не виключає варіанту участі на рівні із ними у земельних правовідносинах.

Окрім цього, можна говорити про ситуації, коли в межах території, на яку поширює свою діяльність ОСН він може займатись за відповідних підстав благоустроєм земель загального користування – майдани, вулиці, проїзди, шляхи, парки, сквери, бульвари. Розуміється, що до повноважень

комітетів не можуть входити питання відчуження землі, яка входить до території, на яку поширюється відповідна компетенція цього органу.

Але, коли мова йде в контексті пункту «д» статті 83 кодексу про статус земельних ділянок, які використовуються «для забезпечення діяльності органів місцевого самоврядування» напрошується проведення аналогії із ділянками необхідними «для забезпечення діяльності органів самоорганізації населення».

Разом із цим, коли виходити із положень статті 92 кодексу право постійного користування земельною ділянкою набувають:

а) підприємства, установи та організації, що належать до державної та комунальної власності;

б) громадські організації інвалідів України, їх підприємства (об'єднання), установи та організації;

в) релігійні організації України, статuti (положення) яких зареєстровано у встановленому законом порядку, виключно для будівництва і обслуговування культових та інших будівель, необхідних для забезпечення їх діяльності;

г) публічне акціонерне товариство залізничного транспорту загального користування;

г) вищі навчальні заклади незалежно від форми власності.

Дещо застарілим і непрактичним є положення стосовно громадських організацій інвалідів. Зрештою, часто через залучення громадських об'єднань реалізується схема фактичного відчуження землі.

Очевидно, що даний перелік може бути доповнений є іншими непідприємницькими та неприбутковими суб'єктами, в першу чергу ОСНі.

Податковий кодекс України регулює відносини, що виникають у сфері справляння податків і зборів, зокрема, визначає вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов'язки, компетенцію контролюючих органів, повноваження і обов'язки їх посадових осіб під час здійснення податкового контролю, а також відповідальність за порушення податкового законодавства.

Неприбуткові підприємства, установи та організації – підприємства, установи та організації, основною метою діяльності яких є не одержання прибутку, а провадження благодійної діяльності та меценатства і іншої діяльності, передбаченої законодавством;

За своєю природою ОСНі є неприбутковими організаціями, хоча такого положення не містить Закон України «Про органи самоорганізації населення». Неприбутковість цих органів впливає із цілей, завдань, сфери діяльності, повноважень ОСНів.

Часто ОСН присвоюється статус неприбутковості за ознакою неприбутковості (0004) – установи, організації, створені органами місцевого

самоврядування, що утримуються за рахунок коштів відповідних бюджетів, що виключає у собі мету отримання прибутку у своїй діяльності. На жаль, положення Податкового кодексу України, зокрема статті 157, безпосередньо не містять у переліку ОСНів, але вони вважаються неприбутковими організаціями, доходи яких звільняються від сплати податку на прибуток.

Із ситуації на практиці знаходять такі виходи: ОСН вносять до Реєстру неприбуткових організацій як суб'єкти, що створені органами місцевого самоврядування та які утримуються за рахунок коштів відповідних бюджетів (п. «а» ст.157.1 Податкового кодексу); інколи як громадські організації (п. «б» ст.157.1), рідше – як інші, ніж визначені в підпункті "б", юридичні особи, діяльність яких не передбачає отримання прибутку згідно з нормами відповідних законів (п. «г» ст.157.1). В принципі, за своїми ознаками вони не можуть належати до громадських організацій, проте якщо ОСН включаються за кодом неприбутковості, що застосовуються для громадських організацій («0006»).

Включення за іншими ознаками несе ряд обмежень (за п. «а» ст.157.1 потрібний рахунок у казначействі, обов'язкове фінансування за рахунок бюджетних коштів; п. «г» ст.157.1. містить обмежений перелік доходів та вимоги їхнього використання, а також в Законі «Про органи самоорганізації населення» немає норми, яка б гарантувала застосування цього пункту).

Відповідно від оподаткування звільняються доходи неприбуткових організацій, отримані у вигляді: коштів або майна, які надходять безоплатно або у вигляді безповоротної фінансової допомоги чи добровільних пожертвувань; пасивних доходів; коштів або майна, які надходять як компенсація вартості отриманих державних послуг, у тому числі від надання платних послуг, пов'язаних з їх основною статутною діяльністю; дотацій або субсидій, отриманих з державного або місцевого бюджетів, державних цільових фондів або в межах технічної чи благодійної допомоги.

За своєю природою ОСН є неприбутковими, тому повинні претендувати на окреме визначення у переліку ст.157.1 Податкового кодексу України.

Судова практика з питань фінансової діяльності ОСНів здебільшого стосується цивільно-правових угод, питань реалізації повноважень ОСНами та майнових спорів.

Так, у справі № 2-5584/11 голова Комітету самоорганізації населення мікрорайону № 7 Соснівського району м. Черкаси просить суд встановити факт перебування у трудових відносинах на посаді голови Комітету самоорганізації населення мікрорайону, зобов'язати міську раду внести відповідний запис до трудової книжки та стягнути з Департаменту забезпечення діяльності Черкаського міськвиконкому заборгованість по заробітній платі 25 850 грн, та моральну шкоду у розмірі 21 000 грн.

Оскільки, із головою ОСН помісячно укладались цивільно-правові угоди, підписувались акти виконаних робіт до них та виплачувалось щомісяця 1 050 грн, він вважає, що припинення таких виплат порушують його трудові права.

Позивач, будучи обраним головою комітету самоорганізації населення мікрорайону, обіймав виборну посаду ОСН, тому не перебував у трудових відносинах з Черкаською міською радою, Департаментом забезпечення діяльності виконавчого комітету Черкаської міської ради і ця посада не була штатною посадою Черкаського міськвиконкому. Окрім цього, кошти на рахунки ОСН не перераховувались, а оплата здійснювалась по строковим помісячним цивільно-правовим угодам.

Суд першої інстанції обґрунтовано відмовив у задоволенні позову до міської ради та її виконавчого комітету про стягнення заробітної плати та моральної шкоди голові ОСН. Цю ж позицію підтвердив суд апеляційної інстанції.

У судовій справі №2-22/4063-2009 фізична особа - підприємець просить суд визнати недійсним договір передачі органом самоорганізації «Васильки» прав замовника з будівництва газопроводу с. Нововасильєвка КП «Відділ капітального будівництва».

При прийнятті рішення суд виходить із того, що відповідно до статті 14, 15 Закону визначені власні та делеговані повноваження ОСНів, з яких вбачається, ОСН «Васильки» не може мати повноважень щодо здійснення господарської діяльності, оскільки ця функція притаманна юридичним особам інших організаційно-правових форм.

Господарський суд дійшов висновку, що укладаючи договір №85 від 25.07.2007 та додаткову угоду від 01.11.2007 ОСН «Васильки» не мало повноважень замовника об'єкту будівництва, оскільки безпосередньо замовником будівництва не виступав.

Суд визнав недійсним договір з будівництва газопроводу укладений між Органом самоорганізації «Васильки» та КП «Відділ капітального будівництва» про передачу прав замовника з будівництва газопроводу.

У справі № 2а-6338/10/2370 прокурор м. Черкаси звернувся до суду з адміністративним позовом до Черкаської міської ради про визнання незаконним і скасування рішення від 16.09.2010 № 5-1081 «Про цілі та межі фінансування самоорганізації населення м. Черкаси». Прокурор вважав, що передання коштів на оплату праці голів та секретарів комітетів у межах до 3 500 грн на місяць та 2 500 грн на місяць.

Суд вважав, що фінансовою основою діяльності ОСН є: кошти відповідного місцевого бюджету, які надаються йому сільською, селищною, міською, районною у місті (у разі її створення) радою для здійснення наданих ОСН повноважень; добровільні внески фізичних і юридичних осіб; інші надходження, не заборонені законодавством. ОСН самостійно використовує фінансові ресурси, отримані з місцевого бюджету, на цілі та в межах, визначених відповідною радою. У зв'язку з цим, суд відмовив у задоволенні адміністративного позову прокуратури через його необґрунтованість.

При розгляді справи № 2а/0470/6147/11 щодо скасування податкового повідомлення-рішення про застосування до Будинкового комітету

«Лідер» штрафних санкцій за неоприбуткування готівки, адміністративний суд дійшов висновку про те, що положеннями Закону України «Про органи самоорганізації населення» не передбачено здійснення підприємницької та господарської діяльності ОСНами в розумінні статей 3, 8 Господарського Кодексу України, а тому вони не є суб'єктами, до яких можуть застосовуватись штрафні санкції.

Суд задовольнив позовні вимоги Будинкового комітету «Лідер» до податкової інспекції та скасував податкове повідомлення-рішення про застосування штрафних санкцій за неоприбуткування готівки.

Вінницька міська рада взагалі придумала цікаву схему – оплата праці голові комітетів через їх переведення до штату виконавчого комітету (справа № 2-155/09), але суд скасував відповідні рішення.

Так, рішенням Вінницької міської ради від 25.05.2006 № 12 були визначені обсяг та межі повноважень, які здійснюють районні в м. Вінниці ради. Оскільки цим рішенням питання щодо відання ОСНами не було включено до повноважень районних рад, то виконкомом Вінницької міської ради від 12.10.2006 № 2648 було вирішено прийняти на роботу по переведенню голів ОСНів, що працюють на постійній основі. На виконання цього рішення голови комітетів мали звертатися до Вінницького міського голови з заявою про укладення трудової угоди на період виконання ним повноважень голови комітету мікрорайону. Розпорядженням міського голови в порядку переведення приймалися на роботу голови комітетів мікрорайонів з посадовим окладом 375 грн на місяць. Окрім цього, було збільшено чисельність апарату ради та її виконавчих органів, які утримуються за рахунок міського бюджету в кількості 678 особи, в тому числі квартальних комітетів 42 особи.

Суд відмовив у задоволенні позову про стягнення заборгованості по заробітній платі, її індексації, компенсації та моральної шкоди Голови квартального комітету мікрорайону Пирогово у зв'язку із закінченням терміну його повноважень і не переобрання його на посаду голови комітету.

З іншого боку, трапляються випадки складення контрольно-ревізійними органами порушень щодо виплати заробітних плат головам і секретарям ОСНів (справа № 2а-4735/10/2370).

Так, судом встановлено, що Програма організації та діяльності органів самоорганізації населення м. Черкаси на 2007-2009 роки, Програма діяльності органів самоорганізації населення м. Черкаси на 2009 рік, Програма організації та діяльності органів самоорганізації населення м. Черкаси на 2008-2011 роки, Програма діяльності органів самоорганізації населення м. Черкаси на 2010 рік не передбачають фінансування виплати заробітної плати ОСНам.

У той же час, відповідно до паспортів Програм організації та діяльності органів самоорганізації населення м. Черкаси на її виконання визначено обсяг фінансових ресурсів, які використані виключно на виплату заробітної плати.

Черкаський окружний адміністративний суд дійшов до висновку, що підстав для визнання незаконною і скасування вимоги контрольно-ревізійного відділу у м. Черкаси та Черкаському районі про зменшення бюджетних асигнувань та скасування довідки про бюджетне правопорушення немає, тому позов не підлягає задоволенню.

ОСНІ також ініціюють судові процеси щодо дострокового звільнених керівників цих органів стосовно передачі новому складу комітету правовстановлюючих та бухгалтерських документів, а також матеріальних цінностей. Таку справу розглядав Київський районний суд міста Одеси (№ 1512/10290/2012). У зв'язку із припиненням повноважень комітету мікрорайону «Золотий берег» суд задовольнив позов частково і витребував з незаконного володіння матеріально-технічні ресурси, які забезпечували реалізацію власних повноважень комітету мікрорайону (зокрема, комп'ютерну техніку, яку комітету передало Управління з питань взаємодії з органами самоорганізації населення Одеської міської ради).

Рішенням апеляційного суду Одеської області від 29 листопада 2013 року рішення місцевого суду скасовано та ухвалено нове рішення, яким у задоволенні позову органу СОН відмовлено. Цю ж позицію підтвердив суд касаційної інстанції.

У Господарський суд Херсонської області розглядалась справа № 5024/854/2011 за позовом Органу самоорганізації населення – будинкового комітету «Петренко,79» про передання з балансу на баланс будинкового комітету багатопверховий будинок (гуртожиток), оскільки балансоутримувачем не виконуються норми щодо належного утримання багатопверхового будинку, гуртожиток не обслуговується комунальними підприємствами міста внаслідок відсутності договорів на обслуговування, в ньому не проводяться поточні ремонти, вивіз сміття, що веде до погіршення санітарно-гігієнічних норм та подальшої його експлуатації за призначенням.

Суд зазначив, що передача майна з балансу балансоутримувача на баланс органу самоорганізації населення не змінює правового статусу форми власності цього майна, натомість буде сприяти утриманню об'єкта в належному технічному стані та забезпечить мешканцям можливість його використання у відповідності з технічними та санітарно-гігієнічними вимогами, встановленими актами законодавства та технічними нормативами для такого типу житла.

Тому, господарський суд зобов'язав балансоутримувача передати будівлю гуртожитку на баланс органу самоорганізації населення без зміни правового статусу і форми власності цього майна.

Так, у справі № 5020-1050/2012 про зобов'язання повернути орендоване майно, господарський суд першої інстанції дійшов висновку, що укладений між сторонами договір оренди нежитлового приміщення є нікчемним, тобто таким, що не створює юридичних наслідків.

Суд першої інстанції зазначив, що вказаний договір не відповідає правовому статусу ОСНУ «Домовий комітет «Горка», оскільки він не є власником

орендованого майна та не має права на укладення договору. Відтак, суд дійшов висновку про відсутність в ОСНу повноважень на витребування майна.

Будинковий комітет «200 років Херсона, 39» звернувся до господарського суду з позовом до Комунального підприємства «Таврійський» про стягнення 222 980,20 грн безпідставно отриманих коштів, мотивуючи свої вимоги ненаданням відповідачем житлово-комунальних послуг та наданням їх не у повному обсязі, у зв'язку з чим мешканці будинку мають право на зменшення розміру плати.

На жаль, суд відмовив у задоволенні позову обґрунтовуючи це тим, що Законом України "Про органи самоорганізації населення" (ст.ст. 14, 15) не передбачено права (повноважень) ОСНу (будинковому комітету) на звернення до суду з позовами в інтересах жителів будинку, оскільки останній є представницьким органом жителів будинку у відповідній місцевій раді та її органах, місцевих органах виконавчої влади, а не в суді.

Окрім цього, на думку суду, Будинковий комітет «200 років Херсона, 39» не знаходиться в договірних відносинах з відповідачем і не є споживачем житлово-комунальних послуг. Споживачами житлово-комунальних послуг є безпосередньо мешканці будинку і яким, у разі ненадання послуг або надання їх у неповному обсязі належить право на проведення перерахунку платежів.

Існують також спори щодо перерахувань із місцевих бюджетів коштів ОСНам, повноваження яких нібито після місцевих виборів припиняються. Так, Постановою Господарського суду м. Києва (справа № 38/173-А), встановлено, що з припиненням повноважень Київської міської ради XXIV скликання відповідно до ст.11 Закону України "Про органи самоорганізації населення" та пункту 11 рішенням Київської міської ради від 23.10.2003 № 74/948 "Про дозвіл на створення органу самоорганізації населення "Квартальний комітет "Дарниця" припинились повноваження ОСН.

При цьому, суд бере, серед інших доказів, до уваги лист Верховної Ради України, в якому вона повідомила, що, у зв'язку з обранням нового складу Київради та районних у місті Києві рад ОСНи мають бути утворені знову відповідно до процедури передбаченої ст.9 Закону України "Про органи самоорганізації населення", якщо інше не передбачалося рішеннями Київради при утворенні цих органів або ж у положеннях про них. У цій ситуації суд вирішив не на користь ОСНу питання про отримання коштів передбачених відповідною місцевою програмою.

Отож, загалом практика судового захисту і відновлення прав та законних інтересів ОСНів з питань їх фінансової діяльності не є однозначною і потребує узагальнення, а також подальшого удосконалення щодо врахування правової природи функціонування ОСНів.

Загальні висновки і рекомендації

Оцінюючи ефективність участі ОСНів у вирішенні основних проблем певної території можна говорити, що існує ціла низка проблем нормативно-

правового, економічного, організаційного та соціального характеру, які перешкоджають якісному функціонуванню цих органів.

Фінансові відносини органів місцевого самоврядування з ОСНами не регламентовані Бюджетним кодексом України та іншими законодавчими та підзаконними нормативними актами. Це ускладнює розробку й ухвалення місцевих рішень щодо ефективного виконання ОСНами своїх повноважень.

Розвиток фінансової діяльності ОСНів гальмується малим обсягом видатків місцевих бюджетів, що передбачаються на діяльність ОСНів; намаганням органів місцевого самоврядування максимально регламентувати діяльність ОСНів, що зменшує ступінь їхньої фінансової свободи, перетворює їх на бюрократичний придаток. Відсутній механізм забезпечення бюджетними ресурсами виконання видаткових повноважень ОСНами.

Рекомендації щодо покращення фінансового механізму функціонування ОСНів:

- розширення прав ОСНів щодо розпорядження коштами місцевих бюджетів, які надаються ОСНам сільськими, селищними, міськими радами для здійснення їх повноважень;

- розпорядження комунальною власністю, що передається ОСНам органами місцевого самоврядування, а також земельними та іншими природними ресурсами, житловим фондом і нежилими приміщеннями, що знаходяться на їх території;

- внесення змін до Бюджетного, Господарського, Цивільного, Податкового та Земельного кодексів в частині регламентування відповідної діяльності ОСНів;

- визначення порядку і умов приватизації комунальної власності, яка знаходиться на відповідній території; частина доходів від приватизації об'єктів комунальної власності має надходити на рахунок ОСНУ;

- розробка органами місцевого самоврядування планів матеріально-технічного забезпечення діяльності кожного ОСНУ; вдосконалення планування фінансової діяльності ОСНів;

- ОСН повинен мати свій власний бюджет (який буде складатись з надходжень місцевого бюджету та добровільних внесків) і самостійно його використовувати;

- стимулювання розвитку соціального підприємства та надання ОСНами соціальних послуг;

- удосконалення практики правозастосування стосовно питань фінансового забезпечення діяльності та судового захисту і відновлення порушених прав ОСНів.

АНАЛІЗ МІСЦЕВОЇ НОРМАТИВНОЇ БАЗИ, ЩО РЕГУЛЮЄ ЗАЛУЧЕННЯ ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ ДО ВИРІШЕННЯ ПИТАНЬ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ГРОМАД¹

Проблемні аспекти соціально-економічного розвитку громад зводяться не лише до недостатнього фінансування чи відсутності необхідного обсягу повноважень, а й до неналежної практики формування, реалізації та звітування стосовно відповідних програм розвитку громад.

Сутність реалізації програм соціально-економічного розвитку громад полягає в належному утворенні та ефективному використанні доходів і видатків місцевого бюджету, зміцненні матеріально-фінансової бази місцевого самоврядування. Тобто, базовим завданням органів місцевого самоврядування є соціально-економічний розвиток громади.

Безпосереднім обов'язком сільського, селищного, міського голови є забезпечення підготовки на розгляд ради проектів програм соціально-економічного та культурного розвитку, а також оприлюднення затверджених програм та звітів про їх виконання (частина 4 статті 42 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»). Таким чином, саме головна посадова особа територіальної громади має створити умови та механізми для внесення такого варіанту програми соціально-економічного розвитку, який б враховував інтереси і пропозиції членів цієї громади (як її представників, так і безпосередні форми залучення до прийняття рішень з питань місцевого значення).

Для того, щоб програма соціально-економічного розвитку враховувала усі сфери життєдіяльності громади, закон наділяє виконавчі органи відповідних рад власними (самоврядними) повноваженнями – підготувати таку програму та забезпечити збалансований економічний та соціальний розвитку відповідної території (стаття 27), а також здійснити попередній розгляд проектів місцевих програм (стаття 52).

А самі представницькі органи громади наділяються виключною компетенцією – вирішувати на пленарних засіданнях питання затвердження програм соціально-економічного та культурного розвитку відповідних адміністративно-територіальних одиниць (п. 22 ч. 1 ст. 26).

Такий механізм «взаємодії» сільського, селищного, міського голови з виконавчими органами та самою радою закладений з метою ґрунтовного та ретельного врахування різних бачень соціально-економічного розвитку громади.

Передбачений статтею 75 Закону «Про органи місцевого самоврядування в Україні» принцип підзвітності, підконтрольності та відповідальності органів та посадових осіб місцевого самоврядування перед територіаль-

¹ Підготовлено експертами Громадської організації "Інформаційно-правовий центр «Наше право»".

ними громадами, в тому числі щодо виконання програм соціально-економічного та культурного розвитку зводиться на практиці здебільшого до інформування про їх виконання (через позитивні прес-релізи чи повідомлення) без подальшої оцінки ефективності їх безпосередньої реалізації.

Де ж у цьому механізмі є ОСНи? Стаття 3 Закону «Про органи самоорганізації населення», визначаючи ОСН як одну із форм участі членів територіальних громад у вирішенні окремих питань місцевого значення, визначає основне завдання цих органів – участь у реалізації соціально-економічного, культурного розвитку відповідної території (ч. 3 ст. 3). Тобто, законодавець чітко говорить про необхідність безпосередньої участі ОСНів у реалізації (вирішенні) питань соціально-економічного розвитку громад.

Варто звернути увагу, що до власних повноважень ОСНу належить внесення у встановленому порядку пропозиції до проектів місцевих програм соціально-економічного і культурного розвитку (стаття 14). Не зрозуміло, наприклад, як має відбуватись таке внесення пропозицій і як має встановлюватися цей порядок? У буквальному розумінні, місцева рада має встановити такий порядок у формі прийнятого нею рішення.

Отож, очевидно, що як сільський, селищний, міський голова, так і представницький орган – місцева рада, а також її виконавчі органи мають забезпечити реалізацію і можливості для участі членів територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення. Це їх безпосередній обов'язок.

На практиці все відбувається значно простіше. Виконавчі органи місцевих рад готують проекти програм соціально-економічного розвитку, відповідний голова передає їх на розгляд пленарного засідання, де вони затверджуються. Участі членів територіальної громади у формуванні цих програм майже не спостерігається, за виключенням можливих письмових пропозицій окремих активістів чи комунальних установ. Проведення громадських обговорень проектів відповідних програм не стало доброю практикою, не говорячи про звітування щодо їх виконання. Виняток може становити залучення ОСНів до реалізації окремих заходів місцевих програм у рамках їхнього виконання.

Питання, як має регулювати безпосереднє залучення ОСНів до вирішення проблем соціально-економічного розвитку громад, віддається на розсуд представницьких та виконавчих органів, які більшою мірою не намагаються визначати (врегулювати, практикувати) відповідні механізми «участі» та «залучення». А хто ж тоді заважає місцевим очільникам розвивати місцеву демократію?

Чи зазначені у програмах соціально-економічного розвитку громад та інших місцевих програмах загалом ОСНи? Спробуємо на прикладі окремих міст розглянути це питання.

У Програмі соціально-економічного та культурного розвитку м. Львова на 2014-2016 роки, затвердженої ухвалою Львівської міської ради від 10.04.2014 № 3199 взагалі відсутня найменша згадка про ОСНи. Така ж ситуація із Програмою соціально-економічного та культурного розвитку

Львівської області на 2014 рік, затвердженою рішенням Львівської обласної ради від 03.06.2014 № 1093.

У Положенні щодо створення та діяльності органів самоорганізації населення, затвердженого ухвалою міської ради від 29.09.2011 № 764 щодо питань самостійного використання фінансових ресурсів, отриманих з міського бюджету м. Львова, йдеться про «статутні цілі» ОСНу. На жаль, за 3 роки дії цього положення у Львові зареєстровано декілька ОСНів, які так і не стали активними учасниками та флагманами розвитку громади.

Серед усієї кількості місцевих програм, що приймались Львівською міською радою про ОСНи лише йдеться у декількох програмах.

Так, у Програмі висвітлення діяльності міської ради, її виконавчих органів, посадових осіб та депутатів у засобах масової інформації у 2014 році, затвердженої ухвалою від 20.03.2014 № 3057 йдеться про можливість висвітлення діяльності ОСНів. На жаль, формальних та працюючих ОСНів у Львові практично немає.

У Програмі вдосконалення системи управління, ремонту та обслуговування житлового фонду м. Львова на період 2010-2012 років, затвердженої ухвалою від 25.03.2010 № 3420 "Про залучення власників житла (приватизованих квартир) до управління житловим фондом та контролю за якістю надання послуг через сприяння діяльності органів самоорганізації населення, а також здійснення моніторингу та громадського контролю, органами самоорганізації населення, у статуті яких передбачено діяльність у сфері житлово-комунального господарства". На жаль, посадовці міста не зовсім правильно вказали посилення на наявність статутних положень ОСНів, оскільки останні керуються відповідним Положенням про його діяльність, а також мають визначене законодавством право контролю за якістю житлово-комунальних послуг.

Програма надання фінансової підтримки громадським організаціям на реалізацію соціально-культурних проектів, затверджена ухвалою міської ради від 19.03.2009 № 2521 має на меті залучення людських та матеріальних ресурсів громадських організацій і впровадження інноваційних підходів до реалізації соціально-економічної та культурної політики на муніципальному рівні. Вона, на жаль, не визначає серед одержувачів бюджетних коштів ОСНи.

Натомість, відповідно до Програми проведення обласного конкурсу мікропроектів місцевого розвитку на 2011-2015 роки, затвердженої рішенням обласної ради від 24.05.2011 № 170. У цьому конкурсі можуть брати участь ОСНи.

Отже, практика залучення ОСНів Львівщини до вирішення питань соціально-економічного розвитку громад потребує покращення та активізації.

У Програмі соціально-економічного розвитку м. Одеси на 2014 рік, затвердженої рішенням Одеської міської ради від 13.02.2014 №4595-VI передбачено окремий розділ «Самоорганізація населення». У цьому розділі говориться про Одесу як осередок розвитку самоорганізації в Україні, а

також необхідності подальшого розвитку ОСНів та підвищення якості життя мешканців. Програма передбачає створення умов для участі членів територіальної громади міста у вирішенні питань місцевого значення, поступового переходу від дотаційного складання бюджетів ОСНів до забезпечення їх діяльності за рахунок власних коштів. Серед основних шляхів вирішення проблем діяльності комітетів – наділення їх власними і делегованими повноваженнями, а також фінансовим та матеріально-технічним забезпеченням реалізації цих повноважень.

Програма соціально-економічного розвитку Одеси загалом є прогресивною та враховує питання залучення ОСНів до вирішення питань місцевого значення.

А у Програмі соціально-економічного та культурного розвитку Одеської області на 2014 рік, що затверджена рішенням обласної ради від 21.02.2014 № 1038-V навпаки – відсутня жодна згадка про таку форму вирішення питань місцевого значення, як ОСНи. Так само у переліку із 41 позицій регіональних програм, реалізація яких буде здійснюватись в Одеській області у 2014 році, немає окремо програми розвитку самоорганізації. Але в окремих програмах таки йдеться про залучення ОСНів до розвитку регіону.

Програма розвитку органів самоорганізації населення в м. Одесі на 2012-2015 роки, затверджена рішенням міської ради від 23.12.2011 № 1630-VI. Метою Програми є продовження створення в місті організаційно-правових і матеріально-технічних умов для подальшого розширення участі населення міста Одеси у вирішенні завдань його соціально-економічного і культурного розвитку і, в першу чергу, більш повного задоволення потреб та інтересів населення шляхом об'єднання зусиль органів місцевого самоврядування з ОСНами.

Загалом, Програма соціально-економічного розвитку та Програма розвитку ОСНів в м. Одесі достатньо тісно взаємопов'язані між собою як у змістовній частині, так і в аспекті реалізації конкретних заходів і створюють достатні механізми залучення самоорганізованих ініціатив до вирішення питань розвитку громад.

Програма розв'язання пріоритетних соціальних проблем міста Одеси з використанням механізму соціального замовлення у 2014 році, затверджена рішенням міської ради від 13.02.2014 №4598-VI, має на меті підвищенні адресності та ефективності розв'язання пріоритетних соціальних проблем міста Одеси шляхом тісної співпраці органів місцевого самоврядування зі складовими соціальної інфраструктури територіальної громади та активного залучення додаткових небюджетних ресурсів виконавцями соціального замовлення. Виконавцями цієї програми є також ОСНи, які перемогли в конкурсі претендентів та з якими укладені соціальні контракти на виконання соціального замовлення.

Отже, практика залучення ОСНів м. Одеси до вирішення питань соціально-економічного розвитку громад є достатньо прогресивною і нормативно-врегульованою.

Програма економічного і соціального розвитку Закарпатської області на 2013 рік та основні напрями розвитку на 2014 і 2015 роки, затверджена рішенням обласної ради від 21.12.2012. № 624, та Програма економічного і соціального розвитку м. Ужгорода на 2014 рік та основні напрямки розвитку на 2015 і 2016 роки, затверджена рішенням від 03.02.2014 № 1188, загалом не визначають пріоритетним напрямом питання розвитку ОСНів.

Натомість, прийнято окрему Програму підтримки об'єднань співвласників багатоквартирних будинків, органів самоорганізації населення у місті Ужгороді на 2012-2014 роки, затверджену рішенням від 09.12.2011 № 314. Метою даної програми визначено ряд питань, серед яких – створення дієвого механізму утримання житла шляхом створення ОСББ та ОСНів – співвласників житлових будинків, здатних вирішувати питання щодо їх управління та обслуговування.

Враховуючи останні тенденції щодо суттєвого оновлення місцевих норм в частині місцевої демократії м. Ужгорода, потребує подальшого розвитку практика упорядкування місцевих програм розвитку його громади.

Програма економічного і соціального розвитку Вінницької області на 2014 рік, затверджена рішенням обласної ради від 20.12.2013 № 634, не передбачає у своєму тексті питань розвитку ОСНів.

Програма економічного і соціального розвитку м. Вінниці на 2014 рік, затверджена рішенням міської ради від 27.01.2014 № 1570, передбачає підтримку реалізації іншої місцевої програми – Програми розвитку органів самоорганізації населення м. Вінниці на 2012-2016 роки, затвердженої рішенням міської ради від 25.11.2011 № 322.

Головною метою Програми є створення в місті організаційно-правових і матеріально-технічних умов для подальшого розширення участі населення міста у вирішенні завдань його соціально-економічного і культурного розвитку і, в першу чергу, більш повного задоволення потреб та інтересів жителів шляхом об'єднання зусиль Вінницької міської ради та її виконавчих органів з органами самоорганізації населення міста.

Програма також визначає необхідність створення правових та організаційно-економічних умов, які б сприяли: максимальному поєднанню інтересів ОСНів з інтересами міської влади; стимулюванню ініціативи серед суб'єктів ОСНів; підвищенню ролі ОСНів в житті міської громади тощо.

Програма також чітко визначає питання направлення коштів міського бюджету на утримання квартальних комітетів та комітетів мікрорайонів, включаючи виплату заробітної плати штатним працівникам (головам та секретарям квартальних комітетів та комітетів мікрорайонів), нарахування на заробітну плату, предмети, матеріали, обладнання, інвентар, у тому числі м'який інвентар, послуги, комунальні послуги, придбання обладнання та предметів довгострокового користування, ремонт займаного приміщення та інші видатки, а також здійснення квартальними комітетами та комітетами мікрорайонів повноважень, наданих міською радою (поточні та капітальні видатки).

ОСНи Вінниці об'єднані в Асоціацію органів самоорганізації населення, яка складається із 16 квартальних комітетів та 8 комітетів мікрорайонів.

Цікаво, що відповідно до процедури міського конкурсу фінансової підтримки соціально-культурних проектів громадських організацій, громадських спілок у м. Вінниці в 2014 році проводиться відповідно до рішення виконавчого комітету Вінницької міської ради від 13.02.2014 №314 серед суб'єктів, які можуть у ньому брати участь, ОСНи відсутні.

Отже, загалом практика залучення ОСНів м. Вінниці до вирішення питань соціально-економічного розвитку громад є позитивною, але потребує додаткового врегулювання на рівні місцевого законодавства.

Програма економічного і соціального розвитку м. Києва на 2014 рік, затверджена рішенням від 04.02.2014 № 5/10151, також не згадує у своєму тексті про ОСНи.

Міська комплексна програма Сприяння місцевому самоврядуванню та розвитку громадянського суспільства у м. Києві на 2012-2016 рр., затверджена рішенням міської ради від 15.01.2011 № 842/7078, визначає своєю метою створення в м. Києві сприятливих умов для розвитку громадянського суспільства та зміцнення демократії в Україні, налагодження ефективної взаємодії міської влади з інститутами громадянського суспільства, зміцнення організаційно-правових, фінансово-економічних засад ОСНів, популяризації кращого досвіду у сфері становлення і розвитку самоврядування у м. Києві та створення сприятливих умов для участі киян у вирішенні питань місцевого значення.

Заходи Програми передбачають суттєву фінансову та матеріально-технічну допомогу діючим ОСНам м. Києва, підтримку ініціатив громадян щодо створення мережі нових ОСНів у всіх районах столиці, їх системну консультативно-методичну підтримку та популяризацію кращого досвіду діяльності.

Відповідно до **Положення про міський конкурс проектів та програм розвитку місцевого самоврядування**, затвердженого рішенням Київської міської ради від 15.12.2011 № 832/7068, окремим напрямком виділено питання розвитку ОСНів як важливої ланки системи місцевого самоврядування в м. Києві. До розгляду на Конкурс приймалися лише проекти та програми, розроблені та подані ОСНами м. Києва. На жаль, в умовах конкурсу зазначено, що метою діяльності ОСНів повинні бути питання розвитку місцевого самоврядування. У 2013 році на реалізацію цих проектів з міського бюджету виділено понад 903 тис. грн.

Отже, залучення ОСНів м. Києва до вирішення питань соціально-економічного розвитку громад є розрізненим, потребує покращення та уніфікації місцевої нормативної бази.

Заслуговує окремої уваги практика проведення і реалізації конкурсів мікро-грантів для ОСНів у Миколаєві, Луцьку та Луганську.

Висновки та рекомендації

Залучення ОСНів до вирішення питань соціально-економічного розвитку громад повинно передбачатись як Програмами соціально-економічного та культурного розвитку, так і іншими місцевими програмами, зокрема Програмами розвитку ОСНів.

ОСНи як форма участі членів територіальної громади у вирішенні питань місцевого значення повинні мати належні механізми внесення пропозицій до місцевих програм, брати участь у реалізації заходів цих програм та забезпеченні громадського контролю виконання як програм соціально-економічному розвитку громад, так і інших місцевих програм.

Місцева нормативна база, що забезпечує ефективність виконання повноважень ОСНами, повинна максимально відповідати як основоположним положенням Європейської хартії місцевого самоврядування, так і законодавчим актам у сфері місцевого самоврядування та самоорганізації.

Статути територіальних громад та Положення про порядок створення і діяльності ОСНів мають вичерпно регламентувати питання функціонування цих органів і їх реальної участі у вирішенні питань місцевого значення.

Потенційні корупційні чинники та ризики під час ухвалення та реалізації програм соціально-економічного розвитку повинні усуватись інструментами антикорупційних та громадських експертиз.

Фінансові аспекти реалізації (виконання) ОСНами власних і делегованих повноважень мають якомога ретельніше забезпечуватись конкретними ресурсами як місцевих бюджетів, так і з інших джерел.

Потребує уніфікації та узагальнення з метою подальшого поширення краща практика залучення ОСНів до вирішення питань соціально-економічного розвитку громад.

ПРОПОЗИЦІЇ

ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції з питань самоорганізації населення щодо діяльності ОСНів на територіях Сходу України, які були звільнені від терористів, а також на територіях України, де знаходяться тимчасові переселенці

I. Діяльність ОСНів на звільнених територіях:

- Збір в інших регіонах, доставка та надання гуманітарної допомоги жителям Донецької та Луганської областей.
- Створення та організація діяльності громадських формувань з охорони громадського порядку.
- Проведення консультацій з активом мешканців для колективного вироблення рішень з актуальних питань життєзабезпечення мешканців.
- Протиставлення достовірної інформації антиукраїнської пропаганди «ватників» та пом'якшення занадто жорсткої позиції т.з. «вишиватників».
- Допомога людям в адаптації до життя в нових умовах, психологічна допомога, виховання почуття приналежності до єдиної країни.
- Правозахисна діяльність (питання виплати пенсій, різних видів державної соціальної допомоги, відновлення порушених житлових прав і т.д.).
- Допомога людям подолати розгубленість, а державі – впоратись із численними проблемами військової агресії.
- Дотримуватись у роботі з людьми якомога політично нейтральної позиції, зосереджуючи основну увагу на потребах і інтересах людей.
- Концентрувати і координувати різні види допомоги, які надходять з різних джерел, згідно з чітким розумінням потреб жителів.
- Сприяти утворенню територіальних і галузевих коаліцій різних органів, підприємств і організацій відповідно до потреб людей.
- Об'єднувати людей навколо вирішення місцевих проблем, допомагати створювати громадські об'єднання, ОСНи, інші форми співпраці.

II. Діяльність ОСНів на територіях, де знаходяться тимчасові переселенці:

- Слід дотримуватися принципу: якість життя переселенців і місцевих жителів – передусім.
- Створювати фонди місцевих громад за участю коштів самого населення, бізнесменів, грантової підтримки.

- Шукати та впроваджувати механізми інтеграції переселенців в місцеві колективи жителів.
- Відповідно до Постанови КМУ від 01.10.2014 № 505, допомагати освоювати порожні будинки в містах і селах.
- Вивчити і адаптувати в умовах України досвід інших країн, які опинилися в аналогічній ситуації.
- Включати представників ОСНів в робочі групи, які створює місцева і центральна влада, для представлення та захисту інтересів людей.
- Сприяти створенню ОСНів в тих поселеннях, які втратили легітимну владу, координувати їх діяльність з усіма зацікавленими особами.
- Роз'яснювати людям, які постраждали в ході терористичної навали, їх права та способи дій.
- Здійснювати громадський контроль за розподілом і використанням гуманітарної допомоги.
- Сприяти побутовому та культурному інтегруванню переселенців у місцеві спільноти, вирішувати конфліктні ситуації ще на їх підступах.
- Сприяти використанню різних форм кредитування переселенців для можливості будівництва власного житла «на зовсім».
- Сприяти ухваленню державної програми допомоги переселенцям (за аналогією з програмою осіб, які постраждали під час Чорнобиля).
- Активніше задіяти самих переселенців у вирішенні їхніх же проблем, сприяти утворенню громадських об'єднань з числа переселенців.
- Брати участь у роботі місцевих ЗМІ, в підготовці статей, теле- і радіопередач, роз'яснюючи їм сутність того, що відбувається.

Прийнято 18 жовтня 2014, м Рівне

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОДЕСЬКИЙ СУСПІЛЬНИЙ ІНСТИТУТ СОЦІАЛЬНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Одеський суспільний інститут соціальних технологій (далі – Інститут) був створений у 1999 році як регіональна громадська організація на базі досвіду діяльності Лабораторії нових соціальних технологій Одеського міського Центру соціальної допомоги, Одеської Асоціації Милосердя і Центру соціально-культурного розвитку м. Одеси.

Інститут є аналітичним центром і бачить свою місію у тому, щоб науково обґрунтовано представляти і захищати інтереси громадян у взаємовідносинах з державними, комерційними і некомерційними структурами. При цьому Інститут не обмежується дослідженням тих або інших соціальних проблем, а виявляє їх причини, розробляє рішення та впроваджує ці розробки у життя.

Інститут брав участь у реалізації **близько 100 проектів**, спрямованих на захист прав громадян, розвиток трудових колективів, підтримку соціально уразливих груп населення, розвиток самоорганізації населення, міжсекторного партнерства, соціальної відповідальності бізнесу, поліпшення діяльності органів державної влади і місцевого самоврядування та ін.

Основні розробки Інституту:

- механізм соціального замовлення, який діє в м. Одесі і вже більш ніж в 20 містах України та дозволяє органам влади залучати на конкурсній основі некомерційні організації для вирішення пріоритетних місцевих проблем за рахунок бюджетних та небюджетних коштів. За участю фахівців Інституту в Одесі організуються щорічні конкурси соціальних проектів;

- методика соціальної діагностики, яка дає можливість за допомогою статистичних, соціологічних та експертних методів виявляти найбільш гострі соціальні проблеми соціальних груп або громад у цілому і визначати оптимальні шляхи їхнього розв'язання;

- система сприяння активному довголіттю людей похилого віку, яка дозволяє їм наповнювати «осінь життя» новим змістом, довше зберігати свою працездатність, здоров'я, самореалізовуватись повною мірою;

- система стимулювання участі комерційних і некомерційних структур у реалізації завдань соціальної політики, виконанні місцевих соціальних програм;

- за активною участю Інституту розроблено концепцію і проект Статуту територіальної громади м. Одеси, надано допомогу у створенні статутів територіальних громад Тернополя та Вінниці;

- разом із партнерськими організаціями Інститутом розроблено проект Програми сприяння розвитку самоорганізації населення в місті Одесі на 2008-2011 роки;

- спільно із ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення» підготовлено науково-практичний коментар до Закону України «Про органи самоорганізації населення»;

- зроблено істотний творчий внесок у розробку, удосконалення і розвиток наукової, законодавчої, нормативної та організаційно-методичної бази самоорганізації населення, міжсекторної співпраці та засад демократичного врядування в Україні; за участю Інституту видано більше 30 аналітичних та нормативно-методичних збірників;

- результати проведених Інститутом та його фахівцями досліджень, розробки Інституту широко використовуються у навчальних курсах в системі навчання та підвищення кваліфікації державних службовців, службовців місцевого самоврядування, а також лідерів громадських організацій та органів самоорганізації населення;

- Інститут бере активну участь у нормотворчій та законотворчій роботі – як безпосередньо, так і у складі коаліцій громадських організацій; в результаті завдяки спільним зусиллям вдалося запровадити громадську експертизу, створити систему громадських рад, ініціювати прийняття Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні та ухвалити План заходів з її реалізації.

Співробітники Інституту є одними із засновників та співорганізаторів діяльності ВГО "Асоціація сприяння самоорганізації населення".

Координати Одеського суспільного Інституту соціальних технологій:

65023, Україна, м. Одеса, пл. Соборна, 10/11.

Тел./факс: +38 (048) 726-65-25, +38 (067) 483-53-80

E-mail: ask@soborka.net; andrew.kroupnik@gmail.com

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВСЕУКРАЇНСЬКУ ГРОМАДСЬКУ ОРГАНІЗАЦІЮ «АСОЦІАЦІЯ СПРИЯННЯ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ»

16 жовтня 2005 року учасники першої Всеукраїнської науково-практичної конференції з питань самоорганізації населення в місті Одесі вирішили заснувати **Всеукраїнську громадську організацію «Асоціацію сприяння самоорганізації населення»** для забезпечення єдиної системи взаємної підтримки, обміну інформацією і досвідом. Асоціація була зареєстрована **14 червня 2006 року** в Міністерстві юстиції України.

Головною метою діяльності Асоціації є сприяння розбудові громадянського суспільства в Україні через розвиток самоорганізації населення та створення дієвої системи участі членів територіальних громад в управлінні місцевими справами.

Асоціація реалізує вказану мету, діючи у таких **напрямах**:

1. Вплив на органи публічної влади у напрямку їх демократизації та підвищення соціальної ефективності їхньої діяльності
2. Вироблення та поширення в суспільстві ідей самоорганізації, самоврядування, соціального партнерства та взаємодопомоги, становлення громадянського суспільства;
3. Посилення інституційних спроможностей органів місцевої публічної влади, організацій громадянського суспільства, ОСНів, ініціативних груп.

Асоціація для досягнення своїх цілей здійснює такі **види діяльності**: аналітичну діяльність; консультативно-навчальну діяльність; нормотворчу діяльність; діяльність з власного організаційного розвитку; інформаційну діяльність; адвокаційну діяльність; діяльність по організації співпраці з осередками та партнерськими ІГС (мережеву діяльність).

Організація має **осередки в 18 регіонах України** (зокрема, в місті Києві, Запорізькій, Кіровоградській, Луганській, Львівській, Миколаївській, Одеській, Сумській, Херсонській, Чернівецькій та інших областях).

За безпосередньою участю Асоціації було організовано дев'ять всеукраїнських та сім одеських міських конференцій з питань самоорганізації населення.

Координати ВГО «Асоціація сприяння самоорганізації населення»:

65014, Україна, м. Одеса, вул. Маразліївська, 38.

Тел./факс: +38 (048) 738-68-30.

E-mail: samoorg@ukr.net

Сайт: <http://samoorg.com.ua>

**ІХ ВСЕУКРАЇНЬСЬКА
НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
З ПИТАНЬ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ**

**«УЧАСТЬ ОРГАНІВ САМООРГАНІЗАЦІЇ
НАСЕЛЕННЯ У СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ГРОМАД»**

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

Здано до набору 20.12.2014. Підписано до друку 23.12.2014.

Папір офсетний. Спосіб друку офсетний. Др. арк. 6.

Наклад 500 прим. Зам. № 130.

Фото на обкладинці: Руслан Зоря

Надруковано ПП «Євродрук»
65000, м. Одеса, вул. Мала Арнаутська, 9